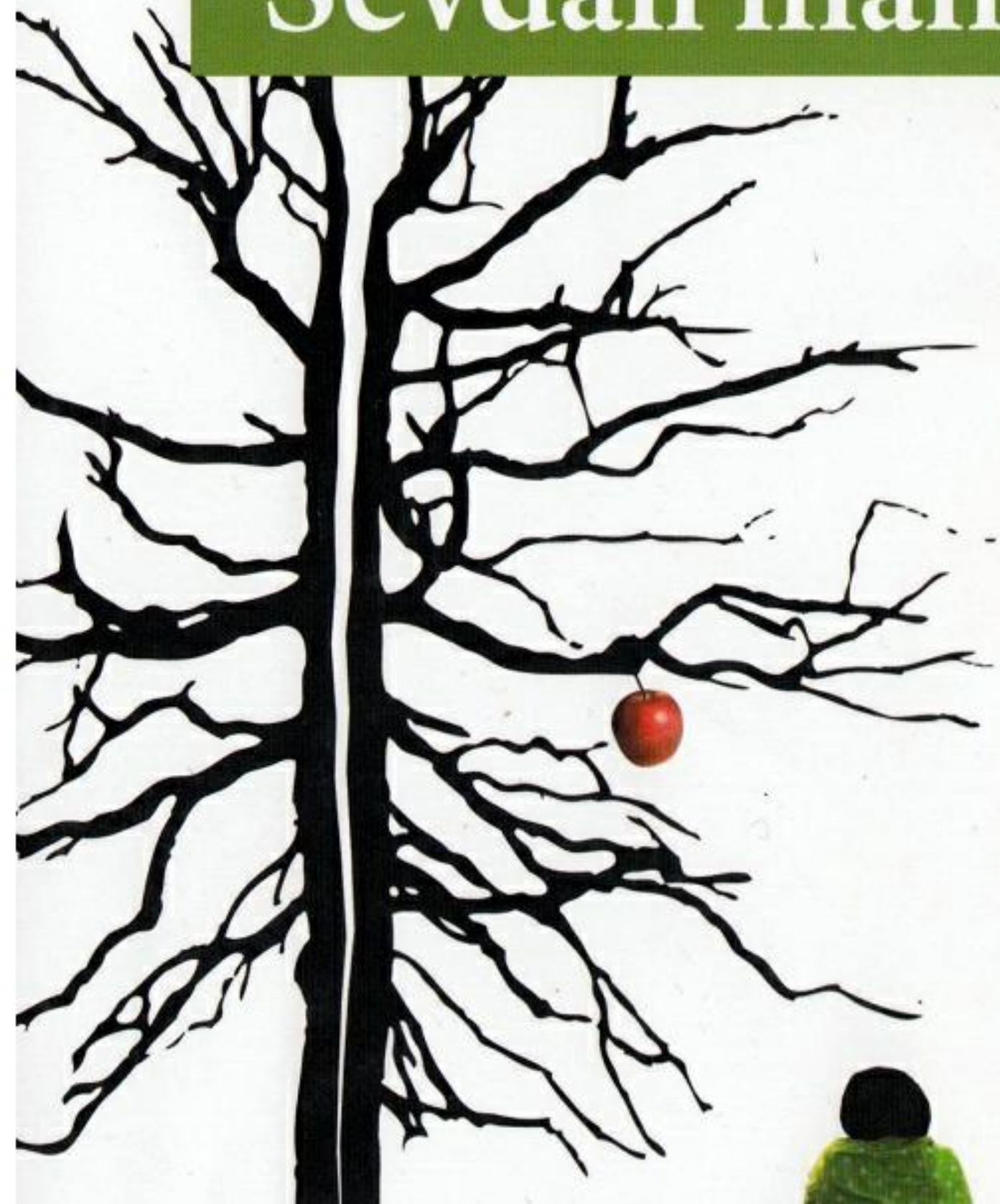


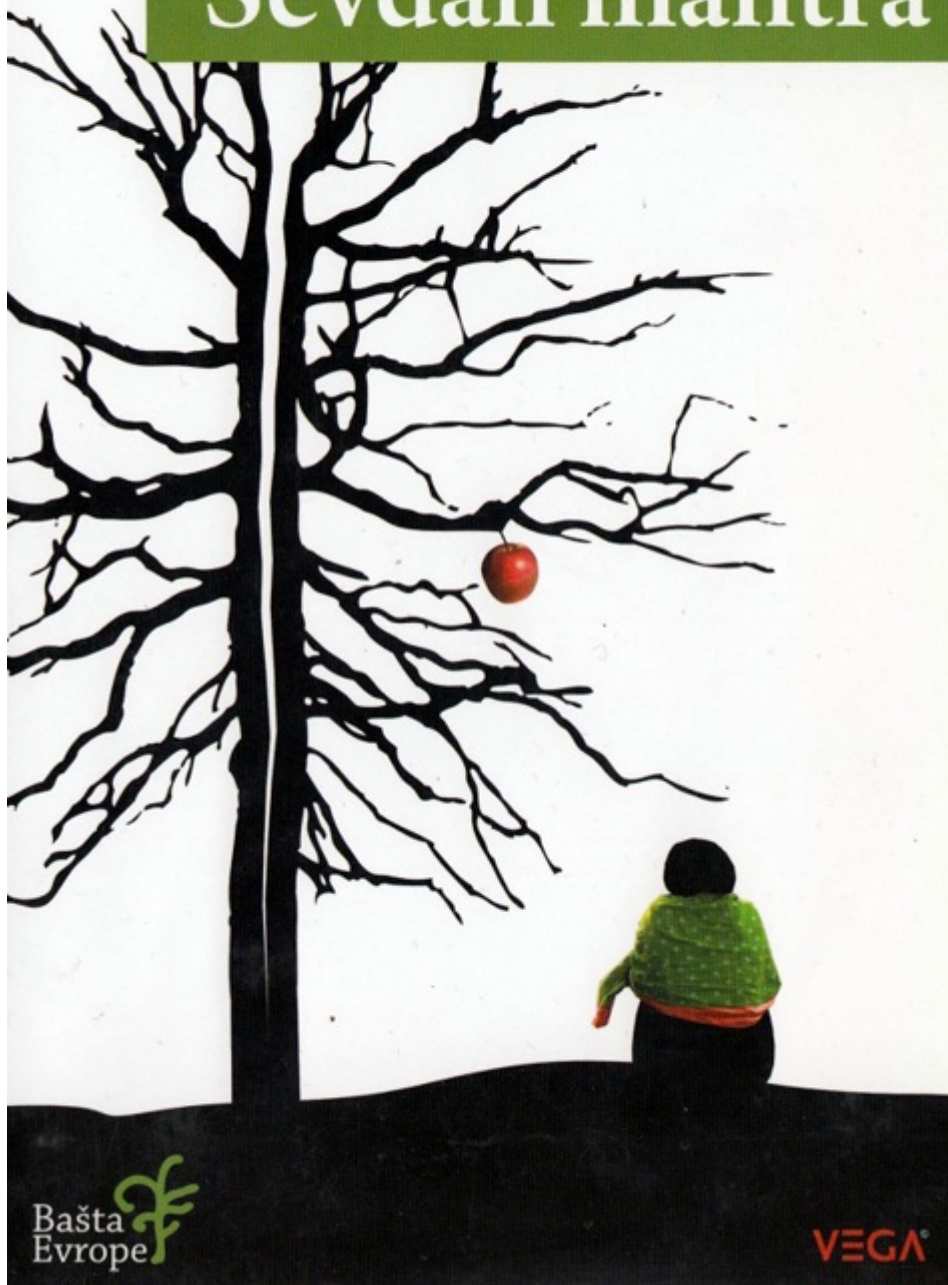
Refik Mujezinović

# Sevdali mantra



Refik Mujezinović

# Sevdali mantra



Bašta  
Evrope

VEGA

**Refik Mujezinović**

**SEVDALI MANTRA**

**bojana888**

# INTRO

\*

Kiše heftenjače tih dana su se udomaćile nad sjevernim dijelom Bosne. Sulejman se penjao na krov, umotavao u najlon-kese puknute crjepove, zatim je silazio s krova i po tavanu redao trule lavore i probušena korita. Kiša je bila neumorna. Prokisnuli su mu, naposljetku, i snovi.

Nečiji dlanovi su zapljeskali.

„Sulejmane, jesi li spreman? Počinjemo...”

Sulejman se probudio.

Mlaz sa krova je u neparnim signaturama razlagao akorde nokturna u olucima. Kazaljke pohrdalog vekera, koji je na naherenoj vitrini otkucavao takt, slabašnom fluorescentnom svjetlošću su osvjetljavale dva broja. Dvanaest i pet.

Obukao je iskrpljenu kabanicu koja je zaudarala na mem i krenuo u vanjski WC s namjerom da isuši snove. Sišao je niz trošne drvene stepenice, pregazio razvodnjeno dvorište i našao se pred vratima sa neostakljenim prozorčetom u obliku baklave.

Smrad, ohrabren niskim atmosferskim pritiskom, ispunio mu je pluća. Udahnuo je duboko i otvorio vrata. Svukao je gaće i dao svoj skromni doprinos prijetećem potopu.

Sa obala nadošle rijeke začuli su se glasovi. Ljudski strah se nadvikivao sa pomahnitalom vodom. Sulejman je uzvukao gaće i zaputio se prema rijeci.

Njive uzvodno od sela bile su poplavile i mini-Tsunami se približavao selu. Seoski hodža je drekom probudio čak i one u tuđem snu, obavještavajući seljane da je vodurina otkinula pola vakufskog zemljišta, pa je klizište povuklo čitav harem ravno u najjaču maticu.

Vikao je da je to još jedan od predznaka blizine Sudnjeg dana. Ljudi su izašli na nasipe i čekali svoje pretke da naiđu nošeni u malim, drvenim vremeplovima. Naišao je prvi tabut, nekakve žene što je u osamnaestom stoljeću umrla od tuberkuloze. Za njom se, boreći se sa maticom, spuštao seoski lakrdijaš Mehaga. Onda je prošao jedan prazan tabut. Nakon kraće pauze, nagrnuo je i ostatak stanovnika seoskog groblja, jedni preko i ispod drugih. Nije se znalo ni ko pije ni ko plaća, dok su njihovi živi rođaci nijemo posmatrali tu, ni smiješnu ni žalosnu, regatu mrtvih.

Sulejman se uputio nizvodno da obiđe svoju parcelu. Mrak je bio gust da je jedva koračao kroz njega, ali nešto ga je vuklo, nekakva viša sila. Došavši do njive, vidio je da je voda već probila nasip. Pored štale, između njegova dva sijena, tekao je mali novonastali potočić i nestajao u tuđoj bašči, namamljen nižom nadmorskom visinom.

Sulejman tu ugleda nasukan tabut. Iz tabuta ustade gola djevojka i obrati mu se, pokrivajući rukama stidna mjesta...

„Šta si se ublen'o, k'o da nikada nisi vidio golo žensko...”

„Ama, ako ćemo pravo i nisam...” progovorio je Sulejman kada mu se povratio dah, „Ah, što me prepade, ženska glavo, voda te odnijela...”

Začuo se zvonak smijeh djevojčin.

”Voda donijela, voda odnijela.”

Neshvatljivo je kako čovjek nikada ne shvati da se našao u čudnoj situaciji u momentu kada se u njoj i nađe. Tako je i Sulejman gledao čas u prazan tabut od bukovine, čas u djevojčina bosa stopala, jer ne smjede dignuti pogleda. Nije se zapitao ništa što sebi ne bi umio objasniti.

„Kako su mi krave?”

„Jebale te krave, kako možeš o njima razmišljati u ovakvoj situaciji?”

„Pa doš'o sam da njih obiđem, nisam došao da mi se ti prikazuješ gola...” uzjogunio se Sulejman. Dok je izgovarao riječ ”gola” mahinalno je pokazao na njene grudi i krajičkom oka uhvatio njenu golotinju, pa se skroz zbunio i zacrvenio. Djevojka mu je okrenula leđa i stala ispred vrata štale. Otvorila ih je i ušla unutra.

„Uđi, vidi kako su ti krave...”

Sulejman, hipnotiziran ljepotom njenih leđa i iz brige za govedima, prekoračio je prag i ušao u mrak. Okrenuo se oko sebe i onesvijestio se.

\*

Tih tmurnih dana na koncu osamdesetih godina dvadesetog stoljeća ni u jednim vijestima u Jugoslaviji ne bi pomena o poplavi u marginalnoj bosanskoj kasabi, niti o tome kako je poplava aktivirala klizište na lokalnom groblju, pa su posmrtni ostaci završili u bujici nadošle rijeke Spreče. O tome se vodio razgovor tek iza vrata skromne opštinske kancelarije.

„Trebalo bi, čim se voda povuče, pokrenuti akciju da se sakupe ti posmrtni ostaci.”

„Ko će to da plati?”

„Pa dogovorićemo se, eto, neki dio novca će izdvojiti ta vaša džamija, a nešto ćemo mi. Vi angažujte ljude za traženje.”

Ostatak razgovora između opštinskih rukovodilaca i efendije vodio se o stvarima nebitnim za nastavak pripovijedanja.

Angažovali su nekog mladića koji se dobrovoljno javio da bude na čelu tima za prikupljanje kostiju. Izvršene su sve moguće pripreme.

„Mašiću, je li sve spremno?”

„Sve je spremno”, začulo se sa druge strane telefonske linije.

„Prvo sakupite sanduke i njih sa eventualnom sadržinom pohranite u magacin poljoprivredne apoteke, koji nam je na raspolaganju. Onda, koliko ste u mogućnosti, pretražite obale i korito, ako vam i promakne koja koščica, neće to biti neki problem.”

„Tabuti...”

„Molim?”

„Kaže se tabuti.”

„Ma kako god se kaže, boli me kurac kako se kaže...”

Mašić je prvo iz nekakve evidencije prikupio podatke umrlih. U drugoj fazi su prikupljeni tabuti. Treća, ponajteža, faza sakupljanja

ljudskih kostiju je potrajala. Konačno, sve su kosti bile pronađene, samo je jedan tabut ostao prazan. Radilo se o stanovniku najstarijeg groba, o kojem niko nije znao ništa. Efendija je rekao da je taj grob stariji i od same kasabe. Na nadgrobnom kamenu, načeto zubom vremena, nije bilo nikakvih validnih podataka. Bili su tu neki znakovi, ali šta su oni predstavljali, to niko nije umio objasniti. Prepisali su znakove na papir i poslali ga u nekakav institut u Sarajevo, gdje su naučnici utvrdili da se radi o nestalom pismu zvanom Bosančica. Nakon uspješnog prevođenja, u Mašićevim rukama se našao papir na kojem je pisalo:

*„Sanjala sam lijep san. Toliko lijep da se ne htjedoh probuditi.*

*Pomisliše da sam mrtva, pa me sahraniše.”*

Mezarje su premjestili na drugo vakufsko zemljište. Kada se sahrana završila i na zemlji i pod zemljom je zavladao prividan red.

Ono što se dogodilo nakon Sulejmanovog ulaska u štalu krave su prespavale. Možda ne postoje čvrsti dokazi u istinitost ove priče, no ona neće zvučati toliko nevjerovatno, sugerirale su, ako se uzmu u obzir događaji koji joj prethode.

Njihov vlasnik, Sulejman Glasnić, o kojem će biti više riječi u rečenicama koje slijede, bio je jedan običan marginalac, neobrazovan, povučen i tih. Historija, nekima poznatija kao Istorija, dama dignutog nosa, odjevena uvijek u najekskluzivniju odjeću savremenih predrasuda, prolazila je pored njega ne obazrivši se. Ni on nije mario za nju. Na tok Vremena gledao je sa nezainteresiranošću. Kretanja Sunca i Mjeseca, odumiranje ćelija njegovog organizma, Život i Smrt, sve su to bile predstave neminovnosti, neuhvative trenutkom pažnje gologa oka.

Da bi bilo više govora o Sulejmanovom trenutnom stanju i njegovoj budućnosti, neophodno je hronološki sagledati njegov dotadašnji život...

1968. Na izlazu iz jame rudnika Kreka u Mramoru, Osmana Glasnica dočekalo je agresivno jutarnje sunce i vijest da mu se žena te noći porodila. U stomaku mu nešto zaigra. Dok je on iz Zemljine utrobe vadio crno zlato, iz utrobe njegove maloljetne žene izvadili su blizance. Žena je u mukama umrla, a carskim rezom su na svijet došli muško i žensko. Djevojčica je bila mrtva, a dječak je sa malim zakašnjenjem prodisao. Mala sreća u velikoj nesreći. Dječaku je dao ime Sulejman.

1971. Prve tri godine života dijete je provelo na selu, kod djeda i nene. Na njegov treći rođendan, nad selo se nadviše crni oblaci. Seoski psi se uznemiriše i počеше lajati tačno u akšam. Pijetlovi zakukurikaše. Sijevnu jedna munja, koja obasja čitavo selo i zapali trošnu kućicu Glasnića. U par minuta u kući su izgorili Ferid i Safeta i njihova retardirana kćer Muniba. Kada su seljani konačno ugasili vatru, u zgarištu su našli trogodišnje dijete, živo i zdravo, bez i jedne opekotine.

1973. Osman se dvije godine poslije smrti prve žene ponovo oženio. Sedamdesete godine mu se rodio drugi sin. Godinu dana poslije, nakon nesreće u kojoj su poginuli njegovi roditelji i sestra, u kuću je donio svog starijeg sina.

„Osmane, Osmane, što to prokletstvo donese u našu kuću...” govorila mu je žena, sa suzama u očima i zlom slutnjom u glasu. Sedamdeset i treće, na Ircu u Tuzli, čitava zgrada je iz čista mira propala u bezdan. Poginuli su svi stanari, samo je jedno petogodišnje dijete spašeno. Ispuzalo je iz rupe, neozlijeđeno.

1975. U selu na obali Spreče diže se galama kad seoska vještica Rabija, koja je živjela u oronuloj drvenoj kolibi na rubu šume, primi k sebi unuka svog polubrata Ferida. Neplodne žene, alkoholičari muškarci, retardirana djeca, loše berbe, uginula goveda, za sve su mještani krivili Rabiju i njezine vradžbine. Još jedno zlo u selu bijaše previše. Zato se seoska delegacija uputi ka Rabijinoj kolibi.

Jato vrana, uznemireno neuobičajenom posjetom, diglo se sa krošnje osušenog hrasta. Plastične flaše, povješane po granama, zazvoniše. Ljudi su se gurali, čudeći se labirintu razapetih štrikova po čitavoj avliji, na kojima su visile svakojake prnje.

Iza jednih dimija, sablasno izviri Rabija. Mali Sulejman se skrivao iza njenih skuta.



„Što ste došli?”

„Vodi ga, kud god znaš. To dijete prati nesreća. Rahmetli hodža Faik je predskazivao da će u selo doći šejtan u ljudskome liku. Da će se početi događati nesreće. Curice će biti silovane, djeci će biti vađene oči. Staro i mlado će živo omrknut', a mrtvo osvanut'. Vodi ga, ženo, kud znaš, inače ćemo ga ubiti...” galamili su svi, a najviše travar Mujaga.

„Ovo je sada moje dijete. I ja ga volim. A nikoga nesreća ne zadesi ako je nije i zaslužio...”

Rabija nestade. Tu noć nađoše obješenog Mujagu, na osušenom hrastu u Rabijinom dvorištu. Dolazila je milicija, mješani za Mujaginu smrt optuživaše Rabiju. Milicija izvrši uviđaj i utvrdi da jedna starica nikako nije mogla podići i objesiti čovjeka od devedeset i tri kilograma.

1980. Moralo je biti negdje oko dva poslije ponoći, kada Sulejmana probudi škripa polutruhljivih drvenih vrata. Snenih očiju, na vratima ugleda Rabiju, raščupane, sijede kose, u gotovo providnoj bijeloj spavaćici. Sjela je pored njega, na prljavu spužvu na kojoj je Sulejman spavao, koja je zaudarala na mem i mokraću. Skinula je odjeću sa njega, pljunula u desnu šaku i počela ga dirati po kurcu. Sulejman, prestravljen, nije mogao ni glasa pustiti.

„Ništa se ti nemoj plašiti, sad će tebi Rabija pokazat' kako se jebe.”

Zadigla je spavaćicu i opkoračila ga. Osjetio je njenu toplinu. Počela je poskakivati, kao da ga jaše i ispuštati prigušene krike, kao pacov kada ga mačka ščepa. U jednom trenutku joj je iz spavaćice ispala osušena sisa. Ona uze njegovu ruku i prisloni je uz sisu. Sutradan, Sulejman nije znao da li je to bio samo san. Bio je početak maja, priroda se reciklirala. Zavladao je sklad kičastih boja i kreštavih zvukova. Tog dana je umro drug Tito.

1982. Sulejman je pred kućnim vratima našao mrtvog goluba. Unio ga je u kuću i stavio na sto. Ptica je bila nepomična. Oko vrata joj je zavezao jedan kraj vunenog konca, koji je Rabija nedavno bila isporila iz pulovera. Drugi kraj je zavezao za gredu na plafonu. Sjedio je i gledao mrtvu pticu kako se njiše. Kada bi se umirila, on bi je opet zanjihao. Prvo je sa pticom pričao stidljivo. I ptica je šutila. Preko dana su se navikli jedno na drugo. Tu noć, kada je Rabija ušla

da ga pojebe, ptica joj je isključivala oči. Na stomaku joj je napravila veliku rupu. Iz Rabijinog stomaka je ispuzala velika, crna zmija i nestala u drvenom podu. Rabija je bila mrtva.

1988. Rabiju su sahranili, a Sulejmana zatvorili u dom. Konstatirali su da je zaostao u mentalnom i fizičkom razvoju. Sulejmanu se nije sviđalo da ga promatraju i zapitkuju, pa se pretvorio u crnu pticu i izletio kroz prozor. Digao se u visine iznad sive zgrade doma, u kojoj je spavala nesnosna dječurlija. Pljuvao je po nepreglednim krovovima grada. Nije znao kuda da odleti. Na krilima mu se niotkud pojaviše ogromne buhe i u tren oka ih pojedose. Našli su ga kako razbijene glave leži u dvorištu doma. Od tada pa do trenutka kada je napunio dvadeset godina Sulejman je živio u karantenu, na psihijatriji. Sa dvadeset godina pušten je sa liječenja, uz dijagnozu šizofrenije. U selu njegovog djeda i nene našao se neki daljnji rođak koji bi bio voljan brinuti se o Sulejmanu. Kao naknadu, dali su mu pravo na Sulejmanovo nasljedstvo. Na zgarištu stare kuće je Sulejmanu napravio kolibu. Naučio ga je da se brine o govedima. Da ih vodi na ispašu, poji, obilazi noću...

Sulejman je bio sretan. Dok su ga seoska djeca gađala blatom i kamenicama, a stare žene proklinjale, životinjama nije smetala njegova pojava. Uspio je među životinjama ono čemu ga ljudi nisu nikada naučili: da i sam bude čovjek.

\*

Prekoračivši prag, Sulejman se našao na stepenicama koje su vodile u bezdan. Pogledao je oko sebe i nije vidio poznate konture prostorije sa pregradom u sredini, jaslama i malim oknom kroz koje se vidjelo mutno nebo. U dubini, u koju su vodile stepenice, ugledao je slabašno svjetlo, na kojem se kao bljesak ukaza djevojčino lice.

„Hajde, ne oklijevaj. Prati me.”

Noge su ga same ponijele. Spuštao se sve dublje i dublje, a stepenicama nije bilo kraja. Svjetlo kao da je dolazilo iz centra Zemlje. Počeo je brojati korake. Nakon sedam hiljada pređenih, sjeo

je na jednu stepenicu da se odmori. Zatvorio je oči. Otvorio ih. Ugledao je isto daleko svjetlo. U oku djevojke koja lice prinese njegovom. U lijevom oku je nosila zvijezdu. Umjesto desnog oka zjapila je crna rupa. „Ulazimo u tvoj um...”

U idućem treptaju oka, od prijašnjeg prizora ostalo je samo svjetlo u dubini. Sulejman ustade i požuri k njemu. Trčao je, za sobom ostavljajući stvarnost. Nakon novih sedam hiljada pređenih koraka, Sulejman je primijetio da kraj stepenica nestaje u vodi. Dotakao je vrhom cipele površinu i lagano zanjihao svijetleći predmet koji je plutao. Uzeo ga je u ruku. Bilo je to oko. Na njegovoj šaci, ono je izgubilo sjaj i sasušilo se. Pretvorilo se u nešto nalik suhoj šljivi. Mrak. Iz vode je izašla djevojka, sa crnim povezom preko očiju.

„Možeš li me vidjeti?”

„Ne mogu.” odgovorio je Sulejman.

Djevojka je skinula povez i stavila ga preko njegovih očiju. Uzela ga je za ruku i zajedno nestadoše u vodi.

Soba, crnobijeli televizor i videorekorder na njemu. Na ekranu, u tami, jedva se nazire Sulejmanov lik, na nekakvom stepeništu, čije stepenice nestaju u vodi. Iz vode izlazi djevojka sa crnim povezom preko očiju.

„Možeš li me vidjeti?”

„Ne mogu”, odgovorila je djevojka, skinula povez i stavila ga preko njegovih očiju. Uzela ga je za ruku i oboje nestadoše u vodi. STOP.

Osoba u bijelom mantilu prišla je videorekorderu, izvadila kasetu iz njega i ubacila novu. PLAY.

Bolnička soba, osvijetljena blještavim svjetlom. Na krevetu leži nepoznat čovjek. Na drugom krevetu sjedi Sulejman, sa povezom na očima. Između ta dva kreveta stoji naga žena, očiju pokrivenih šakama. Desna strana nje, okrenuta prema krevetu na kojem leži nepoznati muškarac, smežurana je, naborana, dlakava. Pola lica, desnu ruku, desnu polovinu grudnog koša, desnu nogu, prekrivaju

tumori i zagnojene rane. Lijeva njena strana je okrenuta prema Sulejmanu. Sulejman ju je pogledao iz profila i ugledao djevojku koja je izašla iz tabuta.

„Ne razumijem.”

„Ovaj ovdje čovjek, Sulejmane, to si ti. Cijeli tvoj život je zapravo imaginacija, rođena u trenutku njegove smrti. Ti si djelimična manifestacija njega. Ova dimenzija u kojoj se nalazimo ne postoji. Ja sam je izmislila, da izmijenim Sudbinu. Šta misliš, možemo li mi mijenjati Sudbinu? Ja hoću da je promijenim.”

„Sanja, probudi se. Sve je ovo san. Sulejman ne postoji, zašto misliš da on ima ikakve veze sa mnom? Kada ćeš prestati da me stvaraš od ljudi kojih nema?”

„Ja ću ipak nastaviti da te tražim.”

„Šta te uopšte na njemu asocijalo na mene?” Upitao je čovjek pokazujući na zamrznuti Sulejmanov lik.

„Ne znam, neka lucidnost. I ograničenost.”

„E pa, to nisam ja. Vodi ga tamo gdje si ga našla. I znaš šta? Mislim da je vrijeme da se probudiš...”

STOP.



Penjući se uz stepenice, gazio je polomljeni eho galame sa sedmog sprata. Snimao se još jedan nastavak kućnog ludila. Uvijek u sličnim situacijama par puta zazvoni, prije nego što uđe. Zvrrr, Zvrrr. Ne zato što je očekivao da će mu neko otvoriti, vrata nisu ni bila zaključana. Zvono je bilo upozorenje onima unutra da prekinu eventualne scene kojima nije želio prisustvovati. U hodniku je, pored razbijenog stakla, polupane vaze i razbacane odjeće bio dječiji bicikl marke "Violeta" vesele zelene boje, sjajnog guverнала, sa novim crnim gumama. Bicikl mu je namignuo i rekao: "Da, tvoj sam." Došao je do praga dnevne sobe, koji je bio prekriven smrdljivom žućkastom masom nečega što je zaudaralo na alkohol. Otac se vratio iz Njemačke. Iz kuhinje je izašao čovjek crne raščupane kose. Boreći se sa gravitacijom, čovjek mu se približio.

„Vidi šmokljana što je porast'o, jebo li ga miš." Otac ga je nježno lupio dlanom po obrazu. „Jesi li vidio mašinu u hodniku, a? Šta kažeš?"

„Bolje da si mu donio šta da jede." Začuo se plačljiv i zajedljiv ženski glas. „Normalni ljudi iz Njemačke dolaze sa autom i parama, a ne poderanih džepova i sa biciklom. Al' nek si se ti samo kurvi po Dortmundu najeb'o..."

Iz kuhinje je provirilo uplakano lice sa razbijenom usnom. Otac se vratio u kuhinju. Zviz. Zviz. Zviz.

Pláč i galama se nastavljaју. Dječak ostavlja ruksak na prevrnutoj fotelji, izlazi u hodnik i sjeda na biciklo. Hodnik se pretvara u tiho i mirno šetalište, koje on nikada u životu nije vidio.

Insomnija je primijetila da je to prilično tužna priča. Elegantnim pokretom sklanjajući pramen crne kose sa lica, upitala ga je: "I to je trenutak kada si shvatio da je život sranje?"

Ne. Opet premotavanje.

Nalazio se u neurednoj sobi studentskog doma. Na sebi je imao šarene havajke i potkošulju. Čitao je predgovor knjige od Huksley-a. Jedva se sjetio naziva. "Divni novi svijet". Zazvonio je telefon.

„Jel' Ahmed Demirlić?"

„Jeste."

„Imaš posjetu..."

Dvije pretrpane crne torbe, okačene na nažuljane žute prste, napor deformirane staračke kralježnice da se odupre gravitaciji činile su nemogućim. Cipele HaTeZejeke, par brojeva veće od hladnih, smežuranih stopala, kretale su se u tromom maršu. Prva faza koraka, odljepljivanje gumenog đona od ljepljive, kišom natopljene prašine, odvijala se usporeno. Ostatak koraka se odvijao obrnuto-proporcionalnom brzinom u odnosu na prvu fazu. Crte lica starice bile su namještene u nekontrolirani grč, dok se istovremeno borila za dah i održavala kakav takav ritam hodanja.

Zvona u daljini deklariraše podne.

Niska vanjska temperatura je utjecala na sužavanje trošnih krvnih sudova. Srce je ubrzalo ritam pumpanja krvi. Tik-tak. Tik-tak. Tik-tak. Preveliki otpor u zakrčenoj aorti izazvao je napuklinu na srčanoj kesi. Bum. Krv se razlila po grudnom košu...

Na strmoj ulici Sarajeva jedna starija gospođa je dobila infarkt. Iz lijeve ruke je ispustila torbu, koja nečujno pade na prljavo tlo. Iz torbe se prosulo jato zelenih, krupnih jabuka i krenulo niz ulicu. Drugom rukom je čvrsto držala ručku torbe. Kleknula je na koljena, lijevom rukom stiskajući grudi. Pogled joj je ostao zakovan za horizont, kada je polako spustila glavu na prljavi asfalt kao da liježe u svilenu postelju. Trenutak poslije bila je mrtva.

Na donjem kraju te ulice se nalazi supermarket. Između polica nabacanih nepotrebnim i nekorisnim namirnicama, vodio se dijalog između Sanje i djevojčice.

„Ćao ljepotice, kako se zoveš?” upitala je Sanja djevojčicu, koja je uplašeno posmatrala vodenastu, blijedu kožu na Sanjinoj ćelavoj glavi. Sanja je tog jutra, na svoje mršavo i krhko inficirano tijelo obukla jednu od onih crvenih haljina, koje pokrivajući žensko tijelo od vrata do peta, na jedan diskretan način nevjerovatno ističu ženstvenost.

„Zove se Hana, ali je malo stidna...” umjesto male Hane odgovor je dala Hanina mama, instalirajući na licu nešto što je nalikovalo na osmijeh.

„Ona teta je puno bolesna...” objašnjavala je mama Hani, dok su se vozile autom pored zgrade Oslobođenja.

Sanja je iz supermarketa izašla noseći u vrećici mliječnu čokoladu, grickalice sa slatkim punjenjem i multivitaminski sok. Pred noge joj se dokotrljaše izgrebane i prljave zelene jabuke. Zastala je kao ukopana. Na TV-u je nekada davno gledala nekakav prirodni fenomen kada iz vedra neba počnu pljuštati jabuke. Sagla se i podigla jednu. Opipala je. Bila je to zaista prava jabuka. Od tableta za ublažavanje bolova imala je povremene halucinacije. Mislila je da se radi o jednoj, kada je vidjela te jabuke. O haljinu je obrisala jabuku i zagrizla je.

„Deda Adame, tresi neko drugo drvo, imaćeš opet problema sa Svevišnjim...” Pogledala je u nebo i priprijetila kažiprstom.

Još jednu jabuku je obrisala i stavila u vrećicu. Zajedno sa slatkišima, ponijeće je Edu. Tog jutra su vodili neugodan razgovor, iz lakomislenosti je rekla par uvredljivih riječi te se željela na neki način iskupiti.

„...”

„Kud ću sa sobom kada te više ne bude?”

„Oženi se, pravi djecu, šta ja znam... Ne interesuje me. Histerišes bez potrebe. Kao da si ti najveća žrtva u ovoj situaciji...”

„Sanja, zaboga. Bilo bi mi zaista puno lakše da ne prisustvujem svemu tome kad...” Ućutao je. „Već kasnim. Nazovi me ako ti bilo šta bude trebalo.” Psihički rastrojen izašao je i otišao na posao.

Lice je prekrila dlanovima i dva sata plakala. Bilo joj ga je žao. Zbog trenutka kada će izostati njene riječi utjehe, upućene njemu. Spremila se i krenula u nevjerovatnu avanturu. Da siđe niz stepenice, kupi nešto u supermarketu, odveze se tramvajem na Marin dvor, preživi to putovanje i iznenadi ga.

\*

Pred ulazom u studentski dom, leđima okrenuta prema vratima, stajala je Sanja. Nježno ju je poljubio u vrat. Pogledala ga je, očima punim suza.

„Šta se dogodilo?”



„Šta se dogodilo?“ nesvjesno i naglas Insomnija je ponovila pitanje. Kroz otvoren prozor u kancelariju je uskočio nevidljivi uljez, poigrao se sa Insomnijinim pramenom kose, sa radnog stola razbacao dva-tri papira i nestao onako iznenada kako se i pojavio.

„Otpusnica iz bolnice“. „Ljekarski nalaz“. Pacijentu ostaje da sačeka skorbu smrt. Bolest se raširila po cijelom tijelu. Zahvatila pluća. Zaista mi je žao. Ne možemo ništa učiniti. Znaete, i medicina ima granice. Ne postoji siguran lijek. Ne želim vam buditi lažne nade, ali ću vam ipak reći da navodno postoje ljudi koji paranormalnim metodama liječe i najteže bolesti. Možete se obratiti nekome od njih. Ali nemojte puno očekivati. Žao nam je. Trebalo bi da se desi čudo. Primate moje saučešće. Zaboga, govorite o njoj kao da je već mrtva... Ed je zaustavio klupko misli. Gleda na sat. 01:30. „Sanja šta ti je? Zašto plačeš?“

„Idemo u tvoju sobu...“

Na hodniku nije bilo nikoga. Svaki njen jecaj je multiplicirao broj stepenica, poništavajući začetke riječi u njegovoj glavi. Nije znao. Ali je naslućivao. Falilo mu je prostora. Ušli su u neurednu studentsku sobu. Prozor je bio zastrt kariranom dekom od sintetičke vune. Sjela je na krevet. Na zidu je njegova savjest projicirala realiti šou od prije nekoliko noći. Scenario mu je bio poznat, tako da se zabavljao pokušavajući među nožne prste uhvatiti ostatak cigarete koju je ispušio prije sedam dana. Dernek na Bjelavama. Pijanstvo. Ni ne sjeća se baš svega. U fleševima vidi zelenkaste oči. Puno tamnog sjenila oko njih. Jesu li krvave, ili mu se čini? Njena usta. Ne sjeća se priče. Sjeća se samo svog kurca kako nestaje u njima. Bila je debeljuckasta. Kako ružne bradavice. Stani malo, da li se to stvarno ljubimo??? Ostatak je cenzuriran. Je li mislio na Sanju? Nije mu bila ni na kraj pameti. Mislio je o komadu pizze, o vanzemalcima, o premijeru Hadžipašiću, o rezultatu utakmice na Old trafordu. Naslagao je barikadu misli, samo da se ne sjeti nje.

„Trudna sam...“ progovorila je Sanja. Ispod marame se iskrao i smjestio na njeno lijepo lice, kao slijepi putnik, pramen plave kose.

„Ali kako??? Pa mi nismo...“ Ništa mu nije bilo jasno.

„Znam jebote da nismo. Nisam ni sa kim drugim. Znaš da to ne bih nikada uradila. Ali sam trudna... U pičku materinu.“ Nikada prije nije čuo psovku iz njenih usta.

„Ma daj, čuj se šta govoriš. Kako ba trudna? Odakle ti samo ta ideja?”

„Prvo mi je kasnila. Ali to se dešavalo i prije. Mada nikada nije ovako dugo. I osjetim, kontaš, osjetim 'nešto' u stomaku. I od Azre sam uzela jedan test. Kod nje sam se testirala. Nismo mogle vjerovati. Ponovo sam sve uradila. I ne znam šta da...” Počela je plakati...

„Čuj se šta govoriš. Jebote, to si se ti previše tih tvojih vjerskih sranja naslušala. Kakva ba trudnoća, šta ti je? Daj se smiri. Hahahahahaha.”

„Muka mi je...” Otrčala je u WC. Povraća. Ed zbunjeno kuca.

„Sanja, je l' ti dobro?”

„Nije mi dobro, uopće mi nije dobro.”

Skuhao je kafu. Sa dvije ruke prinoseći plastičnu čašu ustima, Sanja ga je pogledala.

„Šta je sad smiješno?”

„Hahahahahaha” I ona se oraspoložila. Kao da je zaboravila na eventualnu trudnoću.

„Hoćeš li mi molim te reći šta je to toliko smiješno?”

„Hahahahaha. Nešto kontam, ti trudna i sve to. I prvi put u životu se iskreno radujem što se još nismo jebali. Ispalo bi da ti ni junfer nisam skinuo, a... A sad ozbiljno. Dogovori termin kod ginekologa, šta drugo? Ako si, na kraju krajeva, zaista trudna, što je totalna nebuloza, ostaje ti jedino abortus kao grešno rješenje malog bezgrešnog problema. Ili babi Ahmedu izmisli Božiji DNK da ga uporedi s djetetovim... Tek tad bi mene ostavio na životu.”

„Tobejarabi, nisi normalan...”

Nakon nekoliko dana, ginekolog je utvrdio da se ne radi o trudnoći. Ali je također, sa devedesetprocentnom sigurnošću utvrdio da je dobila rak jajnika. Obavila je sve potrebne i nepotrebne pretrage. Ispostavilo se da je bolesna.

„Usvojićemo dijete. Ionako nas je i previše na planeti. Recimo, neku malu iz Afrike. Kad poraste, slušaće Reggae. Napravićemo joj raste na glavi...” Govorio je svakojake gluposti da situaciju učini manje crnom.

Operirali su je. Odstranili su joj oboljele dijelove. Onda su slijedile terapije. Opala joj je kosa. Sanja, ne smiješ se predati. Ne smiješ biti

depresivna. Optimizam, Sanja. Moraš vjerovati...

Izliječila se. Ali, kao da su joj sa maternicom odstranili i želju za životom. Kosa joj je porasla. Udebljala se. Ali ju je, za nju karakteristični, sjaj u očima zauvijek napustio... Vjenčali su se. Tema o usvajanju djeteta je iz zajebancije prerasla u ozbiljnu opciju. Onda se ponovo razbolila. Bolest se vratila. Raširila se turboprogresivno po cijelom tijelu. Sanja, izdrži. Predeveraćemo i to nekako. Bićeš najjebozovnijia nena na svijetu. Ostarićemo. Jebem mu mater, ostarićemo Sanja!!! Zajedno. Ne smiješ se sada predati. Sanja, ne smiješ...

„Hm... Oprosti što te prekidam... Dva su sata.” Insomnija pokaza tankim kažiprstom na zidni sat.

„Da. Vrijeme je. Ali samo momenat...” Uključio je računar. U recycle bin-u je našao bačenu sliku. Na njoj je Sanja. Smije se.

„Volim te, Sanja.” Shut down. Zatvorio je prozor. Onda se zatrkao i proletio kroz njega. O čemu je razmišljao dok je padao? Ni o čemu. Ovaj svijet ima sjebanu perspektivu. Izgledalo je kao da pada, a ustvari se dizao. Na kraju leta se sudario sa Zemljom. Slomio lijevu ključnu kost, kičmu, lijevu nadlanicu i lobanju. Kraj agonije. Gašenje svijesti. Smrt.

Sjeli su na pod, prekriven ovčijim i kozjim kožama. U prostoriji je bilo mračno i zagušljivo. Na sredini se nalazio stolić i nargile na njemu. Zidovi su bili sivi, ispisani sitnim i nerazumljivim pismom. Ed je sjedio leđima okrenutim ulazu, naspram njega je sjedio čovjek u bijeloj galabiji. Starac, neodredive životne dobi. Niti jednog trenutka, čak ni kada se Sulejman pojavio na vratima, starac nije otvarao oči. Sjedio je i ćutao, prolazeći prstima kroz dugu, sijedu bradu.

Vrata iza starčevih leđa se otvoriše i u prostoriju uđe žena u svilenoj, zelenoj haljini. Sagela se i starcu na uho prošaputala par riječi, pritom su krajevi njene duge, crne kose pali na pod. Starac je kimnuo glavom. U par minuta nestala je i pojavila se, noseći u lopatici žar. Pripremila je nargile, ne obraćajući pažnju na Eda. Kao

da nije ni primjećivala njegovu prisutnost. Na kraju je za sobom zatvorila vrata i Ed je nikada više nije vidio.

Starac je povukao par dimova. Onda je ponudio Eda. Prostoriju je ispunio sladunjav i opojan miris. Sjedili su i pušili. Ed se dvoumio da li da prvi počne razgovor. Starac je sigurno znao razlog njegovog dolaska. Progovoriće. Prije ili kasnije. Prepustio se opuštajućem djelovanju dima. Prostorija se lagano zanjihala, kao da se nalazi na brodu. Slova po zidovima kao da su oživjela. Pomijerala su se, spiralno se kretajući. Na kraju, isijavajući crvenu svjetlost, nestajala su na prozirnem plafonu. Ed primijeti da zvijezde izgledaju par stotina svjetlosnih godina bliže.

Starac je otvorio oči. Bile su krupne, ažurno plave. Prstom je pokazao na zvijezde, koje je sekund prije Ed zapanjeno gledao.

„Lijepa dekoracija, zar ne? Bez određene svrhe. Lijepa ilustracija bezgraničnosti ljudskog uma. Zanimljiv je taj lažni osjećaj slobode; Zašto zatvoriti čovjeka između četiri zida, kada se to može učiniti sa horizontima?”

Ed je ponovo pogledao u zvijezde. Izvidnica prvih Sunčevih zraka ih je gasila, jednu po jednu. Začuo se ezan. Slova sa zidova su nestala. U prostoriji su se nalazili samo on i Tišina. Pogledao je oko sebe. Nalazio se u napola srušenoj kućici oglodanih zidova na Vratniku. Pored njega, na ugljenisanom komadu drveta, bio je pištolj. Nedostaješ mi Sanja. Želio je da, kada se vrati kući, ona bude živa. Još samo danas. Do podne. Ne, ipak do dva. Izdrži, molim te. Još malo. Molim te...

Ušao je u auto i odvezao se prema gradu. Sanja je bila živa i budna.

„Gdje si bio, brinula sam se?”

„Tražio sam lijek, Sanja.”

„Idiote jedan. Prestani biti djetinjast i suoči se sa stvarnošću. Život ide dalje, pomiri se s tim.”

„Život ne ide dalje, pička mu materina. Sa time ja ne mogu da se pomirim.”

Prišla je i zagrlila ga, kao malo dijete. Negdje u kutu njegovog oka prozor se ogledao u malenoj, slanoj kapljici. Nije znala da li da ga prekora ili da ga utješi.

„Kud ću sa sobom kada te više ne bude?”

\*

„Kuc-kuc. Je li slobodno?”

Otvorila je vrata i u prostoriju udahнула život. U tom sivom ambijentu, njena crvena haljina je izgledala kao da je prekrivena blistavim crvenim krvnim zrnima, prepunim oksigena. Iz mrtve, sive fotografije monotone kancelarije, izdvojilo se i pomaknulo jedno ljudsko biće.

„Tamo gdje si ti, tu je i sloboda. Tebi su sva vrata otvorena. Uđi.”

Nježno ju je poljubio. U usta. U čelo. U...

„Opet si se igrala mojim brijačem.”

Prešao je prstima po svježje obrijanoj glavi. Koža je bila nježna i glatka. Poljubio je.

„Kakva ti je ovo slika na desktopu? Fuj. Kako grozna frizura.” Napravila je grimasu. Isključila je monitor. „Ne mogu da je gledam. Ljepša sam ovako, zar ne?” Bilo je to retoričko pitanje. Na sto je spustila vrećicu. Onda se udobno smjestila u njegovo krilo. Otpakirala je mliječnu čokoladu, odlomila kockicu. On je otvorio usta. Dok se kockica čokolade topila pod jezikom, njeni prsti u se igrali sa njegovim usnama. Poljubili su se. Progutala je smjesu čokolade, svoje i njegove pljuvačke. Primijetila je da je čokolada veoma ukusna.

Ostatak čokolade je pojela sama.

„Da samo znaš šta mi se sve desilo na putu ka ovamo. Izašla sam iz supermarketa i odjednom, pred noge su mi se dokotrijale jabuke. Mislila sam da haluciniram. Evo, donijela sam ti jednu. Znam da ih voliš. A jednu sam pojela putem. I onda, dok sam prelazila ulicu na Marin dvoru, iznad sebe sam začula prasak. Pucanje stakla. Idući sekund, nekoliko metara ispred mene je pao čovjek. Nisam mogla vjerovati. Stala sam, i... Pritrčali su neki ljudi. Prišla sam i pogledala ga. Mislim da je još bio živ. I, sada ćeš misliti da umišljam, ali... Gledao je u mene. Gledao je u mene i... Nevjerovatno. Nasmiješio mi se. Smjela bih se zakleti da sam vidjela osmijeh na njegovom licu. Gledao me... Tvojim očima. Nevjerovatno. Volim te.”

„I šta se desilo? Jesi li i njega donijela sa sobom kao i jabuku?”

„Nisam. Pretežak je. A ne bi mi ni dozvolili... Kažu da je bio narkoman. Nije bilo nade za njega...”

Njen pogled je sjetno lutao po komadiću neba koji se vidio kroz prozor. Onda, kao da se sjetila.

„Ahmede?”

„Molim?”

„Smislila sam ime za svoju blizankinju.”

Bila je u petom mjesecu trudnoće. Nosila je blizankinje. Ahmed je za jednu već imao ime. Hana. Sanja je bila neodlučna oko imena druge. Sve do ovog momenta.

„Zvaće se Elma. Zbog ovih jabuka. Zbog svega što se desilo danas. Ne znam zašto, ali... Eto. Zvaće se Elma.”

„Elma i Hana. Ok. I to smo riješili.”

Zazvonio je telefon. Ahmed se javio.

„Molim?”

„Je li Ahmed Demirlić?”

„Da, izvolite.”

„Zovem iz službenih razloga. Jako mi je žao, moram vas obavijestiti da ste mrtvi. Ono što slijedi je jedna ustaljena procedura, ne morate se ništa brinuti.”

”...”

„Ko je to bio?” Upita Sanja.

„Kriv broj.” uzdahnuo je Ed. Poljubio ju je.

# SJENKE VOŠTANIH FIGURA

\*

Dok se narandžasta, staklena kugla sa sijalicom od 80 W u sebi polako njihala na masnom crnom kablu, na zapadnom dijelu pozornice goblini u plavim, radnim kombinezonima palili su svijeće sa crvenim plamenom.

Ed i Sanja su stajali zagrljeni pored prozora i gledali još jedan zalazak Sunca.

„Prekrasno je...”

Negdje duboko ispod njih zaškripali su točkovi. Ispred zgrade se zaustavio žuti mercedes sa zatamnjenim staklima. Zadnja vrata se otvoriše i, poslije žestokog vala novokomponovane muzike, iz auta izađoše četvere lakirane cipele. Iz cipela izviriše četvere bijele čarape.

„Gdje smo to sad???” piskutavim glasom su se obratile cipelama...

Koji minut kasnije, na vrata Edovog ureda pokucaše dvojica muškaraca u crnim odijelima.

„Vozdra, š' ima?”

Jedan od njih je svoje dupe smjestio na radni sto, a drugi se zavalio u fotelju.

„Divi mašine, jebote. Koliko ovo onih kurčeva, megaherca, ima?” Kucnuvši prstima po monitoru, jedan od njih se obratio Edu.

„Ko ste vi? Odkud vam pravo da...” konačno, arogantnim tonom, progovorila je Sanja.

„A jebem ti, mi pokušavamo uspostaviti opušteno stanje ovdje, a ti mala tako. Kvariš nam koncepciju. Ali eto, onda ćemo to tako sve odraditi. Kako se ono kaže?”

„Formalno”, u pomoć mu je pritekao prijatelj.

„Da. Jašta nego. Mi smo iz odjeljenja Centralnog Komiteta Smrti koje se zove 'Šuti i Vozi'. Naš je zadatak da vas...”

„Procesuiramo”, rekao je drugi.

„Da. Procesuiramo u jedno drugo odjeljenje koje se zove Inicijacija. Tamo će vam sve detaljno objasniti. Eh sad, to što smo mi ovdje znači da je neko MRTAV.” Naglasio je riječ „mrtav” poslije koje je nastupio trenutak tišine. Ed je, sa osjećajem krivnje, pogledao Sanju. Ona ga je uzela za ruku.

„Sve znam, maleni...”

„En den dini, saučešće primi, znam da znaš i znaš da znam, svi će to već znati, onaj ko je mrtav ovdje, Ede to si ti!!!” u isti glas su izgovorili ljudi u crnom i prstom pokazali na Eda.

„Pa onda, gospodo, krenimo.”

Ušli su u lift. Prizemlje. Odnekud se javio glas i rekao: „Putnici ovog lifta se mole da budu strpljivi, namiještanje scene 'Vani ispred auta' je u toku. Ljudi u crnom su se zgledali i konstatirali kako će zakasnuti na tekmu. Zbog nervoze, nečega što je pojeo u menzi ili samo zato što mu je bio ćeif, jedan od dvojice ljudi u crnom je prdnuo. Smrad se brzinom svjetlosti raširio po liftu.

„U sto pički materina, šta si jeo!” Zavapio je drugi. Počeo je udarati šakama po vratima. Onda je napipao dugme 'emergency'. Vrata su se otvorila. Prizor je bio zapanjujući. Siva praznina. Goblini u plavim kombinezonima su namiještali kulise. Ogromne kartonske ploče sa nacrtanim prozorima i balkonima su bile razbacane svuda uokolo. Umjesto neba, plafon su ukrašavale sijalice. Ispred njih je bio žuti karton koji je predstavljao profil auta. Unaokolo su bile namještene voštane lutke. Ljudi u pokretu. Lutka muškarca koji, sa smiješkom na licu, razgovara preko mobitela. Žena gura dječija kolica. Penzioner sjedi na klupi...

„Ups”, reče čovjek u crnom koji je otvorio vrata.

„U redu je. Oprošteno.” Kroz smijeh reče glas odnekud.

Za par minuta se pojavio čovječuljak, noseći ventilator. Ušao je u lift, uključio ventilator, malo mahao njime po liftu isključio ventilator i žurno nestao. Došao je drugi. Sa osvježivačem.

„Miris vanilije ili miris jagoda?”

„Ma bilo koji, samo da neutralise smrad.” Složili su se ljudi u crnom.

Za par minuta, vrata lifta su se zatvorila. Minuti su prolazili.

Vrata se napokon otvoriše. Već se bilo smrklo. Ušli su u auto. Ed i Sanja su sjeli na zadnje sjedište.



„Halo, vas dvoje odpozadi... Samo se nemojte drpati...”

Dugme „Start the engine” i debeli kažiprst koji ga pritišće. Auto je krenulo. Suvozač je otvorio dvije pive. Jednu je pružio vozaču. Pustili su muziku. „Što na srcu neeeemam česmu...” „Joooj, đe me nađe!!!” Kazaljka se popela na stotinuidvadeset.

Duga svjetla na trenutak osvijetliše žuti znak.

SLOW DOWN

Par kilometara poslije ih je zaustavila Policija.

„Dobra večer. Koga to vozite?”

„Ma evo, djecu neku.”

„Jeste li vidjeli znak?” grubim glasom upitao je policajac. „Ti nejasni oblici koji prolaze pored vas. To je život. Ne stignete steći pravi utisak o njemu”, rekao je, gledajući u Eda i Sanju.

„Šefe, ovi su već mrtvi.”

„Ma znam ba, dosadno mi pa se zajebavam. Šta ima kod tebe?”

„Ma jebaji ga, oni retardi sa scenom su ga razvukli, i eto, sad kasnimo na tekmu. Moramo ovo dvoje prvo odbaciti na Inicijaciju, pa onda furamo u Zagrobni Salon. Naleti na pivu.”

„Hoću. I pozdravi Senku.”

„Hehe. I ti bi da te ona inicira...”

„Hajd’ živili. I vas dvoje, nemojte ba šta zamjeriti. Opustite se malo...”

Dok se policajac uspio počešati po šupku, auto je nestalo u noći...

„Ede???”

Smrkavalo se. Nakon odrađene druge smjene u Inicijaciji, gdje sam zaposlen na radnom mjestu domara, pješačio sam Zagrobnim putem prema nastambi Polumrtvih. U nastambama Polumrtvih, koje se sastoje od razbacanih drvenih baraka, žive ljudi poput mene. Oni koji u životu nisu osjetili ni sreću ni žalost, koji nisu ništa ni dobili ni izgubili. Oni nisu mogli dobiti Uvjerenje o Smrti, jer o životu nisu stekli dovoljno informacija. Njihovo stanje u Zagrobnom životu, slično

je stanju umjereno duševno zaostale osobe u Životu. Takve ljude u Zagrobnom životu zapošljavaju na fizičkim poslovima.

Autobus koji prevozi Polumrtve, od baraka do radnih mjesta i nazad, već nekoliko Zagrobnih trenutaka bio je u kvaru, pa su nam dopustili da pješačimo.

Pogledao sam u šarenu kućicu pored puta. Nasmiješen klovn, na ogromnoj crvenoj tabli pored puta, kažiprstom je upirao prema njoj. Ispod njega je pisalo: „Ako niste bili u birtiji Samrtni Hropac, ne možete reći ni da ste umrli.”

Ušao sam u birtiju, ne da sebi dokažem da sam mrtav, nego iz radoznalosti. Za raštrkanim stolovima sa kariranim stolnjacima, sjedili su goblini u radnim kombinezonima. Gojazni konobar je debelim, masnim ručerdama polirao krigle. Ugledao sam prazno mjesto za šankom. Pogledao sam na zidni sat, ljudska pluća, na koja je prikopčan kabal, čiji se drugi kraj završavao na čudnom mehanizmu iza zahrđale činele, na kojoj su kazaljke pokazivale 0,006 Ovodnevnih Zagrobnih trenutaka. U Zagrobnom životu nema električne energije, niti toplotne, niti bilo koje druge, osim Energije Ljubavi, koja je iskorištena da pokreće sve moguće uređaje. O tome će biti govora poslije...

Naručio sam točeno pivo. Prenos nekakve utakmice bio je u toku, ekipa, koja je djelovala kao stalna, za očigledno posebnim stolom u jednom ćošku je buljila u Biotranzistor. Spiker, čij i je glas treštao sa ljudskih glasnica instaliranih u Biotranzistoru je najavio penal. Začulo se par nerazumljivih šumova, i onda je nastupio trenutak potpune tišine. Zviz. Ništa. Ljubav u Biotranzistoru se istrošila. Čovjek u policijskoj uniformi ga je bacio u kantu za smeće.

„Ni Biotranzistori nisu što su nekad bili...” progovori starac u kariranoj košulji, koja kao da je bila sašivena od kafanskog stolnjaka. „Sjećam se u moje vrijeme, vas još nije bilo ni u Životu, kada se na jednom Biotranzistoru moglo odslušati stotinu Zagrobnih prvenstava. A vidi sad. Eh, djeco moja... Uvode nam redukcije, pičke materine... Nema više ljubavi k'o nekad, sve će ovo propast zbog toga. A da vi znate priču iz mojega doba, o izvjesnom Edu i Sanji, i njihovim kLOVENovima... a kLOVENova skoro da više i nema... Davno je to bilo, ja sam tad bio šofer u Šuti i Vozi kad je...”

„Pun mi je kurac i tebe i tvojih priča, konju jedan matori. Ako ne mogu slušati prenos utakmice, ne moram ni tvoje prenose trpiti...” zagalamio je jedan od ljudi za posebnim stolom.

Starac polako potegnu gutljaj pive i ušuti. Ja sam brzo dokusurio svoju, platio račun i izašao, žureći se da stignem prije Uspavljivanja. Bilo mi je žao matorog kretena, a pomalo sam mu i zavidio. Pitao sam se kakav je bio Život u vrijeme kLOVEnova. Odlučio sam da svakako opet nekada navratim do te birtije, naručim mu pivu i zamolim ga da završi svoju priču...

„Sanju nisam imao prilike upoznati... A Eda sam upravo ja, sa svojim kolegom, zajedno sa njegovim kLOVEnom, procesuirao u Inicijaciju...”

„Oprosti što te prekidam, ali ja zapravo i ne znam šta je to kLOVEn.”

„Eh, dijete moje”, uzdahnuo je starac. „To su fantomi, koje ljudi u teškim mukama porađaju iz svojih misli i osjećanja. Kada se taj proces završi, ako se ikada i završi, jer nisu rijetki oni koji zauvijek mrtve fetuse u sebi nose, taj fantom ima svoj identitet, svoje vrline i mane. Onda ga onaj koji ga donosi na svijet, u nastavku koji se zove Projekcija, projektuje na određenu osobu. Koja će to osoba biti je incidencija. I tada se ljudi kao zaljube. Od tog trenutka, kLOVEn raste, razvija se u tijelu domaćina. Pokušaj se sjetiti parova iz parkova koje si možda vidio. Jedno u drugom gledaju, ljube i vole svog kLOVEna. Oni se ne moraju projektovati samo na, kako se to kaže u ženskim novinama, partnera. To može biti i potomak, kolega sa posla, mati rođena...”

„Ojebino stara sadistička, nemoj peglati jadnika, koji ti je kurac, šuti malo!!!” zagalamio je neko iz grupice koja se snebivala za posebnim stolom.

„U redu je, ne smetam mu.”

„Ne smeta mi, naprotiv.”

„Kada čovjek umre, i njegov kLOVEn umre sa njim. Zapravo, ne umre, jer nikada nije ni živio, ali svakako ne ostane da živi sam. Oni mrze usamljenost. Neko vrijeme nemoj misliti na kLOVEna, nemoj mu pričati, zaboravi ga i on će nestati. A domaćin nema nikakve veze sa tim. I on ima svog kLOVEna, i ako ga ima, imaće ga bez obzira na sve što se dogodi s tobom. Tako ti je to.

Tek u Inicijaciji ti objasne šta je zapravo kLOVEEn...”

\*

Inicijacija je smještena u staklenoj zgradi u obliku piramide, koja se izdizala iz guste borove šume. Auto se zaustavilo na kraju puta.

„Eto. Dalje morate pješice. Pramac piramida.” Izgurili su ih iz auta, Vozač je ubacio u rikverc i nagazio papučicu gasa. Nakon što je postigao željenu brzinu izveo je mali manevar, uz škripu točkova okrenuo auto za stotinuosamdeset stepeni, ubacio u prvu i auto odvezao izvan Edovog vidokruga.

„Ede, šta ćemo sad?” upitala je Sanja. Šuma i nebeski svod, koji se ogledao na tamnom staklu piramide su malkice ubrzali njen puls.

Plašila se nepoznatog.

„Kada čovjek u životu ne bi bio zaokupljen svakojakim glupostima, koje mu odvrćaju misli od onog što ne zna i ne može znati, u trenutku bi, sigurno, osijedio i umro od straha. Zato on najmanje vremena posvećuje onom sad, završava škole, ženi se, penzioniše i uvijek u budućnosti ima neku sitnicu da samo ono što će biti, a time i njega samog, učini izvjesnijim. Malo ko od ljudi koje sam poznao je zaista vjerovao da će umrijeti”, javio se glas u Edovoj glavi.

„Ede, šta ćemo sad?” Sanja je ponovila pitanje.

Ed ju je uzeo za ruku. Svijest mu je bila sužena, kao u snu, i jedino na šta se fokusirao u tom trenutku bio je Sanjin dlan. Ispunio je, do posljednje šupljine, čitav njegov univerzum. Znao je raspored crta na njemu, kao da ih je on sam, sa velikom preciznošću urezao, slijedeći logiku koju je zaboravio, a koja je morala postojati. Sanja ga je gledala, odjednom joj se učinio dalek i stran.

„Ede, idemo li u tu jebenu Inicijaciju?”

„Idemo, Sanja.”

Ušli su u šumu. „Tišina, zaogrnuta mrakom postaje još tiša”, mislio je Ed dok su koračali. Mogao je čuti eho vlastitih misli, kako odjekuje u daljini. „*Ahmeda majka budila, budila. Ustani, sine*”

*Ahmede. Ne mogu, majko, ustati, ružan sam sanak sanjao...*” Čuo je poznatu muziku.

„Sanja, čuješ li ti ovo?”

I ona je čula. Krenuli su prema zvuku. Nakon stotinu i nešto koraka, spoticanja i jednog Sanjinog pada, došli su do maskirnog šatora pored kojeg se čula muzika. Ispred šatora, u fenjeru okačenom na granu tinjao je plamičak koji im je pomogao da nađu izvor zvuka. Na drugoj grani je visio zvučnik.

„Halo, ima li koga?”

Zavirili su u šator. Unutra je sjedila starica. Imala je dugu, zamršenu sijedu kosu, u kojoj je bilo zapletenih grančica, uvelog lišća i mrtvih insekata. Od odjeće je nosila samo grudnjak i tange, kakve se mogu vidjeti u gift šopovima. Sjedila je za drvenim stolićem, na kojem je gorjelo pet svijeća, raspoređenih na pet krakova urezanog pentagrama. Sa jedine slike, nekako pričvršćene iznad stolića, smijao se Josip Broz. Na podu je bio akumulator, i na njemu auto kasetofon.

„Djeco draga, kud ste vi krenuli u ovo gluho doba... Hajde, izvolite, nemojte se stiditi.” Starica ih je ponudila rakijom i suhim sirom sa češnjakom. „Nema bolje meze, malo smrdi, ali jebeš ga, ne smrdi onom ko jede.” Upoznali su se. Predstavila se kao baba Roga, ona je šumska vještica otkako je šume u kojoj živi, i otkako je šuma uopšte. Prije je jela djecu, plašila ljude, niko joj nije mogao stati u kraj, a vala, u zadnje vrijeme joj je to ohladilo, pa se povukla i sad ne izlazi iz šume, osim kad ide po rakiju. Posviraj pa za pas zadij.

„Momentarno me zub boli, ovaj jedan što mi je ostao, hoće glava da mi eksplodira. Imate li sa sobom kakav apaurin, kafetin, šta bilo, samo da mi bol mine?” pitala je vještica.

„Nemamo, nano, ali znam ja nešto što će ti pomoći.” Sanja je iz suhog sira izvadila česmo češnjaka, prepolovila ga i polovicu dala Rogi da stavi u lijevo uho.

„Joj kćeri draga, k'o da ko rukom odnese, više me ne boli. Fala ti k'o kuća, pomoći će i tebi Roga, dobro se dobrim vraća, to zapamti...”

Razgovarali su još malo, a onda im je vještica savjetovala da krenu prema Inicijaciji.

„Znam ja njih sve tamo, fini su to ljudi. Jedino ona rospijetina od direktorice, sa njom sam raskrstila za sva vremena. Urotila se sa jednim iz Prostornog, htjeli mi na silu ovo malo šume oduzeti, put da prave, al' ja nisam dala. Neka ona pičku svoju nacionalizira i dalje, neće moju šumu...”

U trenutku kada je starica odlučila da promijeni muziku i čuje nešto od Satana Panonskog, Ed i Sanja su stigli pred kolosalnu građevinu Inicijacije.

Po kantama za smeće, par naslaganih monitora koji su očito dali vitre, praznim gajbama piva, shvatili su da se nalaze iza zgrade. Ušli su na zahrđala crvena vrata i našli se u kuhinji. Doduše, mislili su da se radi o kuhinji. Na stolovima su našli izmasakrirana ljudska tijela, na svakom je falilo po nešto. Na policama su bili odvojeno naslagani pojedini organi. Na Optičkoj polici je bila prozirna plastična kutija, sa par očiju u njoj. Sanji je došlo da povrati.

U prostoriju je ušao radnik Dekonstruktor. Nakon što su se predstavili rekao je da ih očekuju u Sali za dočekivanje. Nije mogao a da ne vidi zgražanje na licima Sanje i Eda pa im je objasnio.

„Hahaha. Ovo je repromaterijal. Vi ste sigurno kontali da ljude režemo ovdje?”

U Sali za dočekivanje, dočekala ih je Senka. Brineta zamamnih oblina.

„Uđite, uđite. Pa gdje ste vi do sada?”

Na sredini sale nalazio se okrugli sto. Sanja je sjela na stolicu.

„Oprosti. Hej. Malena, ne smiješ tu sjediti. Takva su pravila, kLOVEEn ne smije sjediti za stolom Umrljih. Sjedi na ta kolica, tu je tvoje mjesto.” Žena je bila vještački ljubazna pokazujući na bolnička kolica.

„Molim?” upitala je Sanja, i pogledala u Eda.

Ed je u zamišljenoj kupoli Sanjinog dlana iznad sebe, kažiprstom pratio liniju života. „Ede!” Ed je sjedio na zamišljenoj palubi Sanjinog dlana. Kapljica žive je iz njegovog oka pala na pod, kliznula linijom života i nestala na kraju. „Ede, učini nešto!” Ed je koračao zamišljenom tranšejom Sanjinog dlana i došao do kraja. „Ede!!!” Zamišljeni zidovi dijagonalno napuklog Sanjinog dlana su se obrušili na Eda.

Tišina.

Sanja je nepomično sjedila na kolicima. Podsjećala je na marionetu potrganih konaca.

Senka je sjela za okrugli sto i zamolila Eda da učini isto. Uskoro su im se pridružili i ostali članovi Odbora za doček. Donijeli su i čipsa. Svakome su nasuli po čašu gustog soka. Jedan djed se okrenuo prema Sanjinom tijelu i primijetio: „Pogledajte. Tako neodoljivo podsjeća na marionetu potrganih konaca. Na iskorišteni kondom. Na praznu bocu sredstva za izbjeljivanje tkanine...” Nakon svake asocijacije, prostoriju bi ispunio gromoglasan smijeh.

U neka doba iza ponoći, eglen na obredu Inicijacije je kulminirao. Djed, najstariji od svih prisutnih, ustao je, palcem i kažiprstom desne ruke formirao krug, pa je između njih gurnuo srednji prst lijeve ruke. Ed je zbunjeno slušao mantru koju su svi osim njega znali napamet.

„Ojha, ojha, ha! HUUUU, haaaa! Marku u banku, kurac kroz halku. Oooooooooj!” u jedan glas, vikali su djedovi i trčali oko stola na koji se popela Senka. U ruci je držala daire i lupajući njima o bok, davala sve brži i brži ritam. Kad su konačno oprčali trinaest krugova oko stola, poskidali su odjeću, svi osim Senke, koja je ostala na stolu. Ed je isto morao učiniti. Onda su se djedovi, od najstarijeg prema najmlađem od njih, poredali guzicama uza zid. Ed je gologuz morao stati ispred njih i nakloniti im se. Senka mu je prišla odozda i svukla svoj donji dio odjeće. Zanebesalo mu se kad ga je naguzila. Zabila se u njega snažno i zadržala se u njemu desetak sekundi. Djedovi su ponovo zagalamili: „Ojha, ojha, ha! HUUUU, haaaa! Marku u banku, kurac kroz halku. Oooooooooj!” Ona ga je jebala, istovremeno lupkajući daire o svoj bok.

Na kraju obreda su popili sok. Objasnili su mu da je Senka mag, da je anus geometrijski pravilan oblik na ljudskom tijelu i predstavlja krug. A krug simbolizira to što simbolizira. I samo to probadanje kopljem ima neku simboliku, ali su je svi već odavno zaboravili. Dobra je zajebancija, i to je bitno.

Pogledao je u Sanju. Sjedila je na kolicima i zurila u jednu tačku. Bolio ga je čmar i nisu ga mučila pitanja koja bi mu se inače vrzmala

po glavi. Zanimalo ga je još samo: „Šta će biti s njom?”

„Pa, energije i bioelemenata imamo dovoljno sad zasad. Bilo je nekih ratova, tako da ne znam. Ima lijepe oči. Ako budu imale dobar zoom, ugradiće ih po jedno u zagrob-mob-phone. Ima prilično blijedu kožu. Možda ipak nečemu posluži. A sada, ispratićemo te u Prihvatilište, koje se nalazi u zapadnom krilu zgrade. Za pet minuta imamo zakazan još jedan obred.”

Ed je u hodniku sreo ženu svojih godina i njenog kLOVEna. Nikada nije saznao da je ta žena Sanja. Umrkla je na pločniku ispred njegove zgrade, par minuta nakon što su njegovo beživotno tijelo odvezli u mrtvačnicu. Zelena jabuka se po drugi put tog dana zakotrljala. Zaustavio ju je komadić krvavog prozorskog stakla...

„Sanja i Ed. Udite.”

\*

Prvu noć svog zagrobnog života Ed je proveo na granici jave i sna. Prevrtao se, otkrivao, pokrivao, namiještao jastuk, bezuspješno pokušavajući da navuče san na oči. Oko pola šest ujutro na vrata je pokucala posluga. Donijeli su mu čist donji veš, šolju indijskog čaja, mapu grada i ponuđen ugovor o radu.

„Raniji Dekonstruktor, imao si priliku da ga upoznaš, sinoć je uhvaćen u seksualnoj radnji nad repromaterijalom. Dobio je otkaz. Posao je dobar, vidjećeš...”

Ušao je u prostoriju sa repromaterijalom. Unaokolo su bile razbacane silikonske lutke, na zidovima su bile okačene police za dijelove.

„Ovako. Tvoj posao je sljedeći: demontiraš lutke, najprije iz grudnog koša izvadiš akumulator. Zatim skineš objektivu sa glave. Ukoliko je lutka, kako da ti objasnim, muškog spola, i nadarena je, izreži, ovaj, organ sa mošnjama, ali pazi da ne iscuri silikon i da uvijek u postupku odstranjivanja zahvatiš i malo kože sa stomaka, ovaaaako, da se to poslije može fino zašiti. Svaki dio tijela, ovisno o kLOVEnu, je naelektrisan i po potrebi se može koristiti. Onda u



komputer uknjižiš sve inpute i outpute. Eto, to je to. Poslije radnog vremena se vidimo na pivi u jednoj lokalnoj birtiji. Svidiće ti se.”

Tog dana, Ed je obradio jednu žensku i jednu mušku lutku. Ponuda materijala bila je uveliko nadmašila potražnju, tako da su skladišta bila prepuna. Sa ženske lutke je odstranio objektivne i par centimetara kože. Muška lutka je bila nadarena, ali mu se gadilo da dira onu stvar, bila je tako realno napravljena.

„Šta da radim sa ostatkom?” Preko lokalne mreže, programom za komunikaciju osoblja obratio se Upravi.

„Skladišta su prepuna, jebiga. Što valja, iskoristi, a što ne valja baci u kantu za smeće. Kante za smeće se nalaze iza zgrade... I hej, danas te vodimo u Samrtni Hropac.”

Ed je zadnjih pet minuta radnog vremena pokupio dvije lutke koje je prethodno obradio i bacio ih u smeće. Uz veliku muku je napravio mjesta za par lutaka koje su pristigle u toku dana. Radni dan je bio završen.

Piva mu je sjela kao budali šamar. Upoznao je dosta fine raje.

„Je li to taj novi što radi sa kLOVEnovima?”

„Da, upoznajte se.”

Popilo se mnogo. Jedan Afroamerikanac ga je zagrlio i zapjevao mu u lice: „Ukrotiću zvjezdano jatooo, nema šta neću za tebe zlaaaatoooo...”

Ed je popizdio. Sklonio je Džoove ruke sa svojih ramena, čelom mu razbio nos i lijevom krošom ga poslao na pod.

„Zlato ti mati tvoja, jeb'o je ja.”

Jedva su ga smirili. Objasnili su mu da ga čovjek nije htio jebati, uostalom niko nikoga tu ne jebe, spolni organ se sasuši kao pupčana vrpca i otpadne, a ženski se začepi i koža naraste preko njega. Nego eto, sevdah ga obuzeo. Svi, pa čak i Džo, smijali su se njegovoj neupućenosti. Osjećao se kao gušter u vojsci.

„Izvini, prijatelju. A kako to da mi svi ovdje govorimo istim jezikom?”

„Ovdje je jezik univerzalan. Svi jezici u Životu potiču od ovog jednog. Naprimjer, eto, ti obrađuješ kLOVEnove. U Životu tako zovu one ljude što preko svog lica nacrtaju maske, osmjehe i budu neko drugi, zabavan i zanimljiv. Ti si ih zvao klovn, a ja clown. Ili recimo, kako zovu metodologiju pravljenja dva čovjeka od jednog?”

Kloniranje. Od jedne riječi Zagrobnog jezika, nastale su najmanje stotine riječi u onim Životnim.”

„Ovdje ne postoji ni bol, jer bi bila suvišna...” objasnio mu je Džo, pokazujući mu svoj nos na kojem su sve rane u međuvremenu zacijelile.

Konobar je donio novu turu pića.

Bila je ponoć. U kanti za smeće je nešto šušnulo. Sanja je pokušala otvoriti oči, ali uzalud. Pomjerila je lijevu ruku i napipala dvije sluzave rupe umjesto očiju.

„Sanja!”

„Ede???”

Prstima je povukla dobro poznate crte na njegovom licu. Udahnula je zrak pomiješan sa njegovim mirisom. Osjetila je njegov puls, u bezbroj noći je ritam svog disanja prilagođavala njemu.

„Ede, ne vidim te. Šta se dogodilo? Ne vidim, Ede...”

Oči su prozori duše. Sanjina glava podsjetila ga je na devastiranu kućicu povadenih prozora kakve se vide u zapuštenim avlijama. Unutra je vidio Sanju, uplašenu i povrijeđenu. Podigla je glavu i pogledala ga. Iz crne rupe je kanula suza i pala na njegovu podlakticu.

„Sanja, biće sve uredi.”

„Ede, gdje smo? Šta se dogodilo?”

Ispuzao je iz kante za smeće. Pomogao je i njoj da izađe. Pokušavao se sjetiti. Bilo čega. U glavi je imao krhotine sjećanja, mutne dijelove slika na kojima je prepoznatljiv bio samo Sanjin lik. Premotao je filmove milijardi života, od kojih nijedan nije bio njegov.

„Ne znam. Ne mogu se sjetiti. Sanja, mislim da mi nismo ljudi. Mi smo dvije uspomene koje su jedna drugoj udahnule život.”

„Ede, ti i ja smo dan i noć. Počinjemo tamo gdje završavamo. Šta radimo u ljudskom obliku?”

Uzeo ju je za ruku. Instinktivno su leđa okrenuli zgradi u kojoj su ih čekali dželatari i uputili se prema šumi. U mraku su se mimoilazili sa izbezumljenim ljudima, ponekad bi se spotaknuli o polutruhle truplo.

Odnekud se čuo vrisak, a onda se razlomio u hiljadu komadića i rasuo po šumi.

„Ede, gladna sam.”

Sa jednog stabla, Ed je otkinuo jabuku. U Sanjinim rukama, jabuka se pretvorila u klupko crva. Vrisnula je. Potrčali su. Sanja je grčevito stisnula njegovu ruku i pustila da je vodi.

Nakon kraće vječnosti, sapleli su se o nekakvo kablo. Sa drveta se otkao poveći zvučnik i tresnuo o sto.

„Koji ste se kurac uzjebali večeras, ne mogu oka sklopiti od vas.” Iz šatora kojeg u mraku Ed nije primijetio, začuo se nadrkan ženski glas.

„A to ste vas dvoje. Šta su ti sa očima uradili, ćeri draga?” zgrozila se starica.

Sjedili su i ćutali. Ona ih je gledala.

„Pa šta ja sad da radim sa vama dvoma? Niti vas mogu vratiti tamo odakle ste došli, nemam srca za to, a niti vas mogu primiti k sebi. A ti si mala meni pomogla, pa bi bio red da i ja tebi pomognem.”

Starica je otvorila ogromnu knjižurinu požutjelih listova i pod svjetlošću svijeća u pentagramu počela čitati.

„Hmmm... Aha... Vidi, vidi... E 'vako. Imam neke veze sa onima na granici pa vas mogu prošvercovati u Život, a dalje se skontajte sami, ili vidiš... Hmmm... Ma nije to sigurno. E pa, šta velite? Da vas preživimo, ili?”

„Da li bi bili zajedno tamo?”

„Ma jeb'o ga ti, mali je svijet, naći ćete se vi već... Ionako ste k'o dan i noć, k'o šipka i bubanj.”

„Pa hajde onda.”

„Ja dugo nisam radila sa ovim pa sam pozaboravljala neke stvari...” Starica je potegnula rakije iz flaše, a onda iz crne kutije izvadila flašicu sa crvenom tečnošću. Nešto je proučila a onda malo tečnosti prosula na pentagram. Otkinula je dlaku sa Edove glave i zatražila od Sanje da joj pljune u dlan. Onda je to sve posula nekakvim suhim lišćem.

„Eh, da popijemo po jednu, pa da se rastajemo...” Nasula im je po čašicu rakije i u nju sa pentagrama ubacila po malo smjese.

„Živjeli.”

# TAMO GDJE JE SVE POČELO

\*

„Ovoj priči se ne zna početak, moglo bi biti da je ona stara koliko i sam ljudski rod. Draga moja, Castel Bianco unutar bjeline svojih zidova zasigurno krije mnogo mračnih tajni, a ova jedna, o kojoj sam tek ponešto načuo od mještana, naprosto me očarala. Tražim riječi kojima bih, bar djelimice, svoje ushićenje uspio prenijeti na papir. Ono što sam ovdje čuo i doživio pokušaj rekonstrukcije imaće tek u ovom pismu koje ti pišem. U službenim spisima neće biti govora o zatočenici Castela Bianke.

Mnogo godina prije Kristovog rođenja, ovdašnji zamak je prvi put sagradio nepoznati grčki plemić. Ne zna se ni kako se jadnik zaljubio u boginju polisa u kojem je živio. Jedne noći se prikrao u prostorije hrama u kojem je živjela i oteo ju je. Sutradan su stotinuipedeset vojnika koji su čuvali hram našli zadavljene. Nje nije bilo. Ljudi na vlasti su sakrili istinu i svakih pet godina svijetu pokazivali novu djevojku, sličnu prijašnjoj koja bi bila pogubljena. Tako je boginja bila besmrtna i prisutna, a narod zadovoljan.

Šta se desilo sa plemićem? Sa boginjom se stazama divljih životinja uputio ka sjevernim, nenaseljenim prostorima. Noću su putovali, a danju se skrivali. Njena besmrtnost na njega je djelovala razorno. U samo nekoliko mjeseci pored nje, pretvorio se u krhkog starčića. Prije svoje smrti izabrao je uzvišenje usred šume, sa svih strana opasano paklenim ponorima. Od mladica je ispleo viseći most. Od kamena kojeg je sam klesao sagradio je prostoriju bez prozora i vrata, u koju je zatočio boginju. Kada je prenio posljednji kamen, srušio je viseći most za sobom i tu i umro.

Da li je to prva ljubav tako sebična i ohola, koja i najjačeg muškarca destruirala? Ne znam. Je li to bila velika ljubav, i da li ljubav, što je veća, biva slična ovoj njegovoj, ni to ne znam. Znam da su se od tada vremena mijenjala, Castel Bianco bivao dograđivan i rušen, a djevojka je ostala do dan danas zatočena u njemu. Nekada noću,

kada oluja bjesni, kiše potapaju zemlju, a munje cijepaju nebo, pa u pauzi između dva groma nastupi tišina koju i gluhi osjete, ljudi čuju tužnu pjesmu djevojke iz Castela Bianke. Jedan sam od onih koji su se uvjerali u tu priču...

Ljeta gospodnjeg 1548.  
Tvoj vjerni sluga, Zen.”

Jeseni 1466. godine, grad Split je bio pun izbjeglica iz Livna, ljudi koji su bježeći glavom bez obzira pred muhamedanskim mačem napustili sve, ognjišta, imanja i stoku. Na uskim ulicama Splita, bilo ih je lako prepoznati. Spuštenih pogleda, u odjeći neprikladnoj za vremenske uslove, nosali su svoje zamotuljke vrteći se u krug po nepoznatom gradu. Bili su krivi što su tu, a nisu imali kud drugo otići, jer bi ih svugdje isto gledali.

Ja sam imao sreću da sam u Splitu primljen u kuću najstarije kćeri, gdje su me dočekali sa dozom poštovanja i radosti.

„Ne bi ti nama dida drukčije ni doša, da ne bi tih tvojih Arapa.”

„Vel’ka sreća u nesreći, djeco moja.”

Nakon godinu dana, pomirio sam se da Livna više vidjeti neću i da će mi kosti ležati u tuđoj zemlji.

Izašao sam jednog ljetnog popodneva u šetnju pored mora. Zatvorio sam oči. Pored mene su prolazili duhovi davno umrlih poznanika, miris kruha iz nečije kuće sjećao me na smijeh pokojne supruge, Bog da joj dušu prosti.

„Antune pobogu, gledaj kud ideš, u moru ćeš završiti.”

„Tomislave brate!”

Sjedio je na jednom balvanu, u poderanoj i prljavoj odjeći. Moj dobri Tomislav. Sin od strica iz Biograda.

„Pa Tomislave, živ li si.”

„Življi ne mogu bit.”

„Jesi li gladan, žedan, treba li ti štogod?”

Odveo sam ga kući na ručak.

„A čuješ li štogod o našem kraju, Tomislave?”

„Čujem. I ništa dobro, da znaš. Porušili, popalili, eto. Ljudi svašta pričaju, i kako jeste i kako nije. Dogodilo se ne dogodilo, meni i tebi je isto. Nama je ionako uskoro - pod zemlju. Eh, ovako ide jedna od tih priča: Dan prije nego će vojska sultana Fatiha ući u Biograd, u varoši nije bilo žive duše. Vojskovođa sultanov, neki Anđelović, pomislio je da su se mještani zatvorili u tvrđavu i pripremili zasjedu. Udario je topovima po tvrđavi. I ništa. Onda je provalio u tvrđavu. Nigdje nikoga. Vojska se ulogorila ispod tvrđave, na zapovijed sultanovu, do idućeg dana, kada će udariti na Livno.

Na tvrđavi su zanoćili taj Anđelović sa nekolicinom vojnika. Nad Biograd su se nadvili crni oblaci. Počela je pljuštati kiša. Svi su spavali, samo je Anđelović bio budan. Kažu da taj nikada u životu nije zaspao. I čuje on ženski glas iz dubine kule. Jecaji. Ženski.

„Ma nije moguće! Zar ona?” uzviknuo sam.

„Šuti. Sad ćeš čuti. I siđe Anđelović niz stepenice, u podrum. I vidi u kamenu rupu, topovsko đule gdje je udarilo. I odozdo glas dolazi. Proturi lampu kroz rupu - kad ono podzemna prostorija. Unutra osvijetli žensko lice, lijepo kakvo nikada u životu nije vidio.

„Pa začara li ga?” opet uzviknuh.

„Ma slušaj, bolan. Vratio se i legao, kao da ništa nije bilo. Sutradan vojska krene prema Livnu. Vidi sultan da mu je veliki vezir rastresen. Utonuo u svoje misli, ne možeš ga dozvati. I naredi mu da izvuče sablju. Anđeloviću ruka drhti, jedva drži onu sablju. Govori Anđelović nešto presvijetlom gospodaru, a govor mu nepovezan, besmislen. Sultan mu naredi da se vrati u Carigrad.

Vraćajući se, svratio je do Biograda i sa sobom poveo i Nju. Do Carigrada, nije ni riječi progovorila. Nije ga ni pogledala. Za nekoliko mjeseci, sav je sagorio od njene hladnoće. Niko u njemu nije mogao prepoznati velikog vezira. Zatvorio se sa njom u jednu sobu i nikome nije dao da ulazi. Našli su ga polutruhlog u sobi, zatrpanog njenim portretima i pjesmama o njoj. Uskoro je i do Fatiha stigla vijest o nesretnoj sudbini najboljeg mu vojskovođe. Naredio je alimima da ispituju stvar i nađu rješenje. Odlučili su da se cijela stvar prešuti, neka se k'o biva Anđelović vodi kao pogubljen u tamnici Jedi-kule. A za nju, kada su je malo proučili, rekoše da nema pametnijeg rješenja, jer se ne zna je 1' anđeo ili đavo, nego da je vrate tamo odakle je i došla - u Biograd.”

Nanizale su se mnoge godine, pamćenje mi je izbljedio, i da me kogod upita, rekao bih mu da sam i rođen tu u Splitu. Jedino ponekad, na san mi dođe veliki sultan Fatih. Vidim ga gdje sjedi u mraku podruma tvrđave, uronio lice u šake i tiho jeca. Čuo sam za njega da se poslije Anđelovićeve smrti nije naživio. Nakon dvije-tri godine, preselio je na onaj svijet.

U međuvremenu sam i ja umro. Poslije je neki Melek Ahmed-paša obnovio i popravio Akhisar, kako oni zovu Biograd. Kažu da se bijeli k'o da je od bisera, a ne od kamena. Postavio je dizdara i tri stotine vojnika da čuvaju taj mali i, čovjek bi rekao, beznačajni grad...

\*

Jednom davno, na zelenim prostranstvima ispod Karpata živio je narod koji se zvao Slavenima. Vojskovođa tog naroda imao je tri sina: Hakona, najstarijeg, hrabrog i brzopletog mladića vještog na maču, Daurentija, srednjeg, koji je bio domišljat i pametan, tako da su mu mnogi po savjet dolazili, i Mezamira, nježnog dječaka kovrdžave plave kose, nasmijanog zanesenjaka koji je umio nizati lijepe riječi.

Osjetivši da mu se bliži smrt, vojskovođa je pozvao k sebi sva tri sina. Daurentije je odmah ušao u očevu sobu. Ubrzo se pojavio i Hakon, oznojen i premoren od jutarnjih vježbi. Nakon što su poslali po njega, na vratima se pojavi raščupan i snen Mezamir.

„Sinovi moji. Moj život polahko vehne, snaga me napušta. Tako je određeno da bude. Jedna ruža uvehne da bi se tri pupoljka rascvala. Nego, da vam kažem zašto sam vas pozvao...

Sanjao sam sinoć san. Hodao sam i nasred polja ugledao jedan grob. Čudan grob. Ogroman, lijepo oblikovan, išaran kamen bio je na njemu. Pored groba je sjedio čovjek, rekao bih da je imao dvjesto godina.

„Ko je u njemu, pa su mu dušu pritisnuli ovolikim kamenom?“ upitao sam ga. „Ili je vampir, ili je veliko zlo na svijetu činio?“

„Niti je vampir, niti je zlo po svijetu činio”, odgovorio je starac „Već se radi o jednoj djevojci.”

Predstavio mi se kao prvi vođa našega plemena. Znao o kome se radi. Nije bilo tereta da ga nije mogao podići, niti je bilo čovjeka koji bi ga mogao nadjačati. Bilo mi je žao da ga gledam onako nemoćnog.

Ispričao mi je priču o nekom Slavenu koji je, prolazeći kasno jedne noći pored izvora, vidio vile kako kolo igraju. Lijepo kao san, a jedna među njima najljepša. Od tada je svaku noć, sakriven nedaleko od izvora, sjedio i čekao svoju vilu. Nakon što bi se izigrale, poskidale bi odjeću i okupale se u izvoru.

Jedne noći se prikrao dok su se vile kupale i ukrao vezenu maramu. Pripadala je najljepšoj među vilama.

„Vrati mi maramu”, molila je.

„Vratiću ti je, ako ćeš spavati sa mnom”, odgovorio je.

Nakon te noći, vile su i dalje kolo na izvoru vodile, ali među njima nije bilo nje u koju se Slaven zaljubio. Patio je, skrenuo skroz s pameti i na kraju se i ubio, ne znajući da mu se rodila kći. Polu-vila, polu-čovjek. Ni jedno ni drugo.

Vile su dijete ostavile na izvoru. Idući izjutra na vodu, našla ga je moja prapraprabaka i odnijela kući. Dali su joj ime Bosna. Nakon nekoliko godina vidjeli su da nešto ne štima. Za pet godina, dijete je poraslo za nokat. Od tada su se generacije u mojoj porodici vijekovima smjenjivale nasljeđujući šta se ima naslijediti i nju. Kada sam se ja rodio, izgledala je kao djevojka od trinaest godina. Uvijek tiha. Lice joj je bilo pokriveno. Govorilo se da je svako muško koje bi ona pogledala skrenulo s pameti, ostarilo naprečac i umrlo. Nastavak priče možeš da prepostaviš”, rekao mi je. „Nijednu bitku nisam izgubio. Zamahnem jednom mačem, a deset neprijatelja mrtvi padnu. Osilio sam se i tražio izazov veći od većeg. Tako sam joj i otkrio lice. I evo me. Pobjegao sam od kuće i od svoga naroda u ovu daleku zemlju. Poveo sam i nju.

Za koji čas ću umrijeti. Nikada me nije bilo strah smrti. A sad se bojim. Bojim se da ću biti na jednoj strani, a ona će na drugoj da ostane. Zato sam je i sahranio.

A tvom narodu prijete velika nesreća, ako ne pronađete njen grob. Nađite ga i čuvajte. Smrt onome ko ga oskrnavi!”



Tako mi je ispričao. Tako sam, sinovi moji, i odlučio. Ja sam star i nemoćan, svaki dan koji proživim je višak. Sudbina Slavena neka bude u vašim rukama. Podijeliću narod u tri skupine. Vama trojici po jedna.

„Ja ću sa svojom skupinom krenuti tamo odakle i Sunce izlazi”, rekao je Hakon.

„Ja ću se sa svojim ljudima uputiti u pravcu u kom i Sunce putuje”, rekao je Daurentije.

„Ja ću gledati u zvijezdu koja i danju i noću svijetli”, odlučio je Mezimir i svoj narod odveo na jug.

Koji od trojice braće je pronašao grob? Bosni su remetili san, ali je, kažu, do dan danas ostala tamo gdje jeste...

Da je te noći kogod čuo dvojicu derviša koji su muhabetili u jednoj od tri prusačke tekije, potvrdio bi nam da je taj razgovor tekao ovako: „Šejh Hasan<sup>1</sup> mi je nekom prilikom opisao susret u Stambolu sa jednim učenim čovjekom iz Damaska: ”Klanjao sam jaciju i posjetio ga. Sjedio je u svojoj sobi, licem okrenut prema Kibli. Pogled mu je bio bezizražajan. Jedva da je disao. Nazvao sam mu selam, a on ni mukaet. I šta ću, sjeo sam pored njega i čekao. U neka doba, prije nego što će zaučiti sabah, čovjek se dozvao sebi i ispio gutljaj vode iz čaše. U oči mu se vratila živost.”

Čovjek ga je upitao: „Znaš li, Hasane, dobri robe Božiji, gdje sam maloprije bio?”

„Ama kako će ga to pitat”, ibretio se drugi derviš, „pa sjedio je svu noć sa njim u sobi?”

„Allah najbolje zna. Takav je bio odgovor našega šejha. Čovjek mu je kazao da je cijele noći ibadetio u Hramu što ga je Ibrahim sagradio. Predao je selam, a onda mu je neko prišao i obavijestio ga da mu je u posjetu došao jedan dobar čovjek iz Prusca. Prusac, Akhisar ili ti Biograd. Lijepo mjesto. Lijepe bašče. Ali prokleta. Onda je, tako mi je ispričao naš šejh Allah mu se smilovao, čovjek opisao naš Prusac kao da ga je u tom trenutku gledao.

Ima, rekao je, jedan zulum učinjen u Bosni, star koliko i sama ta zemlja. Došao je neki nepoznat čovjek i pod jednom planinom iskopao grob. U njega je živu djevojku sahranio. Nakon mnogo godina, kada su grčka plemena selila na jug, sklonili su prelijep kamen sa njenog groba i otkopali ga, misleći da će u njemu naći veliko blago.

Našli su djevojku. Živu. Sa toga mjesta je, od suza koje je djevojka isplakala, rijeka potekla, i teći će do Zadnjeg dana. Ostala je da izvire i tuga, koja se od tada brže od kuge širi među stanovništvom. Djevojku su još mnogi odvodili, ali su je uvijek vraćali. Danas dan je u Bosni, zazidana u Pruscu. U tvrđavi.

„Znaš li, Hasane, ko je ta djevojka? Šta je ta, da prostiš?”

„Allah najbolje zna.”

„Ona je, brate moj, otjelotvorenje dunjaluka. Njegova slika i prilika. Lijepa da ti se od njene ljepote zavrti u glavi. Ali sazdana od tuge, moj Hasane.” Tako mu je rekao čovjek. „Tako i ja tebi ispričah.”

„Subhanallah.”

Vrativši se u Prusac, šejh je udesio da djevojku izbave iz tvrđave. Našli su je mrtvu, sklopljenih očiju. Ležala je, kao da spava. Odlučili su da je sahrane, ali se nisu mogli složiti u koje mezarje će s njom.

Šejh je usnio jedan mezar, u kraju pored rijeke Spreče. Usnio je nju kako izlazi iz tabuta i smije se. Sutradan, kada se probudio, uputio se u te krajeve. Blizu jednog sela je našao nišan, istio kao onaj koji je bio na mezaru iz njegovoga sna. Našao je dva čovjeka da otkopaju mezar. Izvadili su prazan tabut. Za heftu dana, klanjana joj je dženaza.

\*

Uprkos nevremenu (pljuštalo je i iz neba i iz zemlje) i tome što je dženaza bila u nevakat (dan kada se dijelila gibira u selu), sakupilo se dosta svijeta. Kolona kesa sa brašnom i hurmama, kišobrana raplesanih na pomamljenom vjetru i zamišljenih insana vukla se za mrtvačko-konjskim kolima.

Bio je novembar '93. kada je Fikru Beka ubio grom. Bio je na prvoj liniji, pijan k'o majka. I eto, šta je reći, sudbina. Da od groma pogine. A k'o da je bilo jučer, klanjao sam akšam, ispratio džematlije, zaključao džamiju i krenuo kući. Usput sam sreo njega, Fikru. Ležao je u kanalu. Prišao sam i prodrmao ga da vidim da li je budan.

„Ne spavam, bolan efendija, ja sam ovo samo malo prilleg'o da se odmorim...”

„Hajde, Fikro brate, da te nosim kući.”

„Ja evo sad od kuće krenuo...Neka, sam ću...”

Malo smo stigli i popričati, prije nego je svratio u kafanu.

„Ubiće te alkohol, Fikrete.”

„E moj efendija. Da ja to tebi ovako fudbalerski objasnim. Život je okrugao. K'o lopta. Nikad ne znaš na koju će stranu. Jednom sam sa Slobodom bio na gostovanju u Amsterdamu. Tada mi je karijera bila u zalasku, proš'o me već bio ćeif da igram. Izašli smo na teren, a ja popjan. Igrao sam u odbrani. Sudija jedan, ćelav, smrknut, nadržkan, natakario se na mene. Ukližem ja u petoj minuti jednom, jedva da je bilo kontakta. Žuti. „Sudija pederu...” čuje se sa tribina. Negoduju naši na klupi. Meni krivo, al' šutim. Biće da je bio petnaesti minut, presiječem ti ja jedan njihov pas, gledam kome da uputim loptu, kad zviz. Start sa leđa. Lupio sam potiljkom o pod. Zanebesalo mi se. Sudija ništa ne svira. Protivnički igrač uzme loptu, krene prema голу i zabije ga. Poslije se pričalo da sam sam od sebe pao...

I ja sam, onako u afektu, opsovao sudiji sestru ćelavu i dobio crveni karton. Poslije utakmice sam se uputio u njegovu svlačionicu da mu jebem mater, odnosno, da ga priuptyam zašto je natakaren na mene. Pogledam kroz otškrinuta vrata, kad ono, imam šta vidjeti. Našminkao se on, stavlja periku. Kožni minić nosi. Dekolte solidan. Ima i sise. Onako sa vrata, prozborim: „Sudija, pa što si pička... Hm, e jesi, stvarno si pička... Pička i po.”

On se okrenuo i nasmijao mi se. Helem, da ne duljim, jeb'o sam ga.

„Gdje ti je piša?” pitao sam ga u pola frke.

„Nema”, kaže, „odrezali.” Pogledam, kada ono, tamo ženski organ. Ali mu je to sve još bilo friško pa sam ga ipak kresnuo otpozadi...

O tome ti ja pričam. Nikada se ne zna...”

Sudbina, šta ćeš. Ne može se od nje pobjeći. Bio je dobar borac, uvijek među prvima. I začudo, ljudske mane kojih je, ruku na srce, Fikro imao, kod njega su se, da tako kažem, neutralizirale... Pa čak se i kao vrline znale pokazati. Nikome on nikada ništa nije zamjerio, pa predlažem da i mi njemu halalimo. Hoćemo li mu halaliti? Hoćemo. Hoćemo li mu halaliti? Hoćemo. Hoćemo li mu halaliti? Hoćemo, ako se i ima šta halaliti...

Sahranili smo ga pored jednog praznog groba, koji je zadao muka i muka ljudima koji su premjestili harem na ovu novu lokaciju, sa stare koju je klizište nekoć povuklo u potok, pa u Spreču. Čuo sam da je u njemu ležala djevojka. Stariji u selu su pričali kako su nju stotinu puta ukopavali, ali bi ona uvijek živa iz mezara ustajala. Da Bog sačuva i sakloni. I tada, kada je to klizište aktivirano, našli su prazan tabut kod štale Ludog Sulje. Njoj ni traga ni glasa. Tabut su prazan i ukopali...

# OPASNOST OD PADA S KROVA

\*

„Uđi, vidi kako su ti krave...”

Štala je bila osvjetljena neonskim svjetlima. Sa zidova su vrištale reklame sredstava za ublažavanje kašlja. Pod je bio kopiran sa žuto-crne šahovske ploče. Na dva bolnička kreveta ležale su krave.

„Vizita!!!” povikala je djevojka. „Poštovani kolega, ovdje se radi o bolesnicima koji periodično ispoljavaju simptome atipičnog, nekonvencionalnog ponašanja... Anksioznost, slušne i vidne halucinacije, nesanica, pad fizičke i psihičke aktivnosti, tenacitet i vigilitet pažnje jako su oslabljeni... Etiologija nepoznata. Premorbidno stanje ličnosti je uredno. Pacijentica A je davala pet do šest litara mlijeka na dan. Pacijentica B otprilike isto toliko. Hranile su se sijenom, razmnožavale, povremeno mukale, srale i pišale uredno...”

„Osjećam se k'o krava”, pacijentica A se obratila Sulejmanu koji je zabezeknuto zvjerao oko sebe. „Prevarila sam muža sa svojim šefom. Nisam htjela. Ali je on insistirao.”

„Jeste li dobro?” upitala ga je pacijentica B.

Bio je blijed. Mozak je, koristeći dodatnu dozu oksigena, isforsirano radio da misaoni proces adaptira na novonastale uvjete. Oznojena šaka je samoinicijativno stiskala rub prsluka. Nogama je ponestajalo samopouzdanja, tetive i ligamenti su bivali sve odlučniji da se izmaknu kontroli. Njegov organizam je postao jedna dezorijentirana i destruktuirana organizacija.

Sve pripisati snu! To je ona misao koja se javlja u krajnje očajnim i bezizlaznim situacijama. Čovjek najčešće ne povjeruje u nju. Inače bi se doista probudio, na nekom novom i mirnijem mjestu.

„Mora da se radi o snu!” pomislio je. „Krave na bolesničkim posteljama, gologuza beštija, tabut, poplava, efendija i narod, živi i mrtvi, pišanje u vanjskom WC-u... Bio je to san. Vrijeme je da se probudim!!!”

Probudio se na svom ležaju. Kiša je na ostacima oluka svirala melanholični nokturno... Glasova sa obala nadošle rijeke nije bilo. Nije mu se ni pišalo. Ništa, mora da je ružno sanjao. Fragmenti, kao geleri eksplodiranog sna, proletjeli su mu kroz glavu. Tabut, krave... „Kako li su mi krave?” ona... Eho njenog smijeha iritirao je bubnjiće njegovih ušiju. „Šta se desi sa zvukom nakon što ga čujemo? Može li se jedan zvuk čuti dva puta? Svaka izgovorena riječ i dalje treperi u zraku i zauvijek će tako ostati. Samo, malo slabije, da je ne možemo čuti???” Zaspao je, savladan jednom od onih misli koje svoj kraj, ako ga i imaju, dočekaju s one strane sna...

Probudio se, nekoliko sati nakon što je svanulo. Stvari oko njega su dobile svoj uobičajeni oblik, sat i kalendar u njegovoj glavi se uskladio sa onim univerzalnim... Na smederevci je pištao čajluk, sa malog stolića zagonetno ga je gledala džezva u društvu dva fildžana. Otvorila su se vrata i pojavila se "ona" u njegovom puloveru i farmericama.

„Ooo, spavalica se probudila... Hajde, umij se, evo, kahva je gotova.”

„Ama...”

„Hajde, hajde... Sve ću ti za kahvom objasniti.”

”...”

„Vidi, ti misliš da se ništa od svega što se sinoć dešavalo nije dogodilo. To je zabluda. Jer onda ni ja ne bih bila ovdje, zar ne? Stvarnost je sastavljena od sličica i zvukova, mirisa i ukusa... Od svega toga, ništa ne bi postojalo kada ne bi bilo nekoga sa čulima da to sve i osjeti. Shvataš? Sve je to u tvojoj glavi. Ono što zoveš stvarnošću formira se u tebi. Pazi sad, kada bi nekoj grupi ljudi ukratko opisao sinoćnje događaje, oni bi bez sumnje, na tvoju inicijativu automatski u glavi stvarali slike. Oživiš te slike. I to je to. Iluzija. Svijet oko nas. Život. To su sve pokretne slike u našim glavama.”

„Pa jesi li ti stvarno tu? Mislim, da li postojiš?”

„Postojim. Ti si već povjerovao u to.”

„A da li ja postojim zbog tebe, ili ti zbog mene?”

„Postojimo jedni radi drugih. Granice naših vanjskih svjetova se prepliću. A svačiji vanjski svijet je nesavršena projekcija onog unutrašnjeg. Zato se dešava da neki objekt u prostoru dvije individue rijetko vide identično...”

„Ja više ne znam ni ko sam.”

„Ja ću ti pomoći da shvatiš ko si. Ti si Ed. Ahmed Demirlić. Mi smo dva dijela cjeline. Tvoj dosadašnji život je bio spontana iluzija. Polahko. Sve će ti se razjasniti. A sada me vodi na kahvu.”

„Pa upravo smo je popili!”

„Jesmo li?”

Ustali su sa ležaja i obuli se. Na svaki Edov pogled, satkan od neizgovorenih pitanja, ona je odgovarala osmjehom. Prošla je rukama kroz kosu, pljesnula dlanovima i bila je obučena u prekrasnu, kao krv crvenu haljinu.

„Idemo.”

Za sobom su zatvorili vrata. Pred njima su se ukazale beskrajne stepenice. Kao *déjà vu*. Ed je zakoračio.

„Ej, ne idemo stepenicama. Pozvaćemo lift...”

Izašli su na prometnu ulicu. Ljudi su prolazili pored njih, žureći i ne obraćajući pažnju ni na što. Kao programirani su hitali ka određenom cilju. Pored njih su jurila auta kakva Ed nikada nije vidio u životu. Odnosno, mislio je sve do tada da ih nije vidio. Nebo su zaklanjale ogromne zgradurine. Pored njih se zaustavilo ogromno motorno vozilo sa puno ljudi unutra.

„Ovo je naš bus. Idemo!!!”

Sa Irca su se odvezli do Kajmak stanice. Onda su pješačili do jedne raskrsnice na kojoj su stajala dva kipa. Skrenuli su desno i sjeli u jednu od ljetnih bašti.

„Izvini, a kako se ti zoveš?”

„Sanja, budalo...” Nasmijala se.

\*

Jedna popodnevna zraka se otkinula od Sunca i strmoglavila se prema planeti Zemlji. Uspješno izbjegavajući rupe na dotrajalom putu koji vodi u Ozon, zaplela se u mali napušteni oblačić, naknadno se ispetljala, proletila kroz leteći jorgan od smoga, odbila se o naočale gospođe srednjih godina koja je sjedila u jednoj od tuzlanskih ljetnih bašti, te se na kraju slomila u čaši gazirane, mineralne vode i tu i uginula...

Gospođa je, da tako kažemo, besposličarila sa prijateljicom iz djetinjstva. Upadljivo trepćući u ritmu prijateljičina govora, ponekad kimajući glavom potvrdno ili odrečno, opet u skladu sa intonacijom, davala je utisak pažljivog slušaoca koji se prvi put susreće sa datom problematikom - prednostima nove linije određenog kozmetičkog proizvoda u odnosu na staru, koja je svojevremeno također predstavljala revoluciju. U stvari je svu radnu memoriju trošila na vizuelnu analizu crvene haljine djevojke u dvadesetim godinama koja je sa momkom sjela za susjedni sto, u trenutku dok su prsti njene desne ruke čulom dodira tražili tvrdo pakovanu kutiju na stolu. Pripalila je cigaretu i odlučila da i sama nešto kaže...

Imajući u vidu interes publike, njihov dosadni razgovor smo izrezali i na njegovo mjesto zalijepili novi, nadajući se da će ovo odstupanje od principa vjerodostojnosti biti oprošteno: „Znaš mila, sve češće se potencira ona sintagma da su sve žene kurve. Iz svog ličnog iskustva mogu da kažem da se, teška srca, sve veći broj muškaraca miri s tim stavom, a da isti stav žena prihvata sa dozom olakšanja.”

„Da, svjesna sam toga. Kolektivna krivica isključuje krivicu pojedinca. Znaš šta bih ti jučer rekla? Osjećam se k'o krava. Prevarila sam muža sa svojim šefom. Nisam htjela. Ali je on insistirao... A sada, nakon te spoznaje, čak se i ne krivim zbog toga.”

Onda su malo razgovarale o religiji.

„Ljudi različite vjerosipovijesti koji se ne drže pravila svoje vjere su veoma tolerantni jedni prema drugima. A oni od njih koji čvrsto vjeruju, čvrsto se drže etičkih i moralnih normi koje im religija nalaže, ne vjeruju jedni drugima. Ne podnose se. Čak se i ubijaju zbog toga...”

„Da, ali to ne znači da je religija u suštini loša. Loš je način na koji je ljudi danas interpretiraju. Problem nastane kada se unutar



određene religije oformi organizacija koja svoje postojanje, ekskluzivni karakter i rastući utjecaj opravdava vlastitim inovacijama.”

„Oprosti što te prekidam. Pogledaj.”

Za susjednim stolom sjedio je mladić, dvadesetih godina, sa djevojkom u crvenoj haljini.

„Ne mogu da vjerujem.”

Obratile su mu se:

„Oprostite, jeste li vi Mag Ed? Velika nam je čast što smo vas srele, znate, ja vas nisam odmah ni prepoznala, moja prijateljica... Veliki smo vaši fanovi... Znate...”

Ed ih je zbunjeno gledao.

„Vi ste zaista najveći iluzionista dvadesetprvog vijeka.”

Dva sata poslije, pješačili su prema stanu. Oboje su ćutali. Otoci sjećanja su izranjali u Edovoj glavi, uz tendenciju konačnog formiranja čvrstog i jedinstvenog kopna. Djelovalo je kao da se oporavlja od amnezije. Na ulazu u stan mu se napokon vratilo sjećanje, u cjelini nalik onome iz ranog djetinjstva, u kojem su mašta i stvarnost isprepleteni i nerazlučivi.

Sjeli su za kuhinjski sto. Na stolu su, umjesto stolnjaka, bile razastrte stranice naučnog časopisa. Ed je ugledao članak o sebi.

”SAVREMENI ILUZIONIZAM - SVIJET UNUTAR SNA”

Skorašnji pljusak sjećanja mu je na površinu izmamio brojna pitanja, koja su se poput kišnih glista razmnožavala time što bi svako od njih u pola prekinuo. Gledao je u tekst, prepun odgovora koji su se sami po sebi nametali, kao moljci spremni da u svakom trenutku navale na niti koje su labavo spajale novonastale zakrpe na njegovoj memoriji.

Poput šarene, deformisane morske zvijezde, Sanjina šaka se nasukala na nesretni članak, koji je u sebi krio zagonetnu istinu. Nokat na palcu je bio žut, na kažiprstu crven, nokat srednjeg prsta bio je plav, domalog zelen, a na malom prstu, nokat je bio lakiran u crno.

„U koju boju da lakiram prste?”

„Ostavi ih takve kakvi jesu.”

Na svom tijelu, najviše je voljela prste. Svaki je imao posebnu karizmu. Zamišljala ih je kao male čovječuljke, izrasle na njenoj šaci.

Žuti je najstariji od njih. Dobročudni debeljko. Ne baš pretjerano pametan, ali jak i staložen, tako da nijedan zajednički napor braće ne prođe bez njega. Crveni je strastven i narcisoidan. Dominantan. Plavi je zanesenjak, uvijek u oblacima. Zeleni je lijenština, vječito pospan. Crni je lukav i lud. Morbidan zloslutnik koji upozorava na uvijek prisutnu mračnu stranu. Sklonio joj je šaku sa stola, prinio je svojim ustima i poljubio mali prst.

„Vas dvojica ste isti. Zato tako dobro podnosite jedan drugog.” Namijala se.

„Sanja, to su samo prsti. Mada je tužno što svaki tvoj prst ima jasnije izgrađen karakter nego što je moj.”

„Eto ti čitaj.” Pokazala je pomalo uznemireno na tekst časopisa. „Možda si budeš malo jasniji...”

„Čovjek je varijabl između onoga što jeste i onoga što bi želio da bude. Njegov put u mraku nepoznatog, osvjetlji van je tek slabašnim iskricama spoznaja. Poigramo li se sa stavom da čovjek pod djelovanjem vanjskih elemenata stvara predstave u svojoj svijesti, izokrenemo li ga naopačke, dobićemo premisu da se na osnovu predstava u vlastitoj svijesti stvara svijet oko sebe. Svi ćemo se složiti da svakodnevnih predmeta oko nas zaista postoje, jer smo ih svi svjesni, a upitamo li se postoji li, primjera radi, kraj svemira, ostaćemo bez odgovora jer ga nismo u stanju pojmiti. Nismo ga u stanju pojmiti, i zato on ne postoji. Postoji jedan jedini izuzetak, kao potvrđivanje ovog pravila. Kada se radi o višoj sili, Bogu, individua bi, slijedeći navedeni metod zaključila da ga nema. Ali, Božije postojanje je nemoguće zanijekati primijenimo li za ovaj slučaj jedinstven indirektni način spoznaje. Čovjek ne može pojmiti Boga pokušavajući jednostavno da ga zamisli, ali indirektnim metodom, utvrđujući postojanje Boga preko vlastitih predstava o njegovim djelima, nemoguće je izbjeći zaključak. Bog zaista postoji, i to izvan ljudske svijesti, jer ga ona ne može obuhvatiti.

Nedavno smo došli do revolucionarnih otkrića proučavajući slučaj Ahmeda Demirlića. Radi se o dječaku u dobi od devet godina, iz

prosječne radničke porodice. Jednog dana se vratio iz škole i kod kuće zatekao porodičnu svađu. Zatvorio se u svoju sobu i izvršio pokušaj samoubistva bacivši se kroz prozor sa sedmog sprata. Nakon toga je prevezen u bolnicu. Ustanovljeno je teže oštećenje mozga usljed jake traume glave. Dječak je bio u dubokoj komi. Međutim, nakon nekoliko dana zabilježene su neuobičajene aktivnosti u mozgu. U prisustvu porodice, ljekara razne struke i našeg reportera koji je snimao razgovor, pomoću osobe čiji identitet ne smijemo otkriti, uspostavljen je kontakt sa dječakom.

Predstavio se svojim imenom i prezimenom. Upitali su ga za datum. Njegov odgovor je glasio: 10. 03. 2068. godina. Razgovor je sniman u maju 1989. godine. Upitali smo ga koliko ima godina.

„Pa zar ne znate računati?” odgovorio je.

Opisao nam se kao starac koji je mnogo toga prošao u životu.

„Prošle godine je preminula moja supruga, Sanja. Rahmet joj duši. Rodila mi je sedmoro djece. Unučice ne mogu ni da prebrojim.”

Bio je upitan za mnoge stvari koje devetogodišnje dijete ne bi moglo nikako da zna. Odgovori su zaista odgovarali osobi starije dobi. Opisao nam je kako izgleda svijet na stupnju razvijenosti u 2068. godini. Bio je upitan i za dan nesreće. „Šta si radio nakon što si se vratio iz škole i zatekao mamu i tatu u svađi?”

„Davno je to bilo, ali se sjećam. Sve dok nisu prestali, vozao sam se novim biciklom po hodniku.”

Dječak je nakon 12 sati preminuo...

Neobjašnjiv je fenomen evolucije "unutrašnjeg svijeta". Izgleda da čovjek ne mora biti svjestan promjena, da se stvari odvijaju čak bez toga da ih se kontroliše. Onako kao što upravo ti, dok čitaš ovaj tekst nisi utjecala na njegovo nastajanje. A ipak on, kao uostalom niti bilo šta drugo, ne postoji nigdje osim u tvojoj glavi.”

\*

Kap po kap, iz pokvarene česme vremena nakapalo se pola čaše od 0,2 dl dana, koji su po obliku i sadržaju ličili jedan na drugi.

„Ede, molim te, hoćeš li mi nasuti čašu vode?“

Odvnuo je pokvarenu česmu i čašu, koja se nalazila u sudoperu, dopunio do vrha. Sa kuhinjskog stola je uzeo vrećicu čipsa i vratio se u spavaću sobu. Na razvučenom kauču, okrenuta potrbuške, ležala je Sanja. Milion majušnih sijalica TV ekrana bacalo je blijedu svjetlost na njeno prelijepo lice. Ne skrećući pogled, pridigla se i ispružila ruku. Dao joj je čašu. Prvim gutljajem je sa zuba sprala ostatke čipsa i čokolade. Drugi. Treći. Ponovo je ispružila ruku i sačekala da čaša izgubi svu svoju težinu. Namjestila je jastuk između leđa i stranice kauča i naslonila se.

Spustio je čašu i čips na maleni, okrugli stolić. Na podu, između stolića i kauča, bila je napola ispijena flaša jeftinog crnog vina. Sjeo je na pod i potegao iz flaše...

Iz noći u noć, u vrijeme oko ponoći, u jednoj spavaćoj sobi na petom spratu, ženska ruka bi sa police uzela jedan od filmova Davida Lyncha i ubacila ga u DVD player. Muška ruka bi iz frižidera izvadila bocu votke i bocu vina. U velikoj keramičkoj posudi bi se našle grickalice i kockice čokolade. Djevojka je ležala na krevetu i gledala film. Muškarac je prvih nekoliko dana također gledao film, prije nego je svaku scenu znao napamet. Nakon toga, brinuo se da čašica votke na stolu bude uvijek puna i da se ne isprazni zdjela sa grickalicama. Pio je vino. I gledao nju.

U prvoj sceni, prikazivao se njen profil. Zlatna, kovrdžava kosa se u talasima spuštala na ramena, odatle tekla niz leđa i grudi i ponirala u tamu, od njegovih očiju zaklonjenu komadom kauča. Školjka uha je bila okovana raznolikim srebrom, a za jednu od halki bio je prikovan lančić od bijelog zlata, čiji je drugi kraj završavao na pirsingu u nosiću plastičnih beba. Crno sjenilo je isticalo krupnoću njenih očiju i zeleni pigment u njima. Džokerske usne davale su blago nasmijan izraz licu. Pipci tetovirane hobotnice bili su omotani oko tankog vrata. U polumraku sobe, izgledala je sablasno. Poput utvare se zaista, u svoj njenoj ljepoti, doimala nestvarno. Druga scena ju je prikazivala kako leži potrbuške. U trećoj sceni je, leđima oslonjena na stranicu kauča, bila u nekakvom poluležećem stavu...

Kraj filma je zatekao ispijene flaše, njega u polusnu i prste njene ruke kako lutaju po njegovoj kosi. Otvorio je oči i kroz koprenu sna ugledao drag lik.

„Jesam li propustio kraj?“ Protegnuo se.

Nastavak noćne seanse se odvijao na krovu susjedne zgrade, koji se nalazio tik ispod njihovog prozora. Razmaknula je zavjese, otvorila krilo prozora i izašla. Septembarska noć ju je ogrnula plaštom od studeni, na koji se brzo navikla. Zvijezde su potpadale sa svemirskog plafona i sunovratile se u njene oči.

Zavjesa na prozoru se još jednom razmaknula i na krovu se pojavio i on. Pogledom je pozdravio pun mjesec i sjeo pored nje. Iz džepa je izvadio najlonsku vrećicu i rizle. Vješto je srolao dva džointa, koja su u tišini ispušili.

U narednom trenutku su goli ležali na krovu. Ljubili su se. Ona je ležala, dok su joj se komadići ispucalog crijepa zabadali u stražnjicu i leđa. Njenu golotinju pokrio je svojim tijelom. Jezikom je ostavio sluzav trag od usana do dojki i onda nestao među njenim nogama. Kažiprst i srednji prst njene ruke su njegovim usnama ponudili klitoris. Tijelo joj je zatreperilo. Mirisi njenih sokova su zavrtili Zemlju. Na trenutke bi otvarala oči i bezobrazno gledala Mjesec, koji ih je voajerski posmatrao. Grubo ga je, objema rukama, povukla za kosu i poljubila. Eho njenog prigušenog vriska se već odbijao o planine u daljini kada je njegov kurac već bio u njoj. Vrijeme je prolazilo u ritmu njenog disanja. Okrenula se na lijevi bok. Desnom rukom je kroz prljavštinu na njenim leđima došao do vrata, njena žila kucavica ga je, tajnim signalima, uputila malo niže. Jagodice prstiju su registrovale sve jače talasanje masnog tkiva u dojkama, dok se trenje u njenoj vagini povećavalo proporcionalnim gubitkom vlažnosti. Svršili su kao jedan organizam, dok je on ležao na leđima a ona se nabijala na njega. Par minuta su ostali skamenjeni u istom položaju, a onda je legla i glavu spustila na njegovo rame...

Uz pijane zvuke pokojeg automobila i lavež pasa u daljini, noć je kistom blagog povjetarca od prorijeđenih oblaka na nebu slikala nokturno. Sa južne strane grada, iz rijeke, širio se unikatan miris truleži, govana i pokvarenih jaja. Ulice su žmireći, zaslijepljene rasvjetom, porađale nove korake.

„Sanja, smijem li te nešto pitati?” Edove riječi su isparale tišinu.

„Pitaj, misli su mi ionako pune odgovora koji čekaju...”

„Zašto se vrijeme prilagođava tvome raspoloženju? Zašto hrana u stanu uvijek ima okus koji voliš? Zašto je svaka napisana riječ koju sam pročitao upućena tebi? Kako to da se cijeli svijet urotio da ti ugodi? Kako to da svako sutra, kao da se budi u tvojoj glavi? I tko sam ja onakav kakav jesam, a ne kakvog me znaš?”

Ustala je i protegnula se. Raširenih ruku, potpuno gola, koracima dužine jednog crijepa se spustila do samog ruba krova. Ostala je u tom položaju, raširenih ruku, zagledana u neodređenu daljinu.

„Život je somnambulizam. Hodamo, govorimo i jebemo se u snu. Sve ovo”, okrenula se za tristotine i šezdeset stepeni, ”znaš li šta je to? To je moj san. Živjeti u malom stanu sa servilnim muškarcem, na adresu svakodnevno primati kozmetičke stvarčice i časopise o inovacijama u kozmetičkom svijetu, obilaziti trgovačke centre, ići u šoping, na kafu... Svakako da se u tom snu spontano dešavaju gluposti koje me se ne tiču, pa su samim tim u sferi apstraktnog. Na primjer, nuklearne bombe, krize na Bliskom Istoku, gladni penzioneri u kontejnerima... Čovjek je kreator svog sna, naravno, uz korištenje postojećeg inventara. Bitno je samo jedno, sa koliko volje čovjek pristupi samom kreiranju.”

„Zar je hedonizam model življenja? Biti egocentričan do te mjere, zanemariti ljude oko sebe?” upitao ju je.

„Naravno. Samo su kukavice altruisti. Oni koji nemaju snage da uspješno kreiraju svoj san. A altruizam podrazumijeva patetiku, iz nje je i ponikao. Sanjati nekoga tko je nesretan, pa šta. Svako je sretan u svom snu, to je poenta. Možda ljudi u stanu ispod nas mene sanjaju kao najjadnije biće na planeti. Ali kakve to veze ima sa mnom?”

Uvukao je posljednji dim u pluća, zadržao dah i zatvorio oči. Ispustio je ostatak ispušenog džointa, koji se, bučno tresnuvši o crijep, raspao na komadić nagorjelog papira i vatrenu loptu koja se skotrljala niz krov. Duboko ispod sebe, čuo je škripu dotrajalog zupčanika koji je okretao Zemlju. Prošla su tri stoljeća, a onda je ponovo prodisao.

„Ali kakve to veze ima SA MNOM?”

„Pa i nema baš neke veze. U dalekoj dimenziji tvoga sna ja svakako postojim neovisno od ovog 'sada'. Postojim kao naličje djevojke koja živi u tvom umu. A ovo je, kao što sam rekla, moj san. Jedan moj poznanik, Hristo mu je ime, lijepo je objasnio da je san život, ali da život nije san. Život se sastoji od snova. Sada ću ti ilustrirati šta to zapravo znači.”

Okrenula se i prišla mu. Odnekud se u njenim rukama stvorila crna marama, koju je vezala oko njegove glave, pokrivši mu oči.

„Tako, da bolje vidiš...”

San je jedan fragment života. Pričala mu je o snu kao da je kula od karata. Koristeći faktore vremena, volje, strpljenja i sreće, čovjek gradi svoju kulu. Sanja svoj san. Što je kula veća, veći je utjecaj spomenutih faktora. A šta će se desiti kada se san odsanja? Kada zadnje dvije karte odbroje 180 stepeni stvorenog trougla? Šta dijete uradi kada sagradi kulu od karata? Kada ga napusti onaj intenzivni osjećaj, kada čarolija nestane i pred njim se ukaže rezultat u svojoj svojoj običnosti? Kada jedan uzvišeniji osjećaj ovlada njime, kada plamen želje za destruktivnošću bukne u njemu? Popušta pred raspomamljenom strašću i ruši svoju kulu. No, ta zadovoljština traje samo mali djelić sekunde, s tim da veće kule duže padaju pa je tako slađi i njihov pad. U drugom slučaju, oni najuporniji od nas će cijelog života graditi i dograđivati jednu te istu kulu.

„Život ide dalje. Grade se nove kule, veće ili manje. Ljudi sanjaju nove snove, neko zbog nagona stvaranja, a neko zbog destrukcije. I tako. Dok sanjamo i živimo...” rekla mu je i spustila ruku na njegovo rame.

Stajali su jedno naspram drugog, na vrhu zgrade. Zvukova je nestalo. Nebo je na istoku prokrvarilo, ali on to nije mogao vidjeti. Stajao je nepomičan, sa crnim povezom preko očiju, jednom nogom na jednoj, a drugom na drugoj strani krova. U glavi mu se kristalizirala jedna njena misao.

„Odlazim. Zadovoljstvo rušenja ovog sna prepuštam tebi. Voljeću te zauvijek, ili bar dok se ne probudim...” Osjetio je blag poljubac na usnama.

Skinuo je povez sa očiju i zaprepastio se prizorom. Stajao je na vrhu kule od gigantskih karata. Iznad i ispod, bila je siva praznina. Njegova težina je bila raspoređena na dva jednaka dijela, lijevu i

desnu nogu, pa je tako održavao ravnotežu. Znao je da bi i najmanja promjena položaja, i najmanji pokret, prouzročili rušenje. Mogao je stajati u mjestu i čekati, ili... napraviti taj korak. Napokon se odlučio.

„Probudi se, Sanja. Vrijeme je da se probudiš...”

STOP.

Na crnobijelom ekranu je nestalo slike. Čovjek u bijelom ogrtaču je spavao. Zazvonio je telefon.

„Zvrrrrrrrrr.”

„Molim? Ne, nisam spavao, samo sam drijemao. Dobro, zaboga, čemu povišen ton...”

Zijevnuo je i spustio slušalicu. Sa police je uzeo videokasetu i ubacio je u videorekorder. Na kaseti je pisalo: "PRIRUČNIK ZA MIZANTROPA"

PLAY.



# PRIRUČNIK ZA MIZANTROPA

\*

„Rodiš se i umreš.” Rekla je teta Rabija u kameru, nezgrapno naglašavajući riječi. Na glavi je imala debelu, crnu štramlu sa dvije rupice iz kojih su sijevale njene iskolačene, krvave oči. „Sa bolom. Zbog boli. Patnja i bol su slatka svrha tragične igre na poganoj pozornici života.” Okrenula je kameru i pokazala Eda koji je sjedio u kadi, uvaljan u kašastu masu izmeta i bljuvotine.

„Rodiš se i umreš”, rekao je Ed mnogo kasnije, za doručkom. U javu ga je dozvala sirena usisivača, kojom ga je komšinica sa osmog sprata budila, istovremeno najavljujući period jeftine struje u tačno dva sata. Pridržavajući glavu rukama, uputio se u kupatilo, iz kupatila u kuhinju. Na TV-u su tinjale baklje Svjetskog trgovinskog centra. Obilježavala se prva godišnjica rušenja Blizanaca. Stara je plakala.

„Umrta je teta Rabija. Sinoć. Posljednja želja joj je bila da je sahrane u Bosni. Sanja me jutros zvala iz Beča. Dobro se drži, duša moja. Rabija je samo nju imala. Sutra u tri je dženaza, krenuće iz njene rodne kuće u Živinicama, red bi bio da odemo tamo. Nazvaću informacije da pitam ima li kakav autobus iz Tuzle za Živinice oko jedanaest.”

Otvorila je rernu i okrenula pitu. Tradicionalni bosanski običaj je da žene na dženaze nose pite i kolače, kao da se nešto slavi.

„Pravim pitu za sutra da ponesem. A i nutmu sam umutila.”

„A šta ću ja sada da jedem?”

„Hoćeš li da ispečem jaja?”

Popio je šolju mlijeka i ustao. Gade mu se jaja. Stara je počela histerično kukati po ustaljenom redosljedu. Kako je mala penzija. Kako su skupi lijekovi za njene rastrgane živce. Kako on ništa ne radi. Svakodnevno, sve više podsjeća na beštiju od oca. Nikada ga nije bilo kod kuće, a i kad se pojavi dođe pijan. Završice kao i on, mrtav u nekoj prčvari...

Zatvorio je vrata svoje sobe. Pojačao je muziku toliko da nadglasa promuklo žensko grlo i usisivač.

*„Dunavom brodovi plove, da li se bar jedan zove Sanja...”*

Pripalio je cigaretu. Sa naporom se sjetio nježnog, titravog Sanjinog lika. Bila je bolešljivo, krhko dijete. Svirala je violinu. Koliko je prošlo otkako ju je zadnji put vidio? Bože, kako je to bilo davno. Bili su djeca. Devedeset treća, ratna. Novembra te godine ju je mati sa sobom povela u Austriju.

Tako je u misli prizvao i Rabiju. Tromu i debelu, u širokoj crnoj haljini. Nedefinisano osjećanje ga je preplavilo. Kroz glavu mu je prošla traka kasete snimljenih na njegovim i Rabijinim seansama u WC-u. I one zadnje...

Rabija je stanovala sa kćerkom Sanjom u stanu iznad njegovog. U vrijeme seansi je imao najviše trinaest godina. Sanja je četiri godine mlađa od njega. Bio je rat, u neimaštini i strahu ljudi su se lakše zbližavali. Tako, jedne noći u skloništu, Rabija se upoznala sa njegovom mamom. Kada je došla struja, iste te noći, Rabija se pojavila na vratima njihovog stana držeći za ruku Sanju. U zamotuljku od novina donijela je deset deka mljevene, pržene kafe i par kocki šećera.

„Ženo draga, odakle ti kahva?” pitala je njegova mama, kao da je ugledala mjesečevu prašinu, mirišući i opipavajući je između kažiprsta i palca.

„Ma imam ti ja nekih svojih veza sa Zapadom... De ti nama pristavi vodu. A vi djeco, evo vam čokoladica, idite, igrajte se...” Poslušno su, ne gledajući jedno u drugo, otišli u njegovu sobu. Sanju je iznenadila pedantnost kojom je Ed otvarao čokoladu na kojoj su, umjesto jednog našeg slova sa kvačicom, pisala tri njemačka.

„Samo ti jedi. Ja ne jedem čokoladu. Od nje se deblja...” rekla je Sanja, tražeći pogledom predmete koji bi je zainteresirali. Kauč na razvalačenje na kojem je sjedila, radni sto zatrpan školskim sveskama i gomila odjeće u jednom uglu sobe - ničega više nije bilo u sobi. Čekajući da se istopi zadnja kockica čokolade na Edovom jeziku, ustala je i otvorila prvu svesku koja joj se našla pri ruci. Stranice su bile oslikane raznim čudovištima.

„Gdje su ti igračke?”

„Ubio sam ih. Sada su u mojoj glavi. Ali imam nešto zanimljivo.” Pokazao joj je kolekciju gelera. „Ovaj je veliki, ali bi samo proletio kroz tvoj stomak. Ovaj mali, pogledaj kako je oštar, vrteći se, on bi ti pokidao sve organe.”

„A gledaš li TV?” pitala je Sanja u namjeri da promijeni temu.

„Ne gledam. TV je glupost. Moj zid je puno bolji i ne treba mu struja.” Pokazao joj je posivjeli zid iznad radnog stola. „Kada ugasiš svjetlo, na njemu se prikazuju najbolji crtani filmovi na svijetu. Pokazaću ti.”

Ustao je i ugasio svjetlo. Neko vrijeme su sjedili u mraku i buljili u zid. Onda je Sanja rekla da ne vidi ništa.

„Pa naravno,” rekao je „radi samo kada ga ja sam gledam.” Dogovorili su se da ona zatvori oči, a da joj on priča sve što se dešava. Prikazivao se prekrasan crtani film o princezi koju su ubili četnici, ali je postala anđeo osвете i oslobodila Bosnu. Od tada su često u Edovoj sobi gledali crtane filmove.

Mjeseci su prolazili i od njih dvoje napravili najbolje prijatelje. Svijet mašte je oduvijek bio premali za njegovu glavu. Ona je u sebi pronašla izvor snage, zaštitnički se ponašajući prema njemu. Odrastali su unutar nevidljivih zidova, ljubomorno čuvajući najljepše riječi samo jedno za drugo, konzervirali su svaku svoju dječiju misao da je podijele jedno sa drugim, živjeli su i prizivali novi dan jedno zbog drugog.

Ali počelo je. Ona je bila na časovima violine. Nježno naslanjajući obraz na glatku drvenu površinu, svirala je Odu radosti, dok su eksplozije granata odjekivale okolnim brdima. On je nestrpljivo čekao u njenoj sobi. Ušla je teta Rabija noseći kameru. Izmislili su jednu zanimljivu igru da vrijeme do Sanjinog dolaska protekne što brže. Od Rabijinog crvenog, zimskog šala je napravio minić, omotavši ga oko golog tijela. Skinuo je majicu i umjesto nje obukao Rabijinu crnu mrežicu za kosu. Bio je narodna pjevačica. Uzeo je četku za kosu i pjevao u nju. Popeo se na sto i uvijao kukovima. Rabija je, vrišteći od smijeha, snimala.

„Moram piškiti”, rekao je. Rabija je pošla za njim u toalet. Snimala je razrez na miniću od crvenog šala kroz koji je proturio kurac. Mlaz mokraće... To je bila njihova prva seansa.

Vremenom su seanse postale opuštenije. Poslije seansi bi mu davala slatkiše, šećer, ulje ili brašno da ponese staroj. Dogovor je bio da one ostanu mala, slatka tajna između Rabije i njega. I ostalo bi tako, da se na vratima WC-a jednom nije pojavila Sanja...

Rabija je četvrtinu kade napunila toplom vodom. Zatim se nagela preko ruba i gurnula srednji prst u grlo. Počela je povraćati. Ed je stajao pored nje i stiskao njene ogromne grudi želeći iz nje iscijediti što više žućkaste tekućine koja je zaudarala na alkohol i bijelu džigericu.

Pridigla se i pogledala ga. Oči su joj bile natečene i krvave. Niz podvaljak joj se slivala pljuvačka. Ušao je u kadu i posrao se. Onda su četkom za čišćenje šolje dobijenu smjesu dobro promiješali. Scena je bila pripremljena za snimanje. Uslijedilo je oblačenje kostima.

Rabija mu je pomogla da skine odjeću sa sebe. Iz ormarića je izvadila par rolni zavoja. Omotala je prvo njegovu desnu, pa lijevu nogu. Onda mu je zavoj provukla između guzova i omotala ga oko struka. Na stomaku je nestalo zavoja, pa je otpakovala drugu rolnu. Omotala ga je od glave do pete. Ed joj je pomagao, pa je sam sebi zamotao ruke, krenuvši od prstiju prema ramenima. Bio je spreman. Rabija je ostala u istoj crnoj haljini koju je imala na sebi, samo si je preko glave navukla štrampulu. Napravila je otvore za oči.

Pomogla mu je da uđe u kadu. Čučnuo je. Plastičnom, ljubičastom čašom je grabila odvratnu smjesu i posipala ga po glavi, sve dok nije iščezla i najmanja bijela površina zavoja. On je šakama udarao po površini smrdljive gadosti i razmazivao krupnije komade izmeta po pločicama zida.

Uključila je kameru. U hard core porno snimku je na simboličan način željela prikazati svu mizernost ljudskog postojanja. Poslije uvodne riječi je snimala Eda kako stoji u kadi. Između zavoja je plazio jezik. Oči mu se nisu vidjele. Fiksirala je kameru, ušla u kadu i popušila mu kurac. Svukla je haljinu i ostala gola. Legla je u kadu, napunivši je do vrha svojom ugojenom tjelesinom. On je stajao

između njenih nogu. Pustila je da se popiša po njoj. Rukama je obuhvatila njegovo stopalo, umotano u prljavi zavoj. Gurnula ga je u vaginu.

Otvorila su se vrata. U toalet je ušla Sanja. Par sekundi je, gledajući njih dvoje, stajala kao ukočena. Onda se onesviještena srušila na pod...

Otvorila su se vrata. U sobu je ušla njegova stara. On je ležao na krevetu i odsutno buljio u plafon. Tek kada je progovorila, isključio je projektor misli i primijetio je.

„Zaboga, ugasi tu muziku. Pa žalost je, šta će ljudi misliti. Rabija je bila dio naše porodice. Tvoja druga mati...”

Tradicionalni bosanski običaj glasi da je nepristojno puštati muziku kada neko u komšiluku ili porodici umre. Muzika je u našem narodu još uvijek neraskidivo vezana za slavlje.

„Ovo je melanholična, depresivna muzika...”

„Pa zašto je stalno slušaš kad je takva?”

Nije imao snage za prepirku. Ustao je i isključio računar.

Muzika je prestala, iako se CD vrtio na „repeat”. Sanja je podigla glavu sa jastuka i ispratila pogledom posljednju svjetlost sa displeja muzičke linije. Nestalo je struje. U dijelu Beča u kojem stanuje, zgrade su oronule. Starogradnja, bez izuzetka. U tim zgradama ponekad dolazi do kratkih spojeva, iskakanja osigurača i kratkotrajnih nestanaka električne energije. Kućepazitelj, senilni starac sa nogom od aluminija, sići će u podrum. Za tridesetak minuta ponovo će sve biti u redu.

Sjetila se djetinjstva, rata i nestanaka struje u Tuzli. Provukavši se kroz sve silne barijere, u njenim mislima se pojavio Ed. Pojavila su se dva Eda. Jedan od njih bio je njen jedini prijatelj iz djetinjstva, mršav, raščupan, crnokos dječak u patikama većim za dva broja, smeđim, preširokim somotnim pantalonama koje su doslovno visile na žutim tregerima i iskraćaloj uskoj košulji u crvenobijelim, sitnim kockicama, zakopčanoj do vrata. Nenamjerno, neodoljivo je podsjećao na Čarlija Čaplina. Uprkos njegovoj sramežljivosti, zbuđenosti i očima iz kojih je izvirala tuga, u njegovoj pojavi bilo je nešto smiješno i zabavno. Sjedio je nepomičan, na stepenicama ispred ulaza u zgradu. Dlanove je sastavio između koljena, nezainteresirano gledajući u prljavi pločnik. Čekao je nju. A ipak,

mogla je proći pored njega i ući u zgradu, a da se on i ne pomakne. Presjedio bi u tom položaju cijeli dan, ukoliko mu se ona ili neko drugi ne obrati. Uvrtio je si u glavu tu neku ideju o svojoj nevidljivosti, o tome kako je on istovremeno negdje daleko i daljinskim upravljačem kontroliše to smiješno i neprimjetno tijelo.

Trebalo je samo da ga ona sluša da se zanese i počne, lavinom riječi koje su prestizale jedna drugu, opisivati najskorije događaje u paralelnim svjetovima svog uma. Do detalja je slikao karaktere likova, opisivao njihova osjećanja, saosjećao sa njihovim tugama i radostima. Polako, i ona se navikla na te likove. Zajedno su očajavali kada neki od njih umre. A stopa mortaliteta tih likova zaista je bila visoka, umirali su na najnevjerovatnije načine, te su se u samo par sedmica smjenjivale čitave generacije, ili bi čak dolazilo do velikih potopa ili kiša meteora i asteroida, a zatim iznova, nastanaka novih vrsta... Veliku pažnju posvećivao je i njenim svakodnevnim, dječijim brigama, komentarisao ih je, ma koliko one iz perspektive sadašnjosti morale zvučati glupo dječaku starijem od nje najmanje četiri godine. Čutao bi i slušao, zagledan u plafon ili ako je to trebalo, u njene oči. Kimao ili u nevjerici vrtio glavom, kad god bi slična gesta bila umjesna. Bio je njen živi, hodajući dnevnik.

Hladni val trnaca prošao je njenim tijelom kada se sjetila drugog Eda. Taj Ed je živio u njenim noćnim morama, zbog njega se teško razbolila, radi čega su se, uostalom, njena majka i ona te devedeset i treće godine iz Tuzle preselile u Beč, u potrazi za kvalitetnijim liječničkim tretmanom. Jednog dana časovi violine bili su otkazani, ona se vratila kući, ušla u kupatilo, okliznula se, pala i udarila potiljkom o pod. Toga se uopšte ne sjeća, to joj je mama ispričala. Poslije toga je sanjala smrdljivo stvorenje umotano u prljave zavoje, kako pruža ruke prema njenom vratu, krevelji se i plazi jezik. Nekako je znala da je to Ed. Budila se vrišteći i poslije se više ne bi usudila spavati. Imunitet joj je jako oslabio, smetao joj je svaki glasniji zvuk, jače svjetlo, mraka se najviše bojala. Svaki jači nadražaj čula rezultirao je gubitkom svijesti i amnezijom. A od svega, najviše se plašila Eda. On je to odnekud znao, te se od tada trudio da joj se nikada ne nađe na putu. Nisu se ni pozdravili kada je otputovala...

Otvorila su se vrata. U sobu je ušao Kristijan. Upalio je svjetlo. Čudno, nije ni primijetila da se smrklo.

(razgovor između njih dvoje se odvija na njemačkom)

„Zašto je svjetlo ugašeno?“ upitao je zabrinuto. Prišao je i nježno je poljubio.

„Ne znam. Mora da sam zadrijemala...“ sneno je odgovorila Sanja. „Opet je nestajalo struje i...“

Pljusak svjetlosti aktiviran Kristijanovim prstom na šalteru zaslijepio ju je. Dlanovima je prekrila oči. Obrazi su joj bili topli i vlažni.

„Plakala si? Nije zabranjeno plakati. Nemoj potiskivati emocije, najpametnije što čovjek može da uradi u ovoj situaciji je da se dobro isplače. I sam sam jako pogođen njenim odlaskom. Što je razumljivo, Rabija je zauzimala značajno mjesto među ljudima koje najiskrenije volim. Danas su mi na hodniku akademije iz čista mira suze krenule na oči. Nisam ih brisao. Ponosno sam, uzdignute glave, koračao među ljudima, dok su moje vrele suze kvasile moj trag. Tuga je plemenit osjećaj, svojstvena je velikim ljudima. Zato sam odlučio, naravno uz tvoju saglasnost, da večeras priredimo mali oproštaj. Pozvao sam i Petera, on je tvoj prijatelj, a i neko vrijeme je stanovao tu kod vas, zar ne? Rabija je bila velikodušna prema njemu.“

Kristijan je suhonjav, osrednje visok tridesettrogodišnjak.

Žutu prorijeđenu kosu, brižljivo namazanu uljem, vezao je na potiljku u kržljavi svinjski repić. Ispod jedva primijetnih linija žutih obrva, kroz naočale okruglih stakala sa tankim, pozlaćenim okvirom, nataknete na orlovski nos, sjevću nemirne, sitne, smeđe okice. Ispod nosa se naziru dvije usne, za samo par nijansi tamnije od njegove suhe, bijele, pjegave kože: gornja u koju se čovjek zaista mora dobro zagledati da bi je primijetio, i donja, malo punija ali asimetrična u odnosu na gornju, u istoj mjeri koliko je sama vilica neprirodno manjih proporcija u odnosu na cijelu glavu. Čitava njegova figura djeluje nakaradno asimetrično, posebno se ističe odnos širine povijenih ramena i uskih, nježnih kukova. Kristijan veliku pažnju posvećuje svom oblačenju. Pazi na to da njegova odjeća uvijek bude u skladu sa situacijom u kojoj se nalazi. Na oproštaj je obukao crne, ispeglane hlače, bijelu košulju sa crnom mašnom i tamni prsluk. Crni, dugi mantil je okačio na vješalicu, pored ulaznih vrata.

Kristijan je jedan od one vrste egocentričnih ljudi čije samoljublje zahtijeva pažnju i divljenje okoline. On uživa u ceremonijama i

uopšte u odnosima među ljudima koje karakteriše barem minimum formalnosti.

Sanju je upoznao preko Rabijinih prijatelja prije dvije godine, bila je to dvijehiljadita, davao joj je časove violine, a ove godine ona se upisala na muzičku akademiju u kojoj se njegova uloga najbliže može objasniti pojmom asistenta. Dopala mu se na prvi pogled njena ljubaznost i respekt sa kojim mu se obraćala, čak i u najintimnijim trenucima. Odmah je shvatio da se radi o osobi u čijim očima će njegova veličina doći do punog izražaja. Preko Sanje se zbližio sa Rabijom, gospođom koja mu se uvijek obraćala sa 'profesore'.

„Zašto sebe mučiš oko svega ovoga? Zaista to nije potrebno...” rekla je Sanja i pomilovala ga po obrazu.

„Ah, Sanja, kakav bih ja to bio čovjek kada ne bih barem tako, na najskromniji način, odao počast ženi do koje mi je stalo, koja me je znala cijeniti i poštovati i koja je, uostalom, majka prekrasnog, nježnog bića koje neizmjereno volim. Hajde, ti se obuci, a ja ću u dnevnom boravku pripremiti ambijent. Za nekih pola sata stići će i Peter, tako smo se dogovorili.”

Sat vremena poslije, uz titravu svjetlost mirišljavih svijeća njih troje, Sanja, Kristijan i Peter, ćutke su sjedili oko stola na kojem se nalazila uokvirena Rabijina slika, francusko vino i meza, ukusno raspoređena na tri porculanska tanjirića. Sve je bilo spremno za početak prve trećine večeri. Kristijan je teatralno ustao, iz futrole izvadio CD i ubacio ga u muzičku liniju. Zasvirao je Mocartov Rekvijem. Kristijan ga je odslušao stojeći, mišići njegovog lica su se trzali u ritmu muzike, kapci njegovih očiju su se dizali i spuštali u skladu sa dinamikom muzičkog djela. U jednom trenutku je tiho zaplakao. Kraj Rekvijema je uvećao opisom svojih burnih emocija izazvanih muzikom.

„Koji idiot”, pomisli Peter.

Peter ima dvadesetšest godina. Porijeklom je iz Češke, u Beč se doselio pretprošle godine, kada je umrla njegova baba, Rabijina prijateljica, i u testamentu mu ostavila trosoban stan na periferiji grada. Rabija se pobrinula za njega, kako je obećala prijateljici na samrti. Dok se vodio ostavinski postupak stanovao je u Rabijinoj sobi, a Rabija se preselila u Sanjinu. Preko veza mu je pronašla



posao - mjesto konobara u kafeu akademije na koju se kasnije upisala Sanja.

Niskoga rasta, neuhranjen, veoma lijepih crta lica i neobično ćutljiv, izgledao je kao inkarnacija lika sa kakve reklame, na čije prisustvo su svi navikli, a kojega niko zapravo ni ne poznaje. Njegova diskretnost i tajnovitost poput magnetne sile su djelovale na djevojke sa akademije. Postao je miljenik i zaposlenih starijih gospođa, koje su se na pauzama rado prepuštale relaksirajućoj djelotvornosti napitaka kafea. Susjedi bi mogli tvrditi da na njegove čari imuna nije ostala ni Sanja, jer je viđena nekoliko puta kako ulazi ili izlazi iz njegovog stana. Međutim, Sanja je imala druge motive. Peter je našao načina da dođe do zaliha najkvalitetnije trave na tom dijelu Evrope, a njih dvoje su se tim povodom spontano sprijateljili. Njihov razgovor se mogao svesti na par rečenica čisto tehničkog sadržaja, ali su zato ćutanjem komunikaciju uzdigli na jedan viši nivo. Bilo bi teško ne posumnjati u to da seks nije bio sastavni dio njihovih susreta. No ako baš i jest, seks nikada nije bio uzrokom tih susreta.

„Dragi moji”, probranim riječima i titravim glasom Kristijan je započeo drugu trećinu večeri, „tuga koju večeras osjećamo je neizreciva, a čežnja je neizdrživa. Zato predlažem da sreću koja je jednostavno bila opipljiva u tim neprocjenjivim trenucima kada je Rabija bila s nama prizovemo iz očuvanih knjiga sjećanja, tako prođemo kroz portal i nakratko odemo u prošlost, kada već sudbina nije odredila način na koji bismo sa Rabijom podijelili sadašnjost.” Odlučio je da jedni drugima prepričavaju poznate anegdote iz Rabijina života.

Treći, završni dio večeri nastavljao se na drugu trećinu i dopunjavao je. Iz Rabijinog ormarića su izvadili hrpu video kasete koje je za života snimala i ljubomorno čuvala. Rabija je uvijek pri ruci imala kameru, te sa velikim entuzijazmom bilježila sve važnije događaje u kojima je učestvovala, snimajući uglavnom samu sebe. Kristijan je uzeo kasetu s vrha i ubacio je u videorekoder, koji Rabija nije željela ni po koju cijenu zamjeniti DVD uređajem. Premotavajući kasetu na početak, svečano je najavio sliku i glas anđela...

Međutim, osoba sa ekrana sa crnom štrاملom na glavi nikako nije asocirala na nježna, bijela, krilata stvorenja. Na ekranu se

pojavio i dječak umotan u prljave zavoje. Plazio je jezik i ispuštao nekakve neartikulisane zvukove. Svi su gledali u šoku, nikome nije padalo na pamet da pritisne STOP. Na ekranu se ponovo pojavila debela žena sa crnom štramlom na glavi. Dječaku je popušila kurac.

Sanja je prošaputala:

„Ede...”

I onesviještena se srušila na pod. Kada se osvijestila, nije se uopće sjećala te večeri. Kristijan i Peter su se dogovorili da bi bilo najbolje da joj ne pominju sporni snimak, nakon čega je Peter otišao. Kristijan se vratio u spavaću sobu. Sanja je već spavala.

Peter je došao kući. Iz podruma je donio kartonsku kutiju koja je sadržavala gomilu video kasete. Na kasetama su bila ispisana imena poznanika njegove babe. Na nekima od njih pisalo je Rabijino ime. Sa dna ormara je izvadio videorekorder, obrisao prašinu s njega i spojio ga na TV. Na snimcima su se prikazivale scene najbrutalnije dječije pornografije. Mnogo kasnije, saznao je za organiziranu mrežu snabdjevača underground tržišta hard core porno amaterskih snimaka, među kojima je bila i Rabija. Snimke koje je pravila u Bosni, za vrijeme rata, preko žene koja je radila kao čistačica u jednoj od vojnih baza u okolini Tuzle, slala je nekom stranom vojniku, koji ih prosljeđivao tajnim putevima do njegove babe, koja ih je, za velike pare plasirala na tržište.

Među kasetama njegove babe nije bilo snimka kojeg je vidio one oproštajne noći. Niko ga više nije gledao, tako da je zauvijek zamukao i vrisak djevojčice snimljen par sekundi prije kraja tog snimka...

\*

„Dobar dan. Dvije karte do Živinica, družo”, izdeklamovala je Edova stara ulazeći u autobus.

„De ćeš s tim pitama, pobogu... Nemaš sitnog?” Upitao je pijani konduktor gledajući u tepsije kao da su leteći tanjiri.

„Samo vi rasitnite, družo.“

Ed je sjeo do prozora. Stara se čudila „mrskom kapitalu“ koji je jedva čekao da iznikne, poput gljiva parazita, na raspadnutom tijelu nekada lijepe države. Otrovnih gljiva imaju jarke boje. Eno ga, onaj supermarket je crven, eno ono tamo je žuto...

Ovo joj je bilo prvo poslijeratno putovanje van Tuzle.

„Sve se preko noći promijenilo. Jedino su autobusi nadživjeli i ljude i partiju...“ uzdahnula je kada je autobus naletio na rupu u putu.

Na autobuskoj stanici u Živinicama sačekao ih je Rabijin brat, Osman.

„Pa da krenemo...“ rekao je Osman i ubacio u prvu. Kockasti kombi „Volkswagen“ je jurnuo put Rabijinog rodnog sela dugog i nepamtljivog naziva, smještenog negdje na obali Spreče...

„Danas je skuplje umrijet' nego živit!“ Osman je vozio i pričao. „Hiljada maraka. Im'o nem'o. Plac na mezarju, daske, gasul... Pa onda efendijin honorar što izađe na teren, plus hatme, ovo, ono, četeresnica...“

Skoro deset godina. Hoće li je moći prepoznati? Hiljadu pitanja u Edovoj glavi nadglasavalo je zvuk motora. Kakva će njena reakcija biti kad ga vidi? Ona je njega sigurno zaboravila. Pamte samo oni koji ostaju. Onima koji su otišli ostane samo nejasna slika svega u glavi. Na toj slici su zbrkani neprepoznatljivi okusi, lica, stvari, osjećaji... Sve se stopi u jedno. Nostalgiju ili šta već. Onima koji ostaju je teže. Oni imaju ulice, zgrade i bezbroj sitnica u glavi kao strašila za zaborav.

Stigli su. Kombi se zaustavio ispred jednospratne kuće od crvenog bloka, prekrivene improviziranim krovom. Ispred kuće su bile daske na panjevima, postavljene ukrug. U kući su zatekli Osmanovu suprugu, skenirao ih je par besposlenih komšinica koje su sjedile na kauču. Osmanova retardirana sestra Muniba sjedila je kraj peći i maltretirala strpljivog crnog mačka. Otkako su im roditelji umrli, Osman se starao o njoj.

Rabija još nije bila „stigla“. Mrtvačka kola su se svakog časa trebala pojaviti. Sanja je oko dvanaest zvala i javila da je u autobusu i da je prešla granicu. Osmanova supruga je skuhalo kafu i iznijela kolače. Atmosfera je bila kao u kakvoj čekaonici.

„Bila je naopaka žena, a ni kao mejt nije ništa bolja”, pokušao je prisutne oraspoločiti Osman. „Na svakoj normalnoj dženazi merhuma se ispraća, jedino je Rabija udesila da se nju dočekuje...” Svi osim Eda i njegove stare se od srca nasmijaše.

Negdje oko tri je došao efendija. Malo se iznenadio kad je vidio da nema kuknjave po kući. Osjećao se k'o što bi se osjećao Kemal Malovčić da nastupa na skupu gluhonijemih. Sjeo je i sačekao da se prezalije kafa. Gledao je u gradsku gospođu koja je šutila, jer je garant mislila kako nema šta pričat pred seljacima. Gledao je dvije kone kako šute i blenu jedna u drugu, pokušavajući se dosjetiti kakve teme koja bi bila dostojna gošće iz Tuzle. Na kraju se obratio Munibi: „Hej moja Muniba... Tebe je zadesila najveća blagodat - Bog te stvorio rahat od pameti. Nit' će te ko šta pitat' niti imaš kome šta odgovarat' na ovom, a i na onom, svijetu.”

Oko tri i dvadeset se pojaviše mrtvačka kola. Dogovorili su se da je najbolje da se sanduk i ne vadi iz kola, da se uštedi na vremenu i tako dženaza privede kraju do akšama. Efendija je izučio svoje, rekao par lijepih riječi o merhumu, svi se složili da će Rabiji halaliti što se halaliti da, te se povorka koju su činili Ed, Osman i efendija strpala u mrtvačka kola i uputila ka seoskom mezarju. Jedno od pravila vezanih za dženaze glasi da samo muškarci idu na mezarje i prisustvuju ukopu, a žene ostaju kod kuće.

Željezna kapija mezarja bila je širom otvorena. Efendija, Osman i Ed su izašli iz auta. Vozač i efendija su se sporazumjeli da auto uđe na rikverc, da se manevrira između mezara i što je više moguće sanduk približi raki, iskopanoj u samom ćošku. Za to vrijeme Ed je stigao razgledati okolinu. Simetričnost mu se učinila neobičnom za jedno seosko mezarje. Uska staza je dijelila mezare na dva jednaka dijela. Razmaci između pojedinih mezara bili su pažljivo odmjereni. U sredini mezarja se nalazio veliki hrast, ispod kojeg je bila drvena klupica. Da nije bilo očigledne starosne razlike između nišana i brojeva na njima, Ed bi uistinu pomislio da su ti ljudi odjednom pomrli i ukopani. (Edu tada nije bila poznata činjenica da je mezarje zaista nastalo na jedan neuobičajen način, tako što je većina tih mezara premješтана sa stare lokacije, koju je uništio klizište...) Pored rake iskopane za Rabiju nalazio se bezimen grob sa lijepo išaranim kamenim nišanom.

„Momak, deder dođi ovamo...” pozvao ga je efendija. Pomogao je vozaču i Osmanu da iznesu sanduk i polože ga pored rake.

„Hajde, s Božijom pomoću, akšam samo što nije.” Efendija je ostale postrojio u saf, klanjali su instant dženazu, na uduplanim konopcima sanduk spustili u raku i zakopali ga.

„Elhamdulillah”, odahnuo je efendija kad je sve bilo gotovo i pogledao u Sunce, koje je na zapadu gasilo dan. Ostrugao je blato sa đonova na jednom betoniranom mezaru i uputio se prema kapiji. Osman je mezar posuo vodom iz plastične flaše, pokupio lopate i krenuo za njim. Ed ih je pratio. Vozač je već bio otišao. Nekako odjednom, počelo se smrkavati. Ispraćajući dan Ed je tonuo u nekakvo stanje pomračenog uma. Na kapiji su sreli djevojku u dugom kožnom kaputu oko koje je skakutao nacifran čovjek, takođe u crnom. Mladić joj se obraćao na nekom stranom jeziku.

„Sanja, kćeri...” uzviknuo je Osman i snažno zagrlio djevojku. „Vidi je što je narasla, prava cura... E jesi me obradovala.” Onda je zastao i pogledao prema mezarju. „Da su samo okolnosti drukčije, al' šta ćeš de, tako je kako je.”

„Ovo je Kristijan, on ne razumije šta pričamo”, rekla je Sanja i Osmanu pokazala čovjeka koji ga je prijateljski gledao kroz debele cvikere.

„Osmane, okasniću na akšam, odoh sad u džamiju, pa ću poslije navrnut' dolje do tebe...” efendija je povikao, u žurbi zamičući niz put.

„Ede!!!” uzviknula je Sanja, ugledavši ga kako stoji po strani i bulji preda se. Podigao je pogled i zbunjeno promućao neki pozdrav i saučešće.

„Ede!!!” rekla je ovaj put mnogo tiše, prišla mu i zagrlila ga. Ed je sa njenog vrata udahnuo miris po kojem je se sjećao i po kojem ju je prepoznavao, odraslu, u snovima.

„Sanja...” progovorio je.

„Ne valja po mraku biti na mezarju”, rekao je Osman. ”Hajmo sad kući, pa ti sutra dođi obići mater.” Kristijan je naslutio o čemu ovaj priča pa je požurio da se složi s njim. Groblje, kao uostalom i čitava ova zemlja, izgledalo mu je veoma jezivo.

Začuo se ezan. Kristijan je još više zadrhtao.

„Sutra rano putujemo... Dajdža, odvedi Kristijana kući, Ed i ja ćemo doći poslije vas. Ede, pomози mi da nađemo njen grob.”

Uputila se stazom prema hrastu.

Koračali su polako i tiho. Sanja je sjela na klupicu. Ed je stajao kraj nje. Uzdahnula je duboko.

„Pogledaj ovo mjesto. Ovdje se ne pokapaju ljudi. Ovo je groblje nada, radosti, tuga i čežnji. Ovdje se sahranjuju osjećaji, strahovi, ljubav i mržnja.”

„Sanja, bilo bi dobro da se vratimo što prije. Umorna si i...”

„Dobro, pokaži mi njen grob, onda...”

Nije ni primijetio da se već prilično smrklo. Prošli su između dva reda mezara i došli do ćoška groblja.

„Eno ga”, uzdahnula je Sanja. Ali je prošla pored Rabijinog mezara i spustila dlanove na kameni nišan mezara koji se nalazio pored. Zaplakala je.

„Sanja, ne razumiješ. Ovo je njen mezar.” Ed joj je pokazao svježe iskopanu humku zemlje.

„Ti ne razumiješ”, progovorila je Sanja, više za sebe.

„Ko je tu sahranjen, Sanja?” upitao je Ed, čudeći se.

„Dođi da vidiš”, rekla je Sanja i iz džepa izvadila upaljač. Dlanom je obrisala sliku, za koju bi se Ed smio zakleti da maloprije nije bila tu, i upalila upaljač.

„Ali ne... To nije moguće... Sanja, šta se dešava? Ko leži u ovom mezaruu???”

„Ja”, jecajući je rekla Sanja, gledajući u sliku djevojčice ispod koje je pisalo njeno ime. „Sjećaš se onog događaja u WC-u? Časovi violine bili su otkazani, jer je nastavnica imala temperaturu, vratila sam se kući, ušla u WC i vidjela vas dvoje. Tebe i Rabiju. Pala sam i lupila potiljkom o pod. Tada sam umrla. Sve što se poslije dešavalo u mom životu si ti izmislio...”

# ALTERNATIVNA SUDBINA

## *Dimenzija neodsanjanog sna*

\*

Probudio se na groblju. Ostali su spavali. Kontrast tame zatvorenih očiju i blještavila prvog snijega izoštrio se u snenoj suzi koja mu je kliznula niz obraz. Buđenje se odvijalo sljedećim redoslijedom: Prvo, postao je donekle svjestan sebe. Eksplodirao je u mozgu i razlio se tijelom, osjetivši labilne granice koje su ga odvajale od prostora i stvari. Drugo, stekao je svijest o užem prostoru u kojem se nalazi i treće: sinhronizirao je unutrašnji sat sa općevremenskim. Vrijeme je prostrujalo materijom i pokrenulo je. Odvojio je obraz od drvene površine klupe i otrebao snijeg sa ramena. Snijeg se istopio i iščeznuo na njegovom dlanu, ne ostavljajući mokar trag. Pri tom, ni vruć ni hladan, bio je lahak kao zrak i mekan kao paperje. Onako kao što invalid ponekad osjeti amputirani ud, osjetio je Sanju i osvrnuo se. Nije bila tu. Umjesto nje, na stazici koja je od klupe vodila prema kapiji, ispred njega je kucalo srce iscrtano u snijegu.

„Eno ludog Sulje!!!” povikao je neko iz grupice đaka koja je prolazila pored groblja. Dječurlija je pobacala školske torbe i potrčala prema njemu. Trenutak kasnije zasulo ga je jato grudvi. Neočekivana pažnja i način na koji je iskazana nevjerovatno ga je pokrenula. Počeo se blentavo smijati, skakutati u mjestu, mlatarati rukama i podmetati glavu pod grudve koje bi inače za desetak centimetara promašile metu.

„Sinoć je sve bilo nekako blatnjavo i crno, a vidi sad. Bijelo k'o šećer. I slatko, svega mi”, mislio je žvačući komadić grudve. „Snijeg je sreća koju insan ne dokuči, kad je se nakupi na nebeskom plafonu počne se runit' i padat?’ Zbog snijega se djeca, koje se inače plašio, pretvore u neka nasmijana stvorenjca u šarenim skafanderima, sa vunanim glavama i šakama. Raširenih ruku je potrčao da se uhvate

u kolo i smiju do besvijesti. Djeca su se uplašila krezave spodobe koja se kreveljila i trčala prema njima. Razbježali su se kud koji, kupeći razbacane stvari i trčeći u pravcu barake u kojoj se održavala četverogodišnja nastava.

„Trčite, trčite!!! Zakasnićete u školu...” vikao je za njima. Osmjeh mu se polako gasio na licu, ispraćajući posljednju nadu da bi se djeca mogla ipak vratiti i nastaviti započetu igru. U očima mu se začela tuga.

A onda je odnekud zalajao pas lotalica. Uši su mu veselo viorile na glavi dok se smiješnim skokovima probijao kroz prtinu. Sulejman se pruži po snijegu koliko je dugačak i poče se valjati, glasom imitirajući lajanje psa. Pseto je na trenutak ostalo zatečeno, a onda je pristalo na igru. Preskakalo ga je, ujedalo za čizme i na kraju i ono leglo u snijeg, gurajući njušku pod mekani, bijeli pokrivač i mašući šapama kao pomahnitalo.

„Merhaba Suljo! Jes' uranio?” naišao je pored mezarja mladi hodžica u dugom, crnom kaputu i sa ahmedijom na glavi, žureći se da ne zakasni na časove vjeronauke.

„Av, av. Av, av, av!” zalajao je Sulejman veselo na hodžu, a pas je prisastavio: ”Av, av.”

Efendija se nasmijao, odmahnuo rukom i produžio. U glavi je preturao po sehari riječi, sa nijetom da današnji čas veoma važnu temu privede kraju. Predavanje je važno i za nas da bismo bolje razumjeli ovo poglavlje knjige koju pišem, kao i knjigu u cjelini, pa ćemo na trenutak ostaviti Sulejmana sa psetom i pridružiti se efendiji...

Svijet u kojem se nalazimo jedan je od mnogih svjetova, međusobno povezanih, ali i razgraničenih. Naš svijet, ili što bi neko volio kazati „dimenzija”, počiva na nekoliko osnova. Osnovno obilježje je ono da u njemu žive takozvani „likovi koje niko ne tumači”. Šta to znači? Da pojasnim, to znači da nikoga od nas, gospodo mala, niko nikada nije izmislio, sanjao, stvorio ili na neki drugi način osmislio. Znači dalje, da nepostojanje možemo podijeliti



na dva dijela. Potpuno nepostojanje i nepotpuno nepostojanje. Da se zaključiti da je ovaj naš svijet - svijet nepotpunog nepostojanja.

Sljedeća karakteristika našega svijeta proizilazi iz prethodne. Ako mi ne postojimo, znači li to da ne postoje ni naši osjećaji? Svijet naše percepcije? Da. Upravo tako. Mi ne osjećamo toplotu, hladnoću, bol, strah, sreću... To su u našem svijetu samo puki pojmovi. Mi izgledamo sretni, uplašeni, tužni, ovakvi i onakvi ali to zapravo nikada nismo. Pojedinačna značenja tih osjećaja i stanja vam neću opisivati, jer ih vi ne možete shvatiti. Ponoviću samo još jednom - mi smo „likovi koje niko ne tumači”. Kada bi nas neko tumačio, na primjer neki vrstan glumac, on bi doživio određene emocije koje bi prenio i na naš lik.

Treća karakteristika - mi, budući da ne postojimo, niti smo ikada postojali, nemamo prošlost ni budućnost. A opet, prošlost i budućnost, pa i sadašnjost, u našem svijetu imaju relativno značenje. Značenje vezano za naš svijet. Vidite, ja sam puno stariji od vas, a zapravo nikada nisam odrastao. Niti ćete vi ikada odrasti. Vrijeme ne postoji u našem svijetu. Pogledajte na sat. Kazaljka se kreće, ali mi ni za jednu njenu prijašnju poziciju ne možemo reći da se ona stvarno dogodila.

Ima još puno obilježja našega svijeta sa kojima ćete se upoznati. Sada kada kažem „ćete” vi mislite da je to protivrječno prethodnom obilježju. A nije. Jer postoji još jedno, njega ću vam sada objasniti. Ako bi jednoga od vas nekada neko iz drugih svjetova usnio, ubacio vaš lik u svoju priču ili film, ili biste zaista oživjeli tako što biste bili stvoreni, vi nikada ne biste mogli reći da ste bili dio ovoga svijeta. Kada nestanete, jedino u ovom svijetu biće pomena o tome da ste bili tu. To je humka gore na mezarju gdje sam maloprije sreo ludog Sulju. A ni to nije nikakav znak, jer je i sam mezar dio ovog nepostojećeg svijeta. Ima li neko nešto da pita?

## ***Čaj od nane i razlog čudne posjete***

\*

Nakon što se do mile volje izigralo, pseto se popišalo uz najbliži nišan i otišlo svojim putem. Sulejman se zaputio kući. Usput je navratio do štale da nahrani goveda.

Izuo se na trošnim, drvenim stepenicama, lupio čizmama dva-tri put o dovratok i ušao u sobu. Skinuo je prsluk i okačio ga o zakucan ekser na ulaznim vratima, a čizme je gurnuo u rernu smederevke peći. Otvorio je prozor. Kroz njega je istresao lužaru. Onda je u komadiće izrezao kartonsku kutiju i metnuo u peć sa par cjepanica koje su bile naslagane uz jedan zid sobe. Podložio je vatru i izvalio se na izlizani kauč sa ogromnom udubinom na sredini. Uključio je crnobijeli Čajavecov televizor i prebacio na kanal na kojem su o nekoj temi raspravljali bubuljičavi tinejdžeri. Nije shvatao o čemu je riječ, jedino se vidilo da je svima jako stalo da budu u pravu.

Ustao je, čajluk napunio vodom i metnuo ga na platu. U peć je ubacio još par cjepanica. Otišao je do sudopera, sa police koja se nalazila iznad njega uzeo je fišek, iz fišeka je u džezvu od litar izmrvio par osušenih listova. Sanja voli čaj od nane.

Skinuo je gaće i izdrkao. Sa peći je zapištao čajluk. Zalio je čaj, iz rerne izvadio čizme, a potom u nju ubacio par krompira. Za nekoliko minuta bili su gotovi. Onako neoguljene, umakao ih je u so, koju je iz galona istresao na razmotani list novina. Počelo se smrkavati...

Sumrak je popalio sazviježđe slabašnih svjetala po selu, koja su projicirala bezbroj oživljenih sjenki. Jedna od njih, Sanjina, provukla se kroz rešetke truhlih parmaka na kapiji. Trenutak kasnije, kapija se uz kratki vrisak otvorila i na nju je ušla Sanja. Pogledala je kuću u kojoj je živio Sulejman. Ustvari je to bila garaža u kojoj su držali kokoši, na koju je naknadno nazidana jedna prostorija. Do te prostorije vodile su drvene stepenice. Sanja je zakoračila na njih.

Neko je pokucao na vrata. Sulejman požuri da ih otvori. Mrak inficiran Sanjinom ljepotom obasja sobu. Smrad kokošnjeg izmeta i koncentrata skrušeno se poklonio mirisu njenog tijela. Čudio se Sulejman samome sebi kako svaki put zaboravi koliko je ona lijepa: zatvori oči i zamisli je, topeći se od miline. A kad otvori vrata i ugleda je pred sobom... Ostane bez teksta.

„Što šutiš? Hoćeš li se skloniti da uđem, ili ćemo cijelu noć stajati ovako?”

„Uđi bona... Što se ljutiš odmah, ah žene...”

„Nemamo vremena.” rekla je Sanja i skinula crni kožni kaput. „Ovo je zadnji put da se vidimo. Sjedi pored mene i dobro slušaj šta ću ti reći.”

„A čaj?”

”Pusti sad čaj... Sjedi ovamo.” Pokazala mu je rukom mjesto pored sebe, na kauču.

Sulejmane, ti ćeš noćas umrijeti, prije svitanja. Ja sam to znala još od momenta kada smo se prvi put sreli. Da, nakon one poplave, kod tvoje štale. Ne prekidaj me više. Postoji razlog zbog kojeg smo se sreli. Naš susret nije bio slučajan.

Sutra ujutro, ti ćeš biti stvoren. Doći će po tebe iz Redakcije Rođenja i zauvijek te poništiti u ovom svijetu. To je dobro za tebe. Ovaj svijet nikada nije postojao, kao što nikada nije postojalo ništa što on sadrži. Strpaće te u auto i odvesti u jednu staklenu zgradu u obliku polulopte. Uvešće te u Crvenu salu gdje ćeš upoznati maga i njegovu skupinu. Mag se zove Safija. Proći ćeš kroz obred „samoodređenja kroz vlastitu spoznaju determinirajućih faktora stanja i konfiguracije ličnosti”. Poslije toga će te prebaciti u Plavu salu gdje se vrši dekontaminacija - uklanjanje neživog iz organizma. Poslije ćeš odatle izaći na žuta vrata iznad kojih stoji natpis: „Ukloni neživo, ostaje živo. Ukloni živo ostaje neživo.” Onda će te uputiti na jedan šalter gdje ćeš ostaviti podatke. Nakon ostavljanja podataka čekaćeš da te prozovu i procesuiraju u Život. Ne pitaj me kako sve ovo znam. Reći ću ti samo da se to već dogodilo.

Sada me dobro slušaj. Prije nego ostaviš novospoznane podatke, bićeš primoran da sačekaš u redu. Dobićeš svoj redni broj i saznaćeš da trebaš čekati otprilike dva sata. U najboljem slučaju. To vrijeme moraš iskoristiti da bi mi pomogao. Zato sam ovdje. Da te zamolim da uradiš nešto za mene. Nešto zaista veliko...

Nacrtala sam mapu. Pogledaj u nju i memoriši je: Izaći ćeš iz Redakcije Rođenja na sjeverni izlaz, par kilometara ispred sebe vidjećeš vrh staklene piramide. Bez oklijevanja kreni prema njoj. Ma šta da se desi, ne osvrći se. Ne razgovaraj ni sa kim. Za četrdeset

minuta ćeš biti ispred zgrade Inicijacije. To je ta piramidalna zgrada koju sam ti maloprije spomenula. Evo je, tu je na mapi. Inicijacija je odjeljenje Centralnog Komiteta Smrti, ali to sad nije važno. Prođi iza zgrade i kreni u šumu. Stotinudvanaest koraka naprijed. Doći ćeš do jednog starog hrasta. Tu skreni lijevo i napravi šezdesetšest koraka. Vidjećeš drvo sa bijelim stablom. Na kori tog drveta je urezan iks. Na drvetu ćeš naći prikovanu strelicu. Kreni u pravcu te strelice i koračaj pravo. Nakon pet do deset minuta doći ćeš do jednog šatora. U njemu će te čekati starija gospođa. Uradi ono što ti kaže. Ona će ti objasniti kako da se na vrijeme vratiš u Redakciju Rođenja. Molim te, obrati pažnju na svaki detalj. Ovu mapu dobro čuvaj. Sakrij je negdje i nosi je uza se. Tako. Sad moram da idem. Mogli bi doći prije i vidjeti me ovdje. Ja ne pripadam ovom svijetu. Zapravo, ni ovom niti bilo kojem drugom. Gospođa koju ćeš naći u šatoru će ti reći sve o meni. Idem. Zbogom Sulejmane...

Obukla je kaput i poljubila ga u obraz. Izgovorila je najnježnije „hvala” koje je Sulejman ikada čuo, obrisala suzu koja joj je kliznula niz obraz i nasmiješila se. Izašla je. Sulejman je nikada više nije vidio...

## ***Sudar na putu koji vodi u prošlost remixed***

\*

Prije nego što su se vjenčali, obećali su jedno drugom da će u braku što češće upražnjavati najmanje dvoje: seks i vikend putovanja. U petak bi Sanja uz jutarnju kafu servirala popis obaveznih namirnica koje će Ed kupiti u supermarketu kada završi sa poslom. Jutarnju mrzovolju porazio bi dječiji zanos kojim je ona čitala nazive artikala i funkcionalnu opravdanost kupovine.

Na primjer, nipošto se kući nije smio vratiti bez rezervne četkice za zube, pakla maramica, desetak rum pločica, gustog soka ili neke druge gluposti bez koje se ne kreće na put. Blizankinje bi navečer zapakovali sa svim što ide uz njih, uslikali ih i odnijeli nani. Noć bi proveli kao dvoje tinejdžera koji su upravo skinuli starce s vrata.

Rano bi se probudili, popili kafu, metnuli ruksake na leđa i zaključali stan. Sjeli bi u ohrdanu folciku i raspalili po Bosni. Sa putovanja bi donosili nezaboravne uspomene i digitalne fotografije sebe i svega ostalog što se zaboravlja.

Slika sa desktopa računara iz Edovog ureda je uspomena sa jednog od putovanja u Srebrenik.<sup>2</sup> Tamo imaju neke rodbine kod koje prespavaju, koja im se uvijek obraduje i lijepo ih dočeka. U subotu ujutro su posjetili stari grad Gradinu, srednjovjekovnu kulu iznad grada. Sanja se smijala ispod kamenog luka prozora kroz koji je virio jedan od najljepših pejzaža na svijetu.

„Kuc, kuc. Je li slobodno?” Sanja je provirila kroz otškrinuta vrata. ”Kuc, k... Spavalice jedna.” Ušunjala se, prošla pored usnulog arhitekta, pogledala sliku na desktopu i u sebi prokomentarisala frizuru, spustila PVC vrećicu koja je sadržavala čokoladicu, sok i jabuku, sjela na uredsku stolicu i lupila rukom o sto. ”I? Kolega, spavate na radnom mjestu? Postoji li neko objašnjenje za to, a?”

Ed je podigao snenu glavu sa projekta kojim se danima smarao. Pri tom je pukla labilna, providna veza koja je spajala krajičak njegovih usana i baricu pljuvačke koja se formirala na nedovršenoj terasi dvospratnice. Obrisao je usta i obradovao se Sanji.

„Postoji. Putovao sam nazad kroz vrijeme da nešto važno kažem djevojci sa slike.”

„A šta to?”

„Da će joj za mjesec dana u frizerskom salonu potpuno uništiti kosu i da ću je lično ja u kupatilu ošišati načelavo. Izgleda da to nisam stigao uraditi jer se još uvijek smije...”

„Možda joj se sviđa ovako.” Nasmiješila se i prešla šakom preko obrijane glave.

„Od sada te uvijek ja šišam.” Poljubio ju je u čelo.

„Dogovoreno.”

Razgovarali su o blizankinjama. Noću plaču. Vrište. Probude cijeli blok.

„Sretnem pospanog čovjeka u gradu i odmah ga pozdravljam sa: dobar dan komšija.”

„Dosadio mi je porodiljski, nisam više mogla gledati onaj stan pa sam odlučila malo prošetati. Kupila sam ti nešto.” Sanja je iz vrećice izvadila čokoladu i sok. ”Ovu jabuku mi je poklonio neki čovjek. Star,

sijed, u poderanoj odjeći. Prepoznao me. Rekao je da se znamo od prije. Valjda od vremena dok sam još bila dijete. Pitao me kako sam i jesam li sretna. Rekla sam da sam dobro i da sam veoma sretna. Pitao je i za tebe. Onda mi je poklonio ovu jabuku. Rekao je da svaki muškarac i žena moraju imati i svoju jabuku.”

„Hoćeš li je pojesti? Ja ne volim tu kiselu vrstu.”

„Ni ja. Ostavićemo je tu, možda se nekome svidi. Nego, jesi li i sad za šetnju?”

Zaključao je ured i uzeo Sanju za ruku. Zajedno su se uputili na Vilsonovo šetalište. Šetali su obični, zagrljeni i bezbrižni. Pored njih su prolazili neki nepoznati i sretni ljudi...

Sutradan ujutro, dok je Ed pospremao ured, našao je uvehlu jabuku. Zajedno sa ostalim smećem ju je bacio u kontejner.

## ***Ljubazan osmijeh iza stakla biletarnice***

\*

Sulejman je zabezeknuto gledao u mjesto na kauču koje je nakon Sanjinog odlaska ostalo prazno. Soba je mirisala na nju.

„Mene nema... Ona nikada nije postojala... A šta će biti sa Šaruljom i Mirnom kada ja umrem? Kada se stvorim?”

Onda je u gaćama napipao zgužvan papirić, već prilično natopljen feromonima. Krug, pa linija koja ide prema vrhu papirića, skrene malo tamo pa malo ovamo i završi se trokutom. Sa druge strane papirića bila je napisana neka legenda za koju Sulejman nikada nije čuo, a imala je veze sa onim što mu je Sanja ispričala.

Pomislio je kako bi na kraju bilo poželjno napraviti rekapitulaciju svega urađenog i doživljenog, premotati film od rođenja do sadašnjeg trenutka. Život mu se učinio kratak i besmislen, niti je šta uradio, niti je nešto naučio, niti je čime svijet učinio drukčijim, ostavio kakav trag da se zna da je uopće i bio tu. Zaključio je da je Sanja ipak u pravu i da sve to i ne može biti život nego nešto što nalikuje životu, a ustvari nije ništa. Kada zatvoriš oči sve nestane kao da ga nikada nije ni bilo.

Vratio je papirić u gaće i glasno prdnuo. Došlo mu je da sere. Pošto nije mogao izmisliti pametniji način da iskoristi vrijeme koje mu je preostalo, ogrnuo se prslukom, izašao napolje i zaputio se prema hali.

Čučeci u hali mora da je zakunjao, jer nije čuo zvuk žutog automobila koji je bio parkiran pred kapijom. Čuo je ljude u crnim odijelima kako silaze niz stepenice njegove kuće i dozivaju ga.

„Idem ja pogledati da nije u WC-u.”

„Hajd' živ bio, samo požuri.”

Jedan čovjek u crnom je ostao pored stepenica a drugi je krenuo prema hali. Pokucao je dva puta i povikao.

„Sulejmane, jesi li unutra?”

„Jesam.” odgovori Sulejman.

„Pa šta radiš, čovječe?”

„Serem, šta ću radit! A koji ste mu ga vi?”

„Mi smo mi. Iz Redakcije Rođenja. Došli smo da te vodimo. Hajde izađi.”

„Ama ne merem. Vidiš da serem.”

„Ma sereš ti kurac moj. Ne serete vi ovdje. Sere se samo u Životu. De otvori da ti objasnim.”

„Čekaj da uzvučem gaće...”

Otvorio je vrata. Izašao je iz hale, a onda mu je čovjek fino objasnio.

„Vidi nešto. E ovdje na podu, tačno u sredini treba da ima jedna rupa. Tako ti je to u Životu. Trokutastog oblika je u pravilu, mada ne mora značiti. Kako je ko izreže. I onda ti čučneš i napneš stomak a govna ispadaju iz tebe i propadaju dolje, kroz tu rupu. I smrde. A kad pišaš ista je situacija. Vi ovdje pišate tako što ponesete flašu i prosipate vodu. K'o biva zvuk i mlaz su tu i eto ga. Ali nije ni to to. Vidjećeš uostalom. Ovdje ti je sve namješteno. Poslije nas će doći i demontirati sve ovo.”

„Amanijarabi.”

„Hajde da ti nešto još pokažem.” Čovjek je izvadio motorolu i rekao u nju. „Majstore, hajde upali Sunce na trenutak... Ma da, malo ga zbunjujem. Volim ja to...”

Sekundu poslije svanu. Sunce zasja k'o da je podne.

„Auuuu.” ote se Sulejmanu.

„Hajdemo sada.”

Sjeli su u auto. Vozač je uključio motor, ubacio u prvu i rekao: „Haj'mo polahko.”

Sulejman je sjedio pozadi ne znajući šta će biti s njim. Suvozač je uključio kasetofon. Na radio stanici je svirao najnoviji hit hitova. Obojica ljudi u crnom zapjevaše sa pjevajkom:

*”Pičku sam odsjekla, šišku sam skratila.  
Malo sam popila, pa sam povratila...”*

„Jooooj, majkooo!!!” Vozač je nagazio papučicu gasa. Kazaljka se popela na stotinu i osamdeset.

Svanivalo je. Sulejman je gledao kroz prozor. Pored njega je neuhvatljivo oku prolazilo drveće naslikano na ogromnom platnu. Sulejman ni o čemu nije razmišljao. Čitava ova frka oko stvaranja mu je malo išla na živce, ne bi se on bunio niti da je zauvijek ostao u svome selu, nestvoren, zajedno sa svojim kravama. Nije mogao znati kako je to biti stvoren, postojati, a nešto mu je govorilo da neće biti lako. Obaveze su to.

Pjesma je završila, a automobil se zaustavio. Ispred automobila se izdizala iz zemlje ogromna staklena zgrada u obliku polulopte.

„Šta čekaš?” upitao je vozač Sulejmana.

Uputili su ga da uđe na glavni ulaz i potraži Crvenu salu.

„Najbolje da odmah na ulazu pitaš za informacije, ko pita ne skita.”

„Hajd' i nemoj da brineš. Tek kada umreš, vidjećeš šta je zapravo život.”

„Hvala vam i sretno.” Pozdravio se sa tim dobrim ljudima, pregazio ogroman travnjak i ušao u zgradu. A sve je gurao ruku u gaće da vidi je li papirić tu. I bio je.

„Dobar dan. Kako vam možemo pomoći?” upitao je portir.

„Dobar dan. Uputili su me u Crvenu salu”, odgovorio je Sulejman.



„A tako. Samo malo.“ Okrenuo je broj lokalne mreže i dobio Safiju. „Safija lutko, kako si? Radi se pomalo. Ima li gužve? Evo došao je još jedan novi. Javi se nekad da odemo na piće.“ Okrenuo se prema Sulejmanu. „Pravo, pa onda lijevo.“

Išao je pravo i skrenuo lijevo u hodnik. Na kraju hodnika bila su crvena vrata. Pokucao je i ušao. Osim stolice u sredini sale, na kojoj je sjedila žena srednjih godina, u sali nije bilo ničega. Zidovi su bili obojeni u bijelo.

„Zašto se ovo zove crvena sala?“ upitao je Sulejman.

„Zašto svi prvo to pitaju, čim uđu ovamo?“ upitala je Safija. „Stani ispred mene. Tako. Sada skini gaće. Ako imaš nekih stvari u gaćama, ostavi ih pored. Kada završimo, možeš ih ponovo uzeti natrag.“

„Stid me.“

„Nema te čega biti stid. Hajde, uradi to. Taaako. Ostavi taj papirić tamo. Poslije ćeš ga uzeti.“ Rukom mu je opipala jaja. „Sada prošetaj malo ispred mene. Par koraka. Dooobro. Završili smo. Što si se zacrvenio, majka mu stara?“ Tako je dobio odgovor na pitanje zašto se sala zove Crvena sala.

Safija ga je uputila da iz sale izađe na plava vrata. Našao se u Plavoj sali. Unutra je za računarom sjedio postariji čovjek. Čovjek ga je ponudio pivom.

„Dekontaminiraj se.“

Nakon što je popio pivu, čovjek je iz jedne laticice izvadio USB stik, držeći ga u lijevoj ruci dva-tri put je iscrtao kružnicu oko Sulejmanove glave, dao mu da tri puta puhne u njega i ubo ga u kompjuter. Neki podaci su se snimili na USB stik, nakon čega ga je čovjek ištekao iz računara i dao Sulejmanu.

„Evo ti, javi se na šalter broj osam. Čekaj, čekaj. Potpiši se tu.“

Izašao je u glavnu prostoriju gdje je sreo portira. Na šalteru broj osam su ga uputili na šalter broj sedam. Na šalteru broj sedam su mu kazali da najprije posjeti šalter broj šest. Na šalteru broj šest dali su mu upute da ode na šalter broj pet. Na šalteru broj pet su ga savjetovali da je najbolje da se ne zajebava po šalterima, nego da iz jednog aparatića izvuče redni broj na kojem će pisati da se treba javiti na šalter broj devet. Na šalteru broj devet su uskoro prozvali njegov broj i zatražili od njega da ostavi podatke. „Ime i prezime,

gospodine. USB stik i podatke na njemu zadržite. Eto, dođite za dva i pol sata.”

Izlazeći iz zgrade se pozdravio sa portirom.

„Idem malo prošetati. Kontam nešto, a šta ženama rade u Crvenoj Sali?”

„Ništa, one idu direktno u Plavu.”

„Aha.”

\*

Uradio je kako mu je Sanja rekla. Čim je izašao iz Redakcije Rođenja, u daljini je ugledao stakleni vrh piramide.

„To mora da je to”, pomislio je.

Ljudi u bijelim mantilima su premotali dio filma na kojem se prikazuje Sulejman kako hoda do Inicijacije, pa uđe u šumu, pa ide do jednog drveta, tu skrene pa ide do drugog... i na kraju dođe do šatora.

„Premotao si i dio kada se Sulejman i ta, kako se zove, ta baba... Kad se pozdrave, ona ga pogleda i ono, vidi se joj se u očima da zna ko je, zbog čega je došao...” zamuckivao je jedan čovjek u bijelom mantilu.

„De ne seri”, rekao je drugi čovjek u bijelom mantilu i pritisnuo PLAY.

„Dobro. Samo kažem.”

Sulejman je sjedio na stolici u šatoru, ispred njega na drvenom stolu bila je nasuta čašica rakije. Baba Roga je na sto stavila crni laptop, na kojem je crvenom bojom bio nacrtan pentagram.

„Zajebava me nešto, moraću ga defragmentirat’...”

Uključila je laptop, a onda je od Sulejmana zatražila da joj da USB stik.

„Vidiš, na ovom stiku su svi podaci o tvom životu. Ovdje ti je sve, kad ćeš šta reći, kad će te šta zaboliti, hoćeš li imati veliku kitu, kakav ćeš biti jebač i tako dalje. Ako si prstom mrdnuo u Životu, to je zato što tako ovdje piše. E vidi sada. Sanju znaš, ja sam joj i

pomogla da stupi u kontakt s tobom, ona je jedno divno stvorenje, ali je kLOVEn. I sad, ja sam ovako izmajmunisala da ona stupi u kontakt s tobom još dok ne postojiš i da te nagovori da dođeš ovamo ovako kako je do sada i bilo. I ja ću sada promijeniti kod tvog života i ubaciću jednu stvar. Jedan događaj. Ti ćeš, kada budeš živ i zdrav, u tačno određenom datumu posjetiti jednu osobu i zamolićeš je, pošto ona piše neke tamo priče na blogu, da napiše priču o kLOVEnovima Edu i Sanji. Tako će oni dobiti svoju dimenziju i živjeće sretno do kraja života.”

Sulejman je zabezeknuto slušao.

„A možeš li ti tamo ubaciti i moje krave da one dobiju svoju dimenziju?” upitao je.

„Ma jebale te krave. Ja sam skontala nešto bolje. Bićeš predsjednik države. Sulejman Glasnić. Predsjednik države.”

„Ma bježi ba. Kako? Ne umijem ja to.”

„Ma nije to bolan ništa zajebano. Evo, ako baš hoćeš, staviću da imaš još dvojicu sa sobom. Bićete tri predsjednika odjednom.”

„Tako može.”

„Eto, gotovo. Sada ću ti objasniti kako ćeš se vratiti tamo u Redakciju Rođenja.”

Sulejman se, prečicom koju mu je baba Roga otkrila, vratio na vrijeme u Redakciju Rođenja. Tamo je sve prošlo dobro i uputili su ga na peron da sačeka voz za Život. Na biletarnici je dobio kartu. Žena koja je tamo radila ljubazno se osmjehnula i zaželila mu sretan put.

# OUTRO

## *(Slovo jednog luđaka)*

\*

Na početku, možda bi trebalo reći nešto o sebi. Pošto sam, na kraju krajeva, i ja dio ove priče, a i ona je u određenom smislu dio mene. Davno sam postao svjestan besmislenosti fizičkog pomijaranja i od tada sam, okružen biljkama, nepomičan, posađen ovde.

Vegetirao sam u svojoj sobi, ispunjenoj relaksirajućim zvukovima Goe, u skladu s kojima su moje biljke novom danu smišljale ime i san. Tih dana sam finalizirao radove na zbirci kratkih priča koja se zove "Priče o bosanskom ludilu", te sam se rado udubljavao u proučavanje istočnjačke filozofije, tragajući za novim izvorom inspiracije. Ispred moje kuće se zaustavio crni audi A8 sa zatamnjenim staklima. Nisam gledao na sat, nije bilo potrebno da znam da je bilo jedanaest i četrdeset dva prije podne. Moje komšije, možete ih pitati, oni će vam potvrditi istinitost ovoga što upravo govorim, svjedoci su mi da je iz auta izašao Sulejman Glasnić u tamnoplavom odijelu, ušao u moju avliju, pozvonio na zvono, nakon čega je vrata otvorila moja mati. Zatražio je da razgovara sa mnom, u četiri oka. Ja vam naš dijalog prenosim do najsitnijih detalja. Okrenuo se da se uvjeri da su vrata sobe zatvorena i upitao me: „Slušaš Gou? Goa je zakon, bar kada je trance u pitanju. Jedino je sevdah u stanju da ostavi tako psihodeličan utisak na slušaoca. Jesi li slušao pjesmu "Imal' jada k'o kad akšam pada"?

„Jesam. Hoćeš li da je pustim?"

„Nemoj. Nisam zbog toga došao.”

„A zbog čega si došao?"

„Zato što je zapisano da dođem. Svaki naš korak, svaki naš dah, boja kaktusa i miris lavande, sve je to zapisano nerazumljivim i nevidljivim kodovima u nerazumljivoj i nevidljivoj Knjizi. Mi ne znamo

da je tako, a tako je. Mi se međusobno uslovljavamo. Materija i eter, prostor i vrijeme, sve se prožima. Neko je napisao tvoje ime i tvoj život, a ti pišeš nečiji. Zbog toga sam ovdje.”

„Ti misliš da ja mogu napisati nečiji život?”

„Ne. Ja mislim da je napisano da ćeš ti napisati nečiji život. Tvoji postupci u krajnjoj liniji nemaju nikakve veze s tobom.”

„O čemu je zapravo riječ?”

„Došao sam da te obavijestim o tome da ćeš napisati priču o Edu i Sanji. Oni su kLOVEnovi. Koncept priče je već pohranjen u tvojoj glavi, moj dolazak je samo inicijativa, podsjećanje na ono što bi ti ionako uradio.”

„Zašto baš ja?”

„Zato.”

„Teško će to ići. Priča je prekratka književna forma za takav zadatak. Možda roman. Da. U najboljem slučaju. Minimum pedeset stranica A4 formata.

„Dobro. Ali ne više od toga. Slušaj, ja sam svoje uradio. Ostalo je na tebi.”

„Kako ću znati da li sam dobro uradio to što treba da uradim?”

„Znaćeš.”

„Ipak me posjeti još jednom, kada sve bude gotovo. Da znam.”

„Vidjeću šta mogu da uradim. Idem sada, imam nekog posla u Tuzli.”

Pozdravili smo se, sjeo je u auto, mahnuo i odvezao se. Vratio sam se u sobu i počeo pisati.

\* \*

Pisao sam polako, onim intenzitetom kojim su se u mojoj glavi otkrivali znakovi smjera u kojem treba da ide ovo pripovijedanje. Upute sam nalazio na raznim mjestima, u snovima, analogiji, u pijesku beskrajne pustinje misli odjednom bi izronila ideja i ja bih je prepoznao. Tako sam došao do ove stranice. Tu je bio kraj. O Edu i Sanji otkrio sam tek toliko da ih možete naslutiti. Da možete naslutiti

njihovo rođenje, djetinjstvo, pa na kraju i smrt. Na papir sam stavio uzorak njihovog života, poput uzorka tkiva u kojem je sadržana cijela DNK šifra organizma.

Sjedio sam u svojoj sobi. Bila je zima, januar 2007. godine, a vani je bilo sunčano i neobično toplo za to doba. Sunce je biljkama i meni radosno i zaneseno pričalo apokalipsu koja se neminovno bliži. Zamolio sam mater da uđe u moju sobu, otvori prozore i podigne roletne, kako bi biljkama i meni učinila radost. Ona je to, naravno s gađenjem, uradila.

U jednom trenutku, ispred moje kuće se zaustavio automobil. Iz njega je izašao Sulejman. Kroz prozor mi je ubacio zgužvan papirić, trudeći se da to niko od prisutnih ne vidi. Zaboravio sam se i povikao: „Sulejmane? Jesam li ih oživio?”

Moja mati je izašla na vrata. Sulejman joj je dao račun za struju. Zaista je pametan, prerušio se tako dobro da sam ga samo ja mogao prepoznati. Mati to naravno nije mogla, zbog svojih uskih vidika. Izvinjavala mu se čak: „Halali. On je već odavno izgubio zdrav razum. Deveram s njim. Allah dragi zna kako mi je. U kantu je nakupio zemlje i, da izviniš, posadio se u nju. Zakopao noge do koljena. I tako živi već godinama. Ne kupa se, ne jede ništa. Nekada ga zalijem. Kako živi, ja ne znam.” Sulejman ju je zbunjeno gledao. Shvatio je njenu ograničenost i sigurno je pokušavao dokučiti koliko muke ja imam s njom, koliko moje biće trpi zbog njenog nerazumijevanja. Onda se učtivo pozdravio i izašao na kapiju. Ja sam sebi toliko dopustio, da sam skoro očajno vikao za njim: „Sulejmane!!! Sulejmane vrati se, reci mi!!!”

Ali on je, ne osvrćući se, sjeo u automobil i zauvijek nestao iz mog života.

Sjetio sam se papirića kojeg je ubacio u moju sobu. Našao sam ga i razmotao. Na njemu su pisale tri riječi: „Sada je kraj.”

Okrenuo sam papir. Na poledini je pisao post skriptum. Svojevrсна poruka, karakteristična za mog ćelavog prijatelja. Nasmiješio sam se i u riječima prepoznao riječi Nikolaja Stavrogina:<sup>3</sup>

„Trebа zaista biti veliki čovjek, pa da se mogne oduprijeti zdravom razumu.”

STOP

# KRAJ

\*

Skromna uloga katalizatora pri nastanku knjige je iscrpila moj organizam. Prilagođavanje frekvenciji misli na kojoj se, kroz kompresovane ideje, emituje kodirana esencija stvari, učinilo je da svoje tijelo osjetim kao mlado stablo biljke na kojem je izvršeno kalemljenje. Sudbine drugih, tako urezane u moju glavu, isisale su životne sokove i humus u kojem sam se posadio dovele do deficita minerala potrebnih za opstanak. Zamolio sam staru da zamijeni zemlju što je ova, opet uz suvišno gundanje, nerado učinila. Pozdravio sam se sa starim prijateljima termitima i poželio dobrodošlicu novim sustanarima u saksiji. Bio mi je potreban san. Dug san, koji će odagnati bol i prazninu u mom biću, vrlo moguće identičnu onoj postporođajnoj...

„Probudi se! Uskoro će kraj.”

Probudio sam se. Snovi su se istopili pod neonskom svjetlošću koja je silnički prodirala kroz zjenice. Na javi me čekala koverta. Otpečatio sam je (za čudo Božje to nije uradila stara, kojoj moja privatnost predstavlja pojam manje jasan od nuklearne fuzije). Unutar koverta našao sam dva papirića. Na jednom je boldiranim slovima stajalo:

**MJESEČNA KARTA-MEĐUSVJETSKI  
SAOBRAĆAJ  
VRIJEDI ZA: FEBRUAR 2009  
TAJNO PREDUZEĆE-MESSAO  
-sa nama u nepoznato-**

Razmotao sam i drugi papirić. Sadržavao je pozivnicu, naslovljenu na moje ime. Negdje na INTERSVJETSKOM SAJMU KNJIGA i UČILA „SISE I GUZICE”, dana petka 13. 02. 2009. godine trebala se održati promocija knjige „SEVDALI MANTRA” autora

mene imenom i prezimenom. Koliko dugo sam spavao? Mogao je biti maj ili juni dvijehiljadeisedme godine kada sam utonuo u san. Zatvorio sam oči i pokušao se sjetiti tačnog datuma kada sam zaspao.

Otvorila su se vrata. Stara je stajala na ulazu, kršila prste i pravdala se dvojici mišićavih mladića u bijelim odijelima koji su se „na kant” provukli pored nje i ušli u sobu.

„Već godinama je takav. Orhideje i filadendron su uginuli. Bojala sam se da se i on ne osuši. Išla sam i u ovu, normalnu, apoteku i u onu poljoprivrednu, znate, ali niko mi ništa nije umio kazati. Haman da je do ozonskih rupa, šta li. A jesu li vas poslali iz bolnice? Mi smo, djeco, fukara živa, nemamo nikakvog osiguranja. Kuda ćete s njim?”

„Ne laprdaj, stara. Mi smo iz MESSAO-a”, pokazali su joj akreditacije.

Otvorio sam oči.

„Evo ga, duša materina, probudio se”, stara je kao znak zahvalnosti na svojoj nesreći podigla ruke k nebu.

„Poštovanje, cijenjeni umjetniče. Odmah da vam kažemo: pročitali smo vašu knjigu, izuzetna nam je čast što ćemo vas upoznati. Dobili smo instrukcije s vrha da vas transportujemo - znate već gdje.”

„Naravno, gospodo. Stara, ne smetaj, a vi, divni ljudi, postupite po dužnosti.”

Stara se potrudila da se skloni s puta, a mladići su snažnim rukama podigli moju saksiju i prenijeli me u kombi parkiran ispred oronule kapije.

Kombi je krenuo. Stara je stajala na kućnom pragu i mahala. U trenutku mi se čak učinilo da sam ugledao suzu u njenom oku.

Promocija se održavala u skromnoj kino dvorani. Smjestili su me na sredinu pozornice, osvijetljene prigušenom crvenom svjetlošću. Iznad mene je, na lancima, visila džinovska šaka koja je isijavala bijelu svjetlost. Zavezali su me, kao marionetu, za prste džinovske šake. Potajno sam se bojao da će se ogromna kupola dlana srušiti



na mene i zgniječiti me pred očima prisutnih. Prsti džinovske šake su, otežavajući ih istovremeno, pratili pokrete mojih ruku. S moje lijeve strane, postavili su operacionu salu i na sto plegli pravu pravcatu trudnicu koja je stenjala od bolova. S moje desne strane su smjestili poluotvoren lijes u kojem je počivao mrtvac. Uz kovčeg je bio prislonjen vijenac. Dvije babe, obučene u crninu, naricale su svaka sa svoje strane lijesa.

Kulisa je bila izvrsna. Uvećana slika Salvadora Dalija, Sat koji se topi u momentu eksplozije, smještena tako da sam se, u očima publike, nalazio unutar sata na slici.

Ispred pozornice bilo je poredano svega nekoliko redova stolica. Neki redovi su već bili popunjeni. Saznao sam od organizatora da je svaki red bio rezervisan za određenu dimenziju. U zadnjem redu sjedili su neki meni nepoznati ljudi. Rekli su mi da je to red Svijeta Nepostojanja. Predzadnji red je bio prazan. Na moje pitanje zašto je to tako, odgovorili su mi da se niko sa Ahireta još nije pojavio, iako su im poslane pozivnice.

Val oduševljenja zahvatio je publiku kada su se na ulazu B pojavili predstavnici Besmrtnih: Napoleon Bonaparte i Lav Tolstoj vodili su pod ruku svoje dame: Merlin Monro i Silvanu Armenulić. Oni su, očito, bili najvažnije zvanice i kako je i red: zadnji su se pojavili.

Poslije zvuka gonga, na pozornici se pojavila djevojka, preoskudno obučena za moj ukus. Uzdignutu iznad glave nosila je kartonsku tablu na kojoj je crvenim slovima pisalo:

### **RAĐANJE.**

Iz prolaza na lijevoj strani pozornice pojavio se doktor u punoj spremi. Trudnica je počela glasnije da ječi. Porođaj se dogodio neobično brzo. Doktor je presjekao pupčanu vrpцу i krvavu bebu koja se plačući borila za dah spustio ispred mene. U muzičkoj pozadini cvrkutale su ptičice i čuo se šum vodopada.

Na pozornicu je izašao čovjek zaogrnut crnim plaštom i izgovorio baritonom: SMRT.

Mrtvac je ustao iz lijesa, sjeo ispred mene i uzeo bebu u naručje. Dvoranom su se prolomili zvukovi pneumatskih bušilica, motornih pila i veš mašina koje su centrifugirale i zajedno sa cvrkutom ptičica, smirujućim šumom vodopada i jaucima porodilje stopili se u kakofoničnu simfoniju u začetku.

Sa stropa pozornice se, iznenada, prosulo desetak knjiga. Plašio sam se da koja, slučajno, ne pogodi bebu u glavu. Golišava djevojka i čovjek u crnom uzeli su se za ruke i izašli sa pozornice.

Odjednom je nastupio muk.

Na pozornicu se popela žena tridesetih godina, ošišana na cent, obučena u bijelu ljetnu haljinu prošaranu motivima crvenih ruža. Za ruku je vodila djevojčicu kojoj je, po mojoj procjeni, bilo najviše četiri godine. Približila mi se. Tek tada sam vidio da u drugoj ruci drži nož. Podigla je nož prema meni i zamahnula. Zažmirio sam. Osjetio sam iznenadno olakšanje u lijevom dijelu tijela. Nožem je presjela konopce kojima je lijeva strana mog tijela bila privezana za džinovsku šaku. Žena je uzela djevojčicu u naručje i stala sa moje lijeve strane.

„Ovo je Elma. Elma, pozdravi se sa čikom.” Govorila je, okrenuta prema publici.

Zatim se na pozornicu popeo čovjek. Na ramenima mu je sjedila djevojčica identična Elmi. Zaključio sam da se radi o blizankama. Čovjek je makazama za živu ogradu presjekao ostale konopce koji me vezivali za džinovsku šaku. Neobjašnjiv osjećaj lakoće ispunio mi je dušu. Čovjek je stao sa moje desne strane.

„Ovo je Hana. Upoznajte se.” Obratio mi se, okrenut prema publici.

„Život je spoznaja, a spoznaja je sloboda koju čovjek sebi dopušta”, izustio sam, nesvjestan da su moje riječi upravo poslužile kao epilog performansa u kojem sam se našao.

Upalila su se svjetla. Ed i Sanja su se sa djevojčicama vratili u publiku i sjeli u prvi red. Djevojčice su se igrale sa ogomnim crnim mačkom koji mi je poručio: „Ne zaboravi na ENTERTAINMENT!!!”

Prepoznao sam i Sulejmanovu ćelu. Sjedio je u drugom redu. Štipao se u mraku sa starijom damom, čija je razbarušena kosa bila ukrašena uvelim listovima i suvim grančicama.

Zavjesa se spustila. Iza nje se začuo aplauz.

Poslije performansa održanog u svrhu promoviranja moje knjige, prenijeli su me u obližnju aščinicu „KOD AHME” koju je držao Albanac po imenu Ahmed Demirić. Za stolom u samom uglu prostorije sjedilo je par nezadovoljnih penzionera, koji su nam se, u znak protesta zbog odgođenog šahovskog turnira, pridružili na zakusci.

Smjestili su me za šank, ispred električnog uređaja sa dva plastična balona u kojim su se miješali sokovi od limuna i borovnice.

Na sredini prostorije nalazio se sto. Stolovi za goste bili su spojeni uzduž zidova, tako da je središnji dio prostorije bio u fokusu. Ispod bijele plahte, na stolu, nepomično je ležalo žensko tijelo. Ahmed je dao znak dečku za šankom da isključi kasetofon. Zatim je zapljeskao rukama i obratio se prisutnima sa „apsolut sajljens, pljiz”.

Osoba ispod plahte je tihim glasom zapjevala:

„Imam jednu želju,  
da ti tvoja medna usta  
još jednom poljubim.  
Pa da se, nikada,  
iz sna ne probudim.  
Ništa me ne boli,  
samo mi se srcu rana  
pozljeđuje stara.  
Jer me ti ne voliš,  
srce iz njedara.”

Znao sam taj glas. Bila je to Janet. Moja Janet. Amerikanizirana Hrvatica. Djevojka koju sam upoznao 2036. godine na kruz brodu „Carnivala”. Uz pratnju jazz benda bila je zvijezda šoua na brodu. Ja sam preko nekog kviza dobio nagradu i našao se u njenoj blizini. Imali smo aferu noć prije pristajanja u Meksiku. Pjevala je pjesmu „Cry me a river” kada su nam se pogledi sreli. Već sutradan smo se pravili da se ništa nije dogodilo. Mjesec dana poslije tog susreta, koji je bio naš prvi i posljednji, prijatelji su mi mailom javili da je doživjela saobraćajnu nesreću u Poljskoj. Istovremeno sam dobio slike sa pogreba i njeno pismo ljubavnoga sadržaja koje je, nakon svih lutanja, završilo u mojim rukama. Godine 2037. sam se zasadio...

Janet je ustala. Bila je obučena u blistavu bijelu haljinu. Pod se još jednom zaljuljao ispod nas.

„Ona je tvoj kLOVEn”, ushićeno mi je saopštio mačak Behemot.

„Janet, procvao sam samo za tebe”, rekao sam joj. „Sve sam uradio zbog tebe, Janet”, titravim glasom sam joj govorio.

Janet mi je prišla i, poput cvijeta, ubrala me iz saksije. Poljubila me, a zatim pomirisala. Tolstoj nam je aplaudirao. Napoleon je nazdravio prisutnima.

„Trebao bi se okupati”, rekla mi je.

Zabava je trajala do kasno u noć. Niko nije govorio o knjizi...

Oko dva sata iza ponoći u aščinici smo ostali samo nas dvoje. Janet i ja. Nijemo smo posmatrali balone sa ljubičastom i žutom tekućinom koje su se kao perpetuum mobile slivale niz providne zidove.

„Šta se zaista dogodilo?” pitala me Janet. „Jesi li se ikada uspio skinuti sa igle?”

„2037. godine, u januaru, starija sestra Elma kucala je na vrata moje sobe. Nije bilo odgovora, pa je ušla. Vidjela me je obješenog u sobi. Zavikala je. Hana je donijela nož da prerežu kaiš o kom sam visio. Bilo je prekasno... Stara danas u mojoj sobi uzgaja cvijeće. Satima zna biti unutra.”

Ahmed je otključao vrata. Na pola puta prema kući sjetio se da je zaboravio isključiti aparat za sokove, pa se, uprkos umoru koji ga je shrvao, vratio do aščinice. Na trenutak mu se učinilo da je vidio nekoga unutra. Uplašeno je pogledao prema prozoru. Prozor je bio otškrinut, pa je vjetar njihao listove dvaju cvjetova zasađenih u saksijama na prozorskoj dasci. Ahmed je zaključio da je preumoran i jedva je čekao da zaspi.

## Rječnik manje poznatih riječi i pojmova

**Akšam** - sumrak, suton, predvečerje, jedna od pet dnevnih molitvi muslimana koja se obavlja u vremenu od zalaska sunca pa dok nebo ne prekrije potpuna tama **Amanijarabi** - zaboga

**Castel Bianco** - Castel Bianco, Akhisar, Biograd su nazivi za stari grad Prusac u Bosni i Hercegovini **Dunjaluk** - ovozemaljski svijet **Džematlije** - osobe islamske vjeroispovijesti koji obavljaju zajedničku molitvu, muslimani koji žive na užem prostoru - selu, mjesnoj zajednici itd.

**Dženaza** - sahrana, pogreb, pokop **Eglen** - slavlje, dernek, parti **Elhamdulillah** - hvala Bogu **Ezan** - poziv na molitvu kod muslimana **Gasul** - kupanje mrtvih kod muslimana **Gibira** - humanitarna pomoć **Harem** - groblje (obično uz džamiju) **Hatma** - obred kod muslimana koji se obavlja za mrtve **Heftenjače** - kiše koje dugo padaju **Ibretiti se** - čuditi se **Insan** - čovjek, homo sapiens **Jacija** - jedna od pet dnevnih molitvi muslimana koja se obavlja noću **Kone** - komšinice, susjede (množina, akuzativ) **Mejt** - leš

**Merhuma** - umrla, preminula, pokojnica **Mezarje** - groblje

**Muhabetiti** - razgovarati **Mukaet** - reakcija

**Nevakat** - nevrijeme u smislu pogrešnog tajminga, nezgodno doba **Nijet** - namjera, odluka **Nutma** - bosanski kolač od jaja, šećera i brašna **Rahat** - slobodan, bezbrižan, miran **Sabah** - jutro, zora, jedna od pet dnevnih molitvi muslimana koja se obavlja u vremenu od pojave zore pa do izlaska sunca **Saf** - red (kod muslimana - red osoba koje zajednički obavljaju molitvu) **Sehara** - riznica, škrinja **Selam** - pozrav kod muslimana **Subhanallah** - slava Allahu!!! - bosanski muslimani često koriste ovu riječ kao znak čuđenja **Tabut** - drveni predmet u kojem se, u pravilu, sahranjuju muslimani **Tobejarabi** - Bože sačuvaj **Vitre** (dati) - (za predmete) izaći iz mode, biti iskorišteno i neupotrebljivo **Zulum** - nepravda, šteta, grijeh

1 Hasan Kafija Prusćak (1544-1615) (prim. aut.)

2 Mjesto u Bosni (prim. aut.)

3 Lik iz romana F.I.D. "Zli dusi" (prim. aut.)